

ปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

โดย

นายณัฐกานต์ เกตุชาวนา

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

โดย

นายณัฐกานต์ เกตุชาวนา

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**PROBLEMS IN PARTICIPATION PROCESS OF PHITSANULOK
LAND REFORM PROGRAM**

By

Nattakan Ketchowna

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF URBAN AND ENVIRONMENTAL PLANNING

Department of Urban Design and Planning

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก” เสนอโดย นายณัฐกานต์ เกตุขวานา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนชุมชนเมือง และสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัตน์วงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรพจน์ สุขเกษม

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชนะ จิระพิวัฒน์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ณัฐฉาติ ปรีขานิตย์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรพจน์ สุขเกษม)
...../...../.....

52058305 : สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

คำสำคัญ : กระบวนการมีส่วนร่วม ฟังเมือง

ณัฐกานต์ เกตุชาวนา : ปัญหา อุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : ผศ.พรพจน์ สุขเกษม.

117 หน้า.

การวิจัยเรื่องปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก สำหรับงานวิจัยฉบับนี้มีได้กำหนดวัตถุประสงค์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก และเพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินในอนาคต ผู้วิจัยได้นำผลการเก็บข้อมูลทั้งแบบสอบถามที่สอบถามกับผู้มีส่วนร่วมและเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน จำนวน 49 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าประชาชนและผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ปัญหาอุปสรรคที่พบมากที่สุดคือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมของโครงการจัดรูปที่ดิน และเนื่องจากพื้นที่ในโครงการเป็นพื้นที่ใจกลางเมืองเพื่อรองรับธุรกิจต่างๆ มีผลให้เกิดการแข่งขันทางราคาที่ดินเช่นการลงทุนต่างๆ ให้เกิดประโยชน์นั้นๆ ทำให้ประชาชนยอมเสียสละพื้นที่ส่วนกลางเพื่อทำสาธารณะเป็นส่วนน้อย และการประชาสัมพันธ์โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลกขาดเนื้อหาที่ชัดเจน ตลอดจนรูปแบบในการจัดประชุมขาดการวางแผนในกระบวนการการมีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินกิจกรรมในการประชุมมีความล่าช้า ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ สำหรับแนวทางและการแก้ไขปัญหา อุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดิน ในอนาคตกระบวนการในการมีส่วนร่วมจะต้องวางแผนในเรื่องการเพิ่มระยะเวลาดำเนินการ มีกระบวนการเผยแพร่ข่าวสาร การให้ข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจ การใช้สื่อในการเผยแพร่ อย่างทั่วถึงและเหมาะสม

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

52058305 : MAJOR : (URBAN AND ENVIRONMENTAL PLANNING)

KEY WORD : PARTICIPATION

NATTAKAN KETCHOWNA : PROBLEM OF THE LAND REFORM PROGRAM OF
THE PROVINCE OF PHITSANULOK.

INDEPENDENT STUDY ADVISOR : ASST. PROF. PORNPOTE SOOKKASEM. 117 pp.

The purposes of this research were to 1) study the problems in the participation process of Phitsanulok's Land Reform Program and 2) study method to alleviate the problems in the participation of the Land Reform Programmes in the future. The data were acquired by questionnaires asking 49 land owners whose properties were affected and by interview 5 experts in land reform who participated in this project. Descriptive statistics- means and standard deviations- were applied in the analysis.

The results showed that there were agreements between the land owners and the experts on the types and severity of the problems. They both agreed that the most common problem was the public's lack of knowledge and understanding of the Land Reform Program.

In addition, due to the land is located in central area of the city where there was a high competition for the land, land owners were not willing to sacrifice any amount of their private lands for public's benefits. Another common problem was the program's public relation activities that often did not provide clear contents about the Land Reform Process.

Moreover, improper planning for public participation meetings and the format of the meetings caused delays and ineffective and useless sessions. The methods to prevent and resolve such problems in Land Reform Programs in the future are to prepare for more time for the process to improve communications to provide decision making support outcomes from meetings.

Department of Urban Design and Planning Graduate School, Silpakorn University Academic
Year 2011

Student's signature.....

Independent Study Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาแนะนำและดูแลเอาใจใส่รวมทั้งติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ช่วยศาสตราจารย์พรพจน์ สุขเกษม ตลอดจนความรู้ที่ให้และให้โดยไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อยกับผู้วิจัยคนนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์สิทธิพร ภิรมย์รัตน์ อาจารย์ ดร.ชนะ จิระพิวัฒน์ อาจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ ปรีชาวนิตย์ และอาจารย์สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม รวมถึงอาจารย์พิเศษทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษาและให้ความรู้จนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณ คุณสุชมาลย์ คำภิรพงษ์ นักวิเคราะห์ผังเมืองชำนาญการและทีมงานโยธาธิการและผังเมืองพิษณุโลกที่อนุเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ด้วยดี

และสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือกำลังใจที่คอยกระตุ้นเตือนให้รู้สึกในการมีส่วนร่วมกับการงานวิจัยได้สำเร็จตามที่ต้องการจากมารดาและภรรยาที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณอาจารย์สนทยา สาลี และทีมงานวิจัยที่ช่วยสานงานให้สำเร็จตามเป้าหมายสุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร หลักสูตรปริญญาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต ภาควิชาการออกแบบชุมชนเมือง ที่ได้ให้โอกาสทางการศึกษา ตลอดจนความรู้ทางวิชาการและในทุกด้านที่ศึกษามา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	
Abstracts.....	
กิตติกรรมประกาศ.....	
สารบัญภาพ.....	
สารบัญตาราง.....	
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของเรื่องที่จะวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ปัญหาการวิจัย.....	8
กระบวนการวิจัย.....	8
กรอบกระบวนการวิจัย.....	9
วิธีการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	11
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	12
การนำเสนอผลการวิจัย.....	12
2 การศึกษาหลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
หลักการเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน.....	14
หลักการเกี่ยวกับจิตสาธารณะ.....	16
หลักการเกี่ยวกับทัศนคติ.....	22
หลักการมีเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์.....	26
หลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	30
ความสำคัญของการมีส่วนร่วม.....	34
องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม.....	36
ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม.....	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2	กระบวนการมีส่วนร่วม.....	39
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
3	การออกแบบงานวิจัย.....	51
	กรอบทฤษฎีหรือแนวความคิดหลักในการวิจัย.....	51
	กระบวนการวิจัย.....	53
	การเลือกพื้นที่กรณีศึกษาสำหรับดำเนินการวิจัย.....	55
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	55
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	56
	การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
4	กรณีศึกษา โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง).....	58
	ข้อมูลทั่วไปของโครงการ.....	58
	ความเป็นมาของโครงการ.....	59
	หลักการและเหตุผล.....	59
	ขอบเขตและที่ตั้งโครงการ.....	60
	แนวทางการดำเนินการ.....	61
	องค์กรรับผิดชอบดำเนินการ.....	61
	ขั้นตอนการดำเนินโครงการ.....	62
	รายละเอียดการพัฒนาโครงการ.....	63
5	การดำเนินการวิจัย.....	76
	การวิเคราะห์แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง.....	76
	การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ.....	85

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6 การอภิปรายผลงานวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	90
การอภิปรายผล.....	90
ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วม.....	92
แนวทางการแก้ปัญหาอุปสรรคของผู้เชี่ยวชาญ.....	93
7 บทสรุป.....	93
สรุปสาระสำคัญและผลการวิจัย.....	93
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	98
บทสรุปความคิดเห็นของผู้วิจัย.....	99
บรรณานุกรม.....	100
ภาคผนวก ก.....	104
ภาคผนวก ข.....	113
ประวัติผู้วิจัย.....	118

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงแผนที่บริเวณจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง).....	5
2	แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรการวิจัยและขอบเขตการวิจัยทางด้านเนื้อหา.....	6
3	การให้ประชาชนมีส่วนร่วม.....	38
4	ระยะการวางแผนการมีส่วนร่วม.....	40
5	กระบวนการมีส่วนร่วม.....	42
6	แผนภูมิ แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรการวิจัยและขอบเขตการวิจัยทางด้านเนื้อหา.....	53
7	แสดงขอบเขตและที่ตั้งโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	60
8	แสดงผังโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง).....	64
9	แสดงแผนที่บริเวณจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)	65
10	ประธานที่ปรึกษาโครงการกล่าวแนวคิดการดำเนินโครงการ.....	66
11	ผู้เชี่ยวชาญงานวิจัย ผศ. สมบัติ พรหมแสน ร่วมแสดงแนวคิดการมีส่วนร่วม.....	67
12	วิศวกรโยธาจากเทศบาลนครพิษณุโลกร่วมแสดงแนวคิดการมีส่วนร่วม.....	67
13	บรรยาการการมีส่วนร่วม.....	68
14	บรรยาการการมีส่วนร่วม.....	68
15	บรรยาการการมีส่วนร่วม.....	69
16	บรรยาการการมีส่วนร่วม.....	69
17	ป้ายโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ บริเวณตลาดเทศบาล (ตลาดบ้านคลอง).....	70
18	ป้ายโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ บริเวณตลาดเทศบาล (ตลาดบ้านคลอง).....	70
19	ป้ายโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ บริเวณตลาดเทศบาล (ตลาดบ้านคลอง).....	71

สารบัญภาพ (ต่อ)

20	สำนักงานโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง).....	71
21	สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง).....	72
22	สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง).....	72
23	สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง).....	73
24	สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง).....	73
25	สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)	74
26	สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)	74
27	สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)	75
28	สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)	75

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	76
2	แสดงกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	77
3	แสดงกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ.....	77
4	แสดงกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	78
5	อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก.....	79
6	ปัญหา อุปสรรคด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก.....	81
7	ปัญหา อุปสรรคด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก.....	83
8	ปัญหา อุปสรรคด้านการประชาสัมพันธ์โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก	84
9	ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก (ผู้เชี่ยวชาญ)	86

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของเรื่องที่จะวิจัย (Problem Statement)

การจัดรูปที่ดิน เป็นการนำแปลงที่ดินหลายๆ แปลงมารวมกัน เพื่อจัดรูปแปลงรวมกัน เพื่อได้รูปแปลงที่ดินใหม่ ให้มีระเบียบและสวยงาม พร้อมทั้งจัดให้มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และบริการสาธารณะต่างๆ ที่ได้รับมาตรฐานอย่างครบถ้วนและเพียงพอ เมื่อจัดเสร็จแล้ว จะทำให้ที่ดินแปลงเดิมมีรูปแปลงใหม่ที่สวยงาม พร้อมมีถนนทางเข้าออกสะดวกทุกแปลง และมูลค่าที่ดินจะเพิ่มขึ้นด้วย การจัดรูปที่ดินจะสามารถดำเนินการได้ก็ด้วยความร่วมมือของเจ้าของที่ดิน โดยทางรัฐจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนซึ่งเป็นการประสานการพัฒนาชุมชน โดยภาครัฐและเอกชน(สำนักจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, ออนไลน์)

โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง จังหวัดพิษณุโลกได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ 2542 โดยสำนักงานโครงการพัฒนาวิธีการพัฒนาเมือง (DMUD – Project) กรมการผังเมือง(เดิม) ได้กำหนดให้มีโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาวิธีการพัฒนาเมือง โดยให้สำนักงานผังเมืองจังหวัดพิษณุโลกในขณะนั้น ร่วมกับคณะผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่นและคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ดำเนินการศึกษาวิธีการพัฒนาเมือง โดยเน้นการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง (Land Readjustment)

ต่อมาในปีงบประมาณ 2546 กรมโยธาธิการและผังเมือง ได้จัดให้มีการประชุมเชิงสัมมนาขึ้นในหัวข้อเรื่อง “การจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่” ที่จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2546 เพื่อให้ความรู้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งได้เชิญเจ้าของที่ดินในบริเวณพื้นที่โครงการเป้าหมาย มาร่วมรับฟังความรู้และร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งการสัมมนาครั้งนี้ หน่วยงานท้องถิ่นได้ให้ความสนใจ และต้องการให้มีการจัดทำโครงการจัดรูปที่ดินฯ ขึ้น ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก เนื่องจากเห็นว่าวิธีการจัดรูปที่ดินเป็นวิธีการพัฒนาเมืองที่ก่อประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม ซึ่งต่อมาสำนักงานเทศบาลนครพิษณุโลก ร่วมกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลกได้คัดเลือกพื้นที่ว่างบริเวณหลังตลาดสดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นโครงการนำร่องการจัดรูปที่ดินฯ ของจังหวัดพิษณุโลก

เนื่องจากที่ดินบริเวณหลังตลาดสดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมือง เป็นที่ดินว่างเปล่าที่ยังไม่มีการพัฒนาหรือใช้ประโยชน์ที่ดิน ประกอบกับรูปแปลงที่ดินที่ไม่เป็นระเบียบทางด้านผังเมือง และยังไม่มียุทธศาสตร์ชาติเข้าถึง ตลอดจนเป็นพื้นที่ตาบอด

(Blind Area) ไม่มีทางเข้าออก ปัจจุบันที่ดินยังใช้ประโยชน์ได้ไม่คุ้มค่า อีกทั้งมีปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ในช่วงฤดูฝนของทุกปี สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเมืองอย่างอิสระ ซึ่งยากต่อการแก้ไข หากมีการนำวิธีการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะทำให้พื้นที่บริเวณโครงการซึ่งได้รับการจัดรูปที่ดินใหม่ สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และแปลงที่ดินที่ได้รับการจัดแปลงที่ดินใหม่จะมีระเบียบและสวยงามพร้อมทั้งกำหนดให้มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และบริการสาธารณะต่างๆที่ได้มาตรฐานอย่างครบถ้วนเพียงพอ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานของรัฐและประชาชน ตลอดจนเป็นแนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการของรัฐอย่างกว้างขวาง มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบ้านเมืองโดยตรงมากขึ้น ดังนั้นระบบราชการจำเป็นต้องยอมรับและปรับให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติงาน และการตรวจสอบผลการดำเนินงาน การเติบโตของสังคมไทยภายใต้ยุคเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย รวดเร็ว ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก จนบางครั้งมีข้อมูลมากเกินไป ถึงกับแยกไม่ออกว่าข้อมูลส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดคลาดเคลื่อนไป สิ่งที่ทำลายต่อไปของสังคมไทยก็คือ ทำอย่างไรให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพ และผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นภาคประชาชน

ปัญหาและอุปสรรคโดยทั่วไปของกระบวนการมีส่วนร่วมที่ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ชวนชัย จรุงกิจสุวรรณ (2551 : ง) ปัญหาและอุปสรรคด้านข้อมูลข่าวสาร ยังมีปัญหาในเรื่องของการได้รับข้อมูลข่าวสารที่น้อยอยู่ โดยประชาชนในพื้นที่ยังต้องการข้อมูล ข่าวสาร และแผนการดำเนินงานจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ตรงกันกับงานวิจัยของจารุวรรณ สายพิน

(2551 : ง) ที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการวางผังเมืองรวมยังไม่เหมาะสม จึงส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญในเรื่องของการวางผังเมือง และนอกจากนั้นรุ่งทิพา นิยมเยี่ยม (2552 : ง) ได้พบว่าอุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมาจากการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง และไม่เพียงพอทำให้ประชาชนไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการวางผังเมือง ขณะเดียวกันคนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสทำความเข้าใจหรือรับรู้ข้อมูลโครงการนั้นๆ มาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อโครงการเหล่านั้นมีลักษณะเฉพาะหรือความซับซ้อนที่แตกต่างจากวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ในการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก ส่วนหนึ่งจะต้องเป็นหน้าที่ของผู้ดำเนินโครงการเองที่จะต้องหาวิธีถ่ายทอดให้เข้าใจได้ง่าย และแน่นอนว่า ต้องหาแนวทางที่จะเพิ่มช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ให้เข้าถึงประชาชน ตลอดจนการให้ความรู้และข้อมูลต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกันปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดรูปที่ดิน กิตติ สุขสว่างรุ่งโรจน์ (2548 : ง) ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการการจัดรูปที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย : กรณีศึกษา โครงการบริเวณสวนหลวง ร. 9 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้การดำเนินโครงการล่าช้าได้แบ่งเป็น 3 ปัญหาหลัก ได้แก่ 1. ปัญหาด้านความร่วมมือ 2. ปัญหาด้านการดำเนินงาน 3. ปัญหาด้านกฎหมาย ซึ่งปัญหาหลักที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการคือ ปัญหาความร่วมมือ ในเรื่องการแสดงเจตจำนงเข้าร่วมโครงการที่เจ้าของที่ดินบางรายยังไม่ตัดสินใจเข้าร่วม ซึ่งมีผลมาจากอัตราการปันส่วนที่ดินเป็นสำคัญ จากการดำเนินการที่ผ่านมาได้มีความพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ด้วยการเจรจา ทำความเข้าใจ และเสนอผังแนวความคิดออกมาในหลายรูปแบบ แต่ยังไม่สามารถทำให้เจ้าของที่ดินทุกรายตัดสินใจเข้าร่วมโครงการได้ นอกจากนั้น ปัทมา อ้นวงศ์ (2545: 34-35) ได้สรุปผลเสียของการจัดรูปที่ดินไว้ว่า

1. ในการจัดทำโครงการจัดรูปที่ดินส ☐ วนใหญ่ ☐ จะอาศัยระยะเวลาที่นานมากถ ☐ เป็นโครงการขนาดใหญ่ ☐ โดยเฉลี่ยแล ☐ วก โครงการจัดรูปที่ดินจะใช ☐ เวลาประมาณ 6 ป ☐
2. เจ ☐ าชของที่ดินที่มีฐานะ มักจะมีอิทธิพลต ☐ อเจ ☐ าชหน ☐ าชของรัฐที่จะพยายามผลักดันให้ ☐ มีการพัฒนาในพื้นที่ซึ่งไม่ ☐ มีความเหมาะสม
3. ในกรณีที่ดินที่สงวนไว้ ☐ (Reserved Land) ต ☐ ทุนและภาระดอกเบี้ยจะตกอยู่ ☐ กับผู้ ☐ บริหารจัดทำโครงการ ซึ่งอาจเป ☐ นเทศบาลหรือเจ ☐ าชของที่ดิน
4. แม ☐ วก ☐ การจัดรูปที่ดินจะสามารถไ ☐ มาซึ่งที่ดินในราคาถูกแต่ ☐ ที่ดินทั้งหมดยังเป ☐ นของเอกชน จึงไม่ ☐ สามารถควบคุมไม่ ☐ ให้ ☐ มีการเก็งกำไรที่ดินไ ☐
5. ในประเทศกำลังพัฒนา การบริหารงานของฝ ☐ ายท ☐ งบถ ☐ ึงอาจถูกจำกัดขอบ ☐ ายความรับผิดชอบการปฏิบัติงานต ☐ งบทำตามที ☐ ึ่งบนกำหนด ทำให้ ☐ แผนงานบางอย ☐ างไม่ ☐ สามารถปฏิบัติไ ☐ นอกจากนั้นยังมีป ☐ ญหาทางค ☐ านเงินทุน ซึ่งอาจทำให้ ☐ การบริหารโครงการจัดรูปที่ดินอาจหยุดชะงักและขาดประสิทธิภาพไ ☐
6. ผลประโยชน์ ☐ ที่จะได้ ☐ รับภายหลังจากการพัฒนาโดยวิธีการจัดรูปที่ดินซึ่งนำไปปฏิบัติการโดยฝ ☐ ายรัฐบาล มี ☐ อกจำกัด ดังนี้ ผลประโยชน์ ☐ ที่ย ☐ อกกลับจะมีขอบเขตจำกัดเพียงแต่ ☐ ภายในพื้นที่โครงการเท ☐ านั้น ความไม่ ☐ เท ☐ ายเทียมกันระหว ☐ างพื้นที่ที่อยู่ ☐ ในโครงการจัดรูปที่ดินกับพื้นที่ที่อยู่ ☐ ภายนอกโครงการ

ดังนั้นจากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวที่ผู้วิจัยได้ศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ซึ่งเป็นโครงการที่เกิดจากความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ตลอดจนดำเนินโครงการโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมมาดำเนินโครงการ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาโครงการอื่นๆ ของจังหวัดพิษณุโลกต่อไป จึงควรที่จะศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และผู้เกี่ยวข้องมากที่สุด

2. ความมุ่งหมายของการวิจัย (Goal)

เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ ของจังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโครงการเพื่อหาแนวทางที่ดีหรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคให้ดียิ่งขึ้น

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)

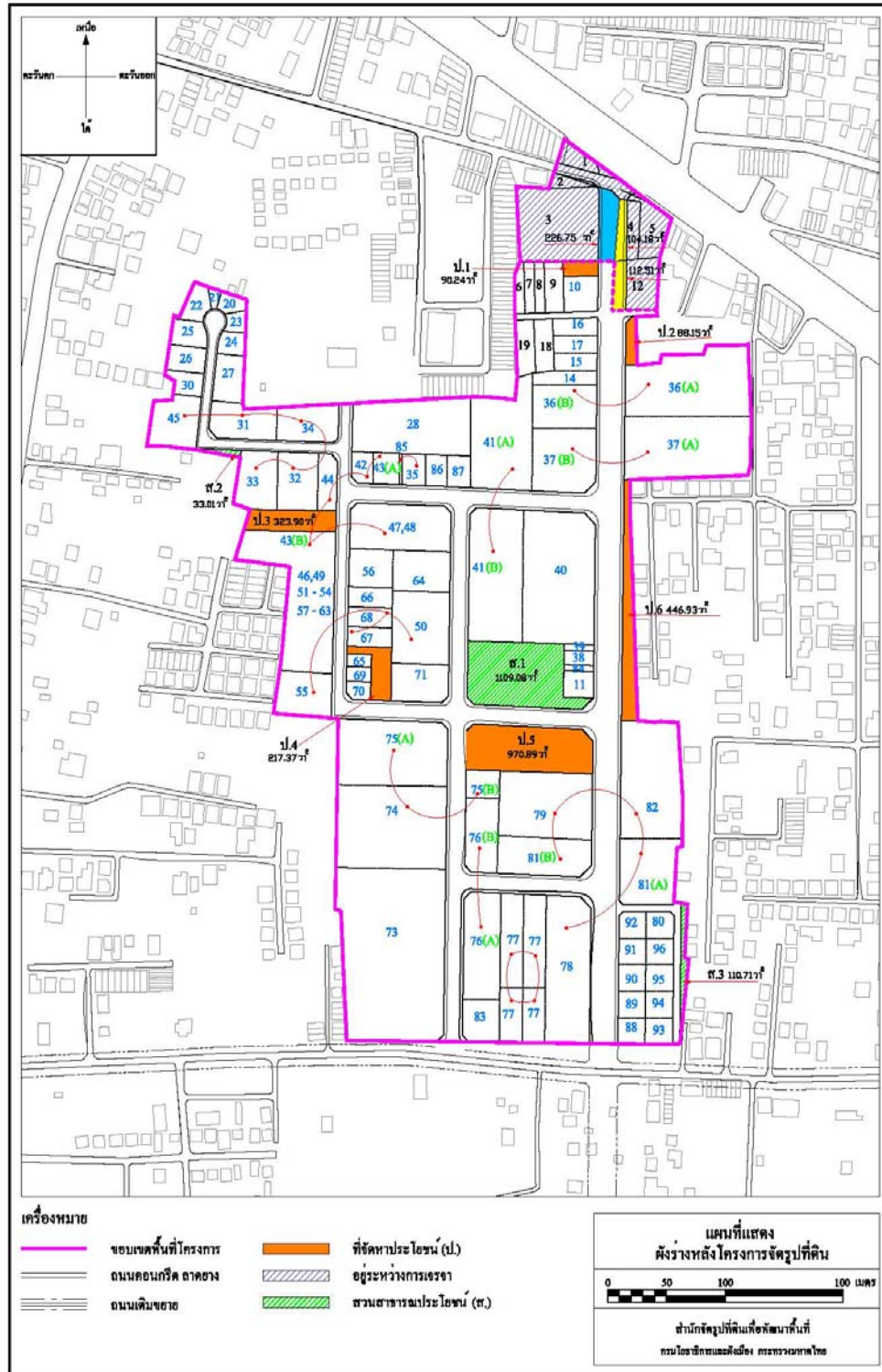
1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาแนวทางและการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินในอนาคต

4. ขอบเขตของการวิจัย (Scope of Research)

4.1 ด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้านี้ ดำเนินการในพื้นที่ของเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งเป็นโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ที่พื้นที่ทั้งหมด 0.197 ตารางกิโลเมตร (123-0-14 ไร่) ตั้งอยู่ภายในบริเวณพื้นที่ชุมชนเมือง ทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ห่างจากศาลากลางจังหวัดพิษณุโลกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร ทางด้านเหนือของโครงการอยู่ติดกับตลาดสดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ทางด้านใต้ติดกับถนนพระลือซอย 1

แผนที่บริเวณจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่เขตเทศบาลพิษณุโลก
จังหวัดพิษณุโลก

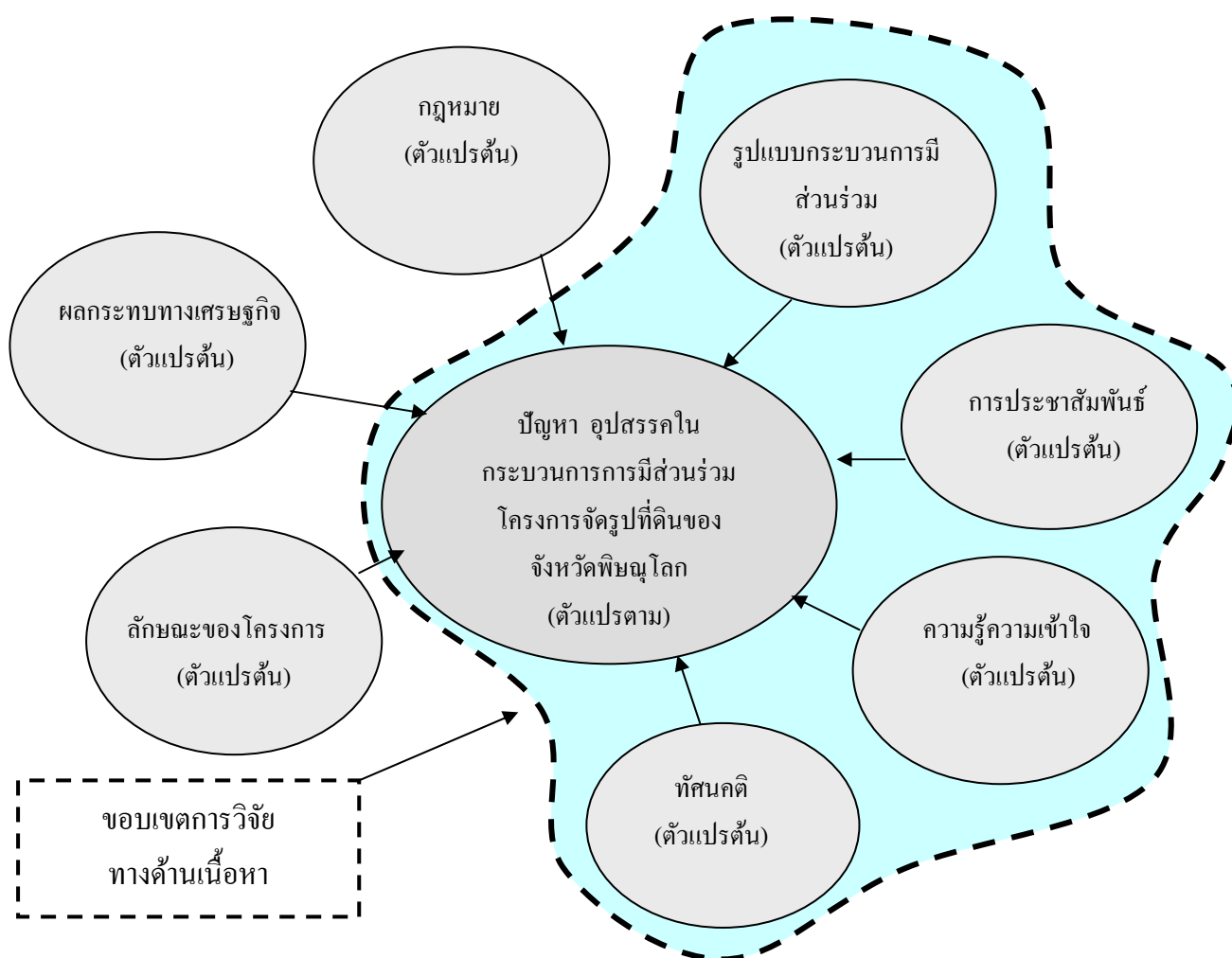

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่บริเวณจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลก, 2554.

4.2 ด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ตามตัวแปรที่จะแสดงเป็นแผนภูมิความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในเรื่องของปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรการวิจัยและขอบเขตการวิจัยทางด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรต้นที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 8 ตัวแปร ได้แก่ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ลักษณะของโครงการ รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม กฎ ระเบียบการการจัดรูปที่ดิน การประชาสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ และจิตสาธารณะ ส่วนตัวแปรตาม 1 ตัวแปรคือ ปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลกสำหรับตัวแปรที่อยู่ในกรอบการวิจัยจะมี 4 ตัวแปรคือ การประชาสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ

ซึ่งรวมถึงจิตสาธารณะ รูปแบบการะบวนการมีส่วนร่วม จะเป็นตัวแปรที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ซึ่งโดยภาพรวมแล้วตัวต้นและตัวแปรตามดังกล่าวจากแผนภูมิที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ดังนี้

อธิบายแผนภูมิตัวแปร

การจัดรูปที่ดิน หมายถึง การจัดรูปที่ดิน จะเป็นการนำแปลงที่ดินหลายๆ แปลงมารวมกัน เพื่อจัดรูปแปลงรวมกันเพื่อให้ได้รูปแปลงที่ดินใหม่ □ ไห □ มีระเบียบและสวยงาม พร □ ้อมทั้งจัดให้ □ มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และบริการสาธารณะต □ ่างๆ ที่ใด □ รับมาตรฐานอย □ างครบถ □ วนและเพียงพอ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลที่จะเกิดขึ้นหลังจากการดำเนินโครงการเสร็จสิ้น ที่จะมีส่วนในด้านเศรษฐกิจ

ลักษณะของโครงการ หมายถึง โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่ของเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งเป็นโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ตั้งอยู่ภายในบริเวณพื้นที่ชุมชนเมือง ทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ห่างจากศาลากลางจังหวัดพิษณุโลกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร ทางด้านเหนือของโครงการอยู่ติดกับตลาดสดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ทางด้านใต้ติดกับถนนคู่สงน้ำ ซึ่งเป็นขอบเขตของการวางผังเมืองที่มีทั้งหมด 0.197 ตารางกิโลเมตร (123-0-14 ไร่)

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่จัดรูปที่ดิน อันได้แก่ เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน บุคลากรของรัฐ เอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินโครงการโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

รูปแบบการะบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดิน

กฎหมาย หมายถึง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548

การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ในเรื่องของการจัดรูปที่ดิน

ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางผังเมือง

ทัศนคติ หมายถึง ทัศนคติที่ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมมีต่อการจัดรูปที่ดิน

จิตสาธารณะ หมายถึง ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหา อุปสรรคที่จะเกิดขึ้น กระบวนการการมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาด

เทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาดีที่จะช่วยเหลือให้โครงการสำเร็จ
ลุล่วงไปด้วยดี

5. ปัญหาของการวิจัย (Research Problem)

1. ปัญหา อุปสรรคของประชาชนในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูป
ที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่อะไรบ้าง
2. แนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการ
จัดรูปที่ดินในอนาคตที่ได้เรียนรู้จากโครงการของจังหวัดพิษณุโลก ควรเป็นอย่างไร

6. กระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยมีขั้นตอนต่างๆ ในการทำวิจัย 8 ขั้นตอน ดังนี้

6.1 การกำหนดปัญหาการวิจัย

การกำหนดปัญหาคำถามหรือข้อสงสัยของนักวิจัยเพื่อที่จะค้นคว้าหาคำตอบใน
เรื่องที่จะวิจัย

6.2 การกำหนดตัวแปรและคำนิยาม

การกำหนดตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตามและ
การกำหนดนิยามของตัวแปรนั้นๆ

6.3 การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรทั้งหมดในการวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวม
ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้

6.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลต่างที่ได้รวบรวมมาทั้งข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
กับตัวแปรที่กำหนดไว้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่โครงการ

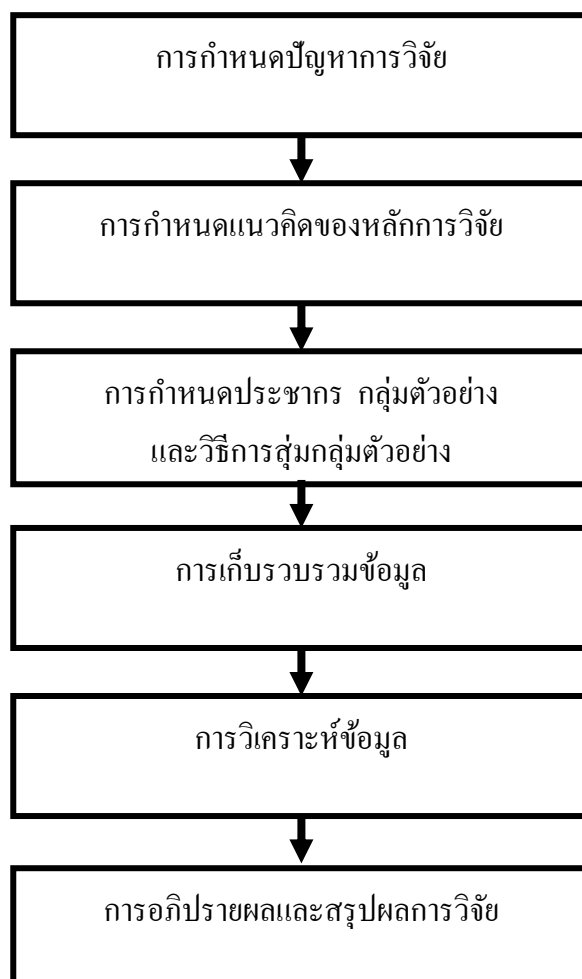
6.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาได้ทั้งข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ
ตัวแปร ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรคือการวิเคราะห์แบบสอบถาม

6.6 การอภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

การอภิปรายผลความหมายของผลการวิจัยว่ามีความหมายอย่างไร เกี่ยวกับ
งานวิจัย และสรุปผลงานวิจัยทั้งหมดที่ได้ดำเนินงาน

แบบจำลองกระบวนการวิจัย

7. วิธีการวิจัย (Methodology of Research)

7.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และประเด็นเกี่ยวกับผังเมือง การจัดรูปที่ดิน ตลอดจนสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่การวิจัยคือเทศบาลนครพิษณุโลก

7.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะศึกษาการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ตั้งอยู่ภายในบริเวณพื้นที่ชุมชนเมือง ทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ห่างจากศาลากลางจังหวัดพิษณุโลกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร

ทางด้านเหนือของโครงการอยู่ติดกับตลาดสดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)ทางด้านใต้ติดกับถนนคู่งน้ำ ซึ่งเป็นขอบเขตของพื้นที่โครงการลักษณะของการมีส่วนร่วม

7.2.1 จำนวนผู้เข้ามามีส่วนร่วม

7.2.2 จำนวนผู้แสดงความคิดเห็นในการมีส่วนร่วม

7.2.3 ประเด็นการมีส่วนร่วม

7.2.4 ผลสรุปการมีส่วนร่วม ว่าเกิดปัญหา อุปสรรค

7.2.5 การปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปของการมีส่วนร่วม

7.3 กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการกำหนดประชากรในการศึกษาเป็น 2 กลุ่มคือ

7.3.1 กลุ่มประชาชนที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ทั้งหมด

7.3.2 การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ จังหวัดพิษณุโลก

7.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามและ แบบสัมภาษณ์

7.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นดังนี้

7.5.1 ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร โครงการที่เป็นกรณีศึกษา เอกสารบันทึกการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

7.5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามประชาชนปัญหา อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม ด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วม ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชน ด้านการประชาสัมพันธ์ในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) ซึ่งประกอบด้วย 5 ระดับตัวเลือก

7.5.3 ข้อมูลทางด้านสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากปัญหาด้านต่างๆ ของประชากร เช่น ด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม ด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วม ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชน ด้านการประชาสัมพันธ์ในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก จากแบบสัมภาษณ์ โดยมีทีมผู้ช่วยนักวิจัยไปช่วยเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครพิษณุโลก เพื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เป็นเชิงพรรณนา และจัดหมวดหมู่การวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

8. นิยามศัพท์ตัวแปร

การจัดรูปที่ดิน หมายถึง การจัดรูปที่ดิน จะเป็นการนำแปลงที่ดินหลายๆ แปลงมารวมกัน เพื่อจัดรูปแปลงรวมกันเพื่อให้ได้รูปแปลงที่ดินใหม่ □ ไห □ มีระเบียบและสวยงาม พร □ มทั้งจัดให้ □ มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และบริการสาธารณะ □ ใดๆ ที่ใด □ รับมาตรฐาน □ อย □ างครบ □ วนและเพียงพอ (สำนักจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2554 : ออนไลน์)

ลักษณะของโครงการ หมายถึง โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่ของเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งเป็นโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ตั้งอยู่ภายในบริเวณพื้นที่ชุมชนเมือง ทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ห่างจากศาลากลางจังหวัดพิษณุโลกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร ทางด้านเหนือของโครงการอยู่ติดกับตลาดสดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ทางด้านใต้ติดกับถนนคูส่งน้ำ ซึ่งเป็นขอบเขตของการวางผังเมืองที่มีทั้งหมด 0.197 ตารางกิโลเมตร (123-0-14 ไร่) (สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลก, 2554)

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่จัดรูปที่ดิน อันได้แก่ เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน บุคลากรของรัฐ เอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินโครงการโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) (พัชรี สีโรต, 2546ก : 1-5)

การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ในเรื่องของการจัดรูปที่ดิน (สะอาด ตันสุภผล, 2554 : ออนไลน์)

ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางผังเมือง

ทัศนคติ หมายถึง ทัศนคติที่ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมมีต่อการจัดรูปที่ดิน (ศักดิ์ สุนทรเสณี, 2531 : 2)

จิตสาธารณะ หมายถึง ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหา อุปสรรคที่จะเกิดขึ้น กระบวนการการมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันที่จะช่วยเหลือให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (กนิษฐา นิตสันพัฒนา และคณะ, 2541 : 8)

รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ มี 4 ขั้นตอน การวางแผน การดำเนินกิจกรรม การใช้ประโยชน์ การได้รับประโยชน์ (องค์การอนามัยโลก อ้างถึงในไพรัช อรรถกามานนท์และมัทนา โชควรวฒนกร 2545 : 10 - 11)

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

9.1 ทราบถึงปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

9.2 ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในกระบวนการมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดิน

10. การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยจากการศึกษาจะเป็นในรูปแบบของ Power point ในการตรวจงาน และรูปเล่มงานวิจัยขนาด A4 เนื้อหาข้อมูล ตารางข้อมูล แผนผังแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินผังเมืองรวม รูปภาพ แผนภูมิ พร้อมแผ่น CD รูปแบบ File PDF จำนวนตามมาตรฐานของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทที่ 2

การศึกษาหลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย และเพื่อทราบถึงผลงานวิจัยที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย ซึ่งเป็นเนื้อหาที่สำคัญประกอบ เหตุผลในการอภิปรายผลการวิจัย และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของงานวิจัย จึงได้นำเสนอตามหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. หลักการเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน
 - 1.1 ความหมายของการจัดรูปที่ดิน
 - 1.2 ข้อดีข้อเสียของการจัดรูปที่ดิน
2. หลักการเกี่ยวกับจิตสาธารณะ
 - 2.1 ความหมายของจิตสาธารณะ
 - 2.2 ความสำคัญของจิตสาธารณะ
 - 2.3 องค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะของบุคคล
 - 2.4 รูปแบบของจิตสาธารณะ
3. หลักการเกี่ยวกับทัศนคติ
 - 3.1 ความหมายของทัศนคติ
 - 3.2 องค์ประกอบของทัศนคติ
 - 3.3 การเกิดทัศนคติ
 - 3.4 ประเภทของทัศนคติ
4. หลักการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์
 - 4.1 ความหมายของการประชาสัมพันธ์
 - 4.2 ความสำคัญของการประชาสัมพันธ์
 - 4.3 เครื่องมือการประชาสัมพันธ์
5. หลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 5.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
 - 5.3 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม
 - 5.4 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

5.5 ข้อดีของการมีส่วนร่วม

5.6 กระบวนการมีส่วนร่วม

6. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักการเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน

1.1 ความหมายของการจัดรูปที่ดิน

การจัดรูปที่ดิน คือ การนำแปลงที่ดินหลายๆ แปลงมารวมกัน เพื่อจัดรูปแปลงรวมกันเพื่อรูปแปลงที่ดินใหม่ ☐ ให้ ☐ มีระเบียบและสวยงาม พร ☐ อมทั้งจัดให้ ☐ มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และบริการสาธารณะต ☐ ่างๆ ที่ใด ☐ รับมาตรฐานอย ☐ างครบถ ☐ วนและเพียงพอเมื่อจัดเสร็จแล ☐ ว จะทำให้ ☐ ที่ดินแปลงเดิมมีรูปแปลงใหม่ ☐ ที่สวยงาม พร ☐ อมมีถนนทางเข ☐ ้ออกสะดวกทุกแปลง และมูลค ☐ ่าที่ดินจะเพิ่มขึ้นค ☐ วย การจัดรูปที่ดินจะสามารถดำเนินการใด ☐ ก็ดี ☐ วยความร ☐ วมมือของเจ ☐ ้าของที่ดิน โดยทางรัฐจะเป ☐ นสุ ☐ ให ☐ การสนับสนุนซึ่งเป ☐ นการประสานการพัฒนาชุมชน โดยภาครัฐและเอกชน (สำนักจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, ออนไลน์)

1.2 ข้อดีข้อเสียของการจัดรูปที่ดิน

ปัทมา อ้นวงศ์ (2545: 34-35) ได้สรุปไว้ว่า ข้อดี ข้อเสียของการจัดรูปที่ดินไว้ดังนี้

ข้อดีของการจัดรูปที่ดิน

1. ทำให้ ☐ การถือครองที่ดินที่กระจัดกระจายสามารถเข ☐ ามารวมกันเป ☐ นหมวดหมู่ทำให้สะดวก ☐ ้อการวางแผน, การให้ ☐ บริการและการออกแบบเพื่อแผนผังต ☐ ่างๆ ทำให้ ☐ ดีขึ้นทั้งในค ☐ านการวางผังบริเวณ (Lay-Out) และวิศวกรรม

2. ทำให้ ☐ วิธีการจัดหาบริการสาธารณูปโภค, สาธารณูปการให้ ☐ กับพื้นที่นั้น ๆ เป ☐ นไปอย ☐ างมีลำดับขั้นตอนและมีประสิทธิภาพและหน ☐ วยงานของรัฐไม่ ☐ สิ้นเปลืองค ☐ ่าไช ☐ จ ☐ ายแต่ ☐ อย ☐ างใดและถ ☐ ่าโครงการจัดรูปที่ดินทำในพื้นที่ขนาดใหญ่ ☐ มากก็จะสามารถช ☐ วยให้ ☐ การจัดบริการสาธารณะเป ☐ นไปอย ☐ างสมเหตุสมผลเมื่อเทียบกับราคาที่ดิน ☐ บริโภคจะค ☐ ้องเสีย

3. เมื่อระบบการบริหารงานเป ☐ นไปอย ☐ างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล ☐ จะทำให้ ☐ เกิดความยุติธรรมขึ้นในการที่จะเฉลี่ยหรือแบ ☐ งป ☐ นค ☐ นทุนกับผลที่จะได ☐ รับกลับคืนมาจากการแบ ☐ ง ที่ดินรวมทั้งความเจริญเติบโตของเมืองนอกจากนี้ยังสามารถเก็บภาษีในส ☐ วนของมูลค ☐ ่าที่ดิน ที่เพิ่มขึ้นค ☐ วย

4. การจัดรูปที่ดินทำให้ ☐ การถือครองที่ดินในเขตพื้นที่ชานเมืองเป ☐ นไปอย ☐ างเหมาะสมกับระยะเวลาและส ☐ ่งผลดี ☐ อกการขยายตัวของเมืองที่จะเป ☐ นไปอย ☐ างมีระเบียบ นอกจากนั้นยังหลีกเลี่ยงวิธีการเก ☐ าวๆ เช่น การตัดถนน ฯ การจัดรูปที่ดินสามารถใช ☐ เป ☐ นเครื่องมือในการชี้ทิศทางการพัฒนาเมืองได้

5. การจัดรูปที่ดินสามารถรักษาและคุ ☐ มครองสิทธิของบุคคลโดยเคร ☐ งรัดซึ่งเป ☐ นหลักเกณฑ์ ☐ สำคัญของการจัดรูปที่ดินพื้นที่ใด ☐ มาเพื่อสาธารณะประโยชน์ ☐ ต ☐ างๆ จะต ☐ องการพ ☐ อดสิทธิของบุคคล ☐ วย การลดขนาดของแปลงที่ดินลงตามผลประโยชน์ ☐ ที่ใด ☐ รับเพิ่มขึ้น ตามหลักเกณฑ์ ☐ นี้ ☐ บุคคลใด ☐ ผลประโยชน์ ☐ ลดลง เนื่องจากการจัดทำโครงการจัดรูปที่ดินก็จะใด ☐ รับการชดเชย ☐ วยเงิน

6. การจัดรูปที่ดิน สามารถที่จะจัดทำใด ☐ ในเกือบทุกพื้นที่ เช่น พื้นที่เมืองป ☐ จุบัน, พื้นที่ในเขตชานเมืองที่กำลังขยายออกไป, พื้นที่ที่จะพัฒนาเป ☐ นเมืองในอนาคต เป ☐ นต ☐ น

7. การจัดรูปที่ดิน ทำให้ ☐ สภาพแวดล้อมโดยทั่วๆ ไปดีขึ้นนอกจากนั้นชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่ยังคงเหมือนเดิมไม่ ☐ ถูกรบกวนมากนัก เมื่อโครงการจัดรูปที่ดินสำเร็จลงลักษณะความเป ☐ นอย ☐ จะยังคงเดิม

ข้อเสียของการจัดรูปที่ดิน

1. ในการจัดทำโครงการจัดรูปที่ดินส ☐ วนใหญ่ ☐ จะอาศัยระยะเวลานานมากถ ☐ าเป็นโครงการขนาดใหญ่ ☐ โดยเฉลี่ยแล ☐ ่ว โครงการจัดรูปที่ดินจะใช ☐ เวลาประมาณ 6 ป ☐

2. เจ ☐ าชของที่ดินที่ร่ำรวย มักจะมีอิทธิพลต ☐ อกเจ ☐ าชหน ☐ าชของรัฐที่จะพยายามผลักดันให้ ☐ มีการพัฒนาในพื้นที่ยังไม ☐ มีความเหมาะสม

3. ในกรณีที่ดินที่สงวนไว้ ☐ (Reserved Land) ต ☐ นทุนและภาระดอกเบี้ยจะตกอยู่ ☐ กับผู้ ☐ บริหารจัดทำโครงการ ซึ่งอาจเป ☐ นเทศบาลหรือเจ ☐ าชของที่ดิน

4. แม ☐ ่ว ☐ ากการจัดรูปที่ดินจะสามารถใด ☐ มาซึ่งที่ดินในราคาถูกแต่ ☐ ที่ดินทั้งหมดยังเป ☐ นของเอกชน จึงไม ☐ สามารถควบคุมไม ☐ ให้ ☐ มีการเก็งกำไรที่ดินใด ☐

5. ในประเทศกำลังพัฒนา การบริหารงานของฝ ☐ ายท ☐ องถิ่นอาจถูกจำกัดขอบ ☐ ายความรับผิดชอบการปฏิบัติงานต ☐ องทำตามที ☐ ื่องบนกำหนดทำให้ ☐ แผนงานบางอย ☐ าง

ไม่ □ สามารถปฏิบัติได้ □ นอกจากนั้นยังมี □ ปัญหาทาง □ านเงินทุนซึ่งอาจทำให้ □ การบริหารโครงการจัดรูปที่ดินอาจหยุดชะงักและขาดประสิทธิภาพได้ □

6. ผลประโยชน์ □ ที่จะได้ □ รับภายหลังจากการพัฒนาโดยวิธีการจัดรูปที่ดินซึ่งนำไปปฏิบัติการโดย □ ายรัฐบาล มี □ อจำกัด ดังนี้ ผลประโยชน์ □ ที่ □ ่อนกลับจะมีขอบเขตจำกัดเพียงแต่ □ ภายในพื้นที่โครงการ □ านนั้น ความไม่ □ เท □ าทิเทียมกันระหว □ างพื้นที่ที่อยู่ □ ในโครงการจัดรูปที่ดินกับพื้นที่ที่อยู่ □ ภายนอกโครงการ

2. หลักการเกี่ยวกับจิตสาธารณะ

2.1 ความหมายของจิตสาธารณะ

จากการศึกษาแนวคิดของคำว่าจิตสาธารณะ ซึ่งมีการศึกษาและค้นคว้ากันอย่างกว้างขวางทั้งในเชิงปรัชญา จิตวิทยา สังคมศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ซึ่งให้คำจำกัดความไว้หลากหลายดังนี้

ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ (2542 : 3) ได้อธิบายคำว่า “สาธารณะ” ข้อมหมายถึง กิจ สมบัติ สิ่งของสถานที่ ที่มีได้เป็นของปัจเจกบุคคลตนใด ทั้งยังอาจหมายถึงความเป็นส่วนรวมและสังคมได้อีกด้วย ศัพท์ “สาธารณะ” จะถอดความจากภาษาอังกฤษร่วมสมัยเดียวกับ Democracy ที่กลายเป็น “ประชาธิปไตย” จิตสำนึกสาธารณะจึงเป็นดอกผลของระบบการเมืองที่เปิดกว้าง โครงสร้างเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์แก่ทุกส่วน และสังคมวัฒนธรรมอันก่อร่างสร้างสมมานาน

บรรทม มณีโชติ (2530 : 25) ได้ให้ความหมาย “การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม” หมายถึง การอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม การร่วมมือช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวม ไม่ทำลายสมบัติของส่วนรวม อุทิศตนทำงานเพื่อส่วนรวม มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และทำประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทน แบ่งออกเป็น 4 พฤติกรรม คือ 1) การให้ปัน โดยการช่วยเหลือ หรือให้ผู้อื่นด้านทรัพย์สิน สิ่งของ ความรู้ และแรงงาน 2) ความมีน้ำใจ โดยการแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในด้านการพูดและการกระทำ โดยให้กำลังใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น 3) การไม่เอาเปรียบผู้อื่น โดยการสละทรัพย์สิน สิ่งของ และแรงงานของตนเท่ากันหรือมากกว่าผู้อื่น และ 4) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม โดยการอุทิศการทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม ร่วมมือกันรักษาสมบัติส่วนรวม ไม่ทำลายสมบัติส่วนรวม

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2531 : 60) ได้ให้ความหมาย “สาธารณะ” เป็นผลที่ได้มาจากการประเมินค่าการเห็นความสำคัญ ซึ่งมีฐานอยู่ที่ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความเห็น ความสนใจ หรือเป็นชีวิตภายในของบุคคล ความตระหนัก ความคิด ทัศนคติ อารมณ์ แรงจูงใจ และความรู้สึกที่ได้รับจากประสบการณ์ในขณะนั้น คำว่า Public แปลเป็นไทยหมายถึง “สาธารณะ” ในประเทศไทยมักใช้กับสถานที่ สิ่งของ เครื่องใช้ที่เป็นของส่วนกลาง ทุกคนมีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งนั้นได้

แต่แท้จริงความหมายของคำว่า สาธารณะ เป็นคำที่มีความหมายกว้าง และสามารถใช้ได้กับสิ่งของ บุคคล สถานที่ และการกระทำ

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา และคณะ (2541 : 8) ได้ให้ความหมายของคำว่า จิตสำนึกสาธารณะว่าเป็นคำเดียวกับคำว่า จิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความ สัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

ชาย โพธิ์สีดา (2541 : 9) ให้ความหมายของ “ จิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ ” คือการใช้สาธารณสมบัติอย่างมีความรับผิดชอบ หรือการรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) รับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้ และการกระทำที่สร้างความชำรุดเสียหายต่อสาธารณสมบัตินั้นๆ รวมไปถึงการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณสมบัติในวิสัยที่สามารถทำได้ 2) การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่น โดยการคำนึงว่าคนอื่นมีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกัน จะต้องไม่ยึดสาธารณสมบัตินั้นไว้เป็นของตัวเอง และไม่ปิดกั้นโอกาสการใช้ของผู้อื่น โดยจากการศึกษาวิจัยเรื่องจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร ได้สรุปความเข้าใจของจิตสาธารณะสมบัติหรือจิตสาธารณะไว้ 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เป็นจิตสำนึกแบบที่บุคคลไม่ต้องทำอะไรมาก เพียงแต่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ทำลายสาธารณสมบัติที่ตนใช้ก็พอ ซึ่งเป็นการแสดงออกว่าบุคคลมีความเข้าใจว่าควรหรือไม่ควรปฏิบัติอย่างไรกับ สาธารณสมบัติ ระดับที่ 2 เป็นระดับที่บุคคลกระทำการอันแสดงว่าเขามีความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ ไม่ว่าจะได้ใช้หรือไม่ได้ใช้สาธารณสมบัตินั้นก็ตาม เช่น การมีส่วนในการบำรุงรักษาสาธารณสมบัติที่ชำรุดเสียหาย

ศักดิ์ชัย นิธิรัฐทวี (2541 : 57) กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะคือมีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม คำนึงความสำคัญของสิ่งอันเป็นของที่ต้องใช้ หรือมีผลกระทบร่วมกันในชุมชน เช่น ป่าไม้ ความสงบสุขของชุมชน

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2543 : 243) ใช้คำว่าสำนึกทางสังคม หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรู้อีกส่วนได้รวมเกี่ยวกับสังคม

สุชาดา จักรพิสูทธิ์ (2544 : 22) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะเป็นคุณธรรมหรือข้อเรียกร้องสำหรับส่วนรวม ในสภาพการณ์ที่เกิดความไม่ปกติสุข ความร่วมมือของพลเมืองในการกระทำเพื่อบ้านเมือง

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544 : 6) ให้ความหมาย “ จิตสำนึกสาธารณะ ” ว่าหมายถึง กระบวนการคิดและลักษณะของบุคคล ที่มีการปฏิบัติโดยมีกระบวนการในระดับบุคคลไปสู่ สาธารณะมีความรักและรู้สึก เป็นเจ้าของสาธารณะ ต้องการที่จะทำประโยชน์มากกว่าที่จะรับจากสาธารณะ

สรุปจากแนวคิดของผู้วิจัย จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น “จิตสาธารณะ” ว่าเป็นความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็นสาธารณะในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแลและบำรุงรักษา ร่วมกัน โดยจิตสาธารณะจะเกิดขึ้นจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึก ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอยู่ในจิต และส่งผลสู่การกระทำภายนอก นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสาธารณะ

2.2 ความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ

การที่คนมาอยู่รวมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบพึ่งพากัน คนในสังคม ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป ถ้าคนในสังคมขาดจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กรแล้ว การขาดจิตสำนึกสาธารณะยังมีผลกระทบต่อชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก ดังนี้ (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร, 2543 : 22 – 29)

1. ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชนมีสภาพเช่นไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนาและยั่งยืนนาน ไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง
2. อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง
3. ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่ยำไปสู่การแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนอาสาบำเพ็ญการพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพย์ กลัวเสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากคนอื่น

ในระดับชาติถ้าบุคคลในชาติขาดจิตสาธารณะแล้วจะทำให้เกิด

1. วิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้งและแก้ปัญหามิได้ อาทิ วิกฤตการณ์เศรษฐกิจ สังคมขาดเสถียรภาพทางการเมือง การชุมชนขับไล่รัฐบาลหรือผู้นำประเทศ
2. ประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลัง เนื่องจากขาดพลังของคนในสังคม เมื่อผู้นำประเทศนำมาตรการใดออกมาใช้ก็จะไม่ได้ผล เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน
3. ประเทศชาติไร้เกียรติ ไร้ศักดิ์ศรี ทำให้ชาชนในประเทศอื่นมองด้วยสายตาเหยียดหยาม ดูหมิ่นดูแคลนว่าเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนา ในระดับโลกถ้าบุคคลขาดจิตสาธารณะจะทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างประเทศทำให้เกิดปัญหาในระดับต่างๆ ดังนี้

1. เกิดการสะสมอาชญากรรมระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน กลัวประเทศอื่นจะโจมตี จึงต้องมีอาวุธที่รุนแรง มีอานุภาพการทำลายสูงไว้ในครอบครองเพื่อการข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มักมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทาง สงครามในการตัดสินปัญหา
2. เกิดการก่อกวน แก่งแย่งหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศ พยายามทุกวิถีทางเพื่อให้การได้เปรียบทางการค้า ทำให้ประเทศด้อยกว่าขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน

3. เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์หรือต่างท้องถิ่น มองชนชาติอื่น เผ่าพันธุ์อื่นว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อ ชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเอง ดูถูกหรือเป็น ปฏิปักษ์ต่อชาติอื่น

2.3 องค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะ

รัตนา ตั้งอมร (อ้างถึงใน อ้อมใจ วงษ์มณฑา , 2552 : 15) กล่าวถึงองค์ประกอบของการมี จิตสาธารณะไว้ ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านความคิด เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิดที่เป็นส่วนของการ รู้ หรือเกิดความรับรู้ของความเป็นหลัก เช่น การรับรู้ ความทรงจำ ความมีเหตุผลและการ ใช้ปัญญา เป็นต้น 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่ง จะเป็นสิ่งกระตุ้นความคิดอีกต่อหนึ่ง เป็นส่วนของความรู้สึกทางใจและความสำนึก ที่รวมเอา ความรู้สึกของบุคคลในด้านบวกหรือด้านลบ 3) องค์ประกอบทางด้านการปฏิบัติหรือการกระทำ (Behavior) เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดแนวโน้มทางปฏิบัติหรือปฏิกิริยาตอบสนองเมื่อมี สิ่งเร้าที่ เหมาะสม ซึ่งส่วนนี้ต้องอาศัยความเข้าใจหรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งนั้นเป็นพื้นฐาน

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรุษ วิสารทสกุล (2540 : 18) ได้กล่าวถึงการมีจิตสำนึก สาธารณะซึ่งเรียกอีกคำหนึ่งว่า จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและมีความหมาย อย่างยิ่งในสังคม ทำให้เกิดประชาสังคมคือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงชุมชนแห่งสำนึก (Consciousness Community) ที่สมาชิกของชุมชนต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความ สัมพันธ์กันอย่าง แนบแน่น ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คนในชุมชนต้อง มองอนาคตร่วมกัน เรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกันโดยอาศัยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เห็น ถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงพร้อมควบคู่ไปกับการปฏิบัติ 2) ประชาชนสำนึกถึงพลัง ของตนว่าจะสามารถรวมแก้ไข เปลี่ยนแปลงสังคมได้ คือการทำให้เกิดกลุ่มที่ให้ความสนใจต่อ สาธารณะจำนวนมาก ทำให้เกิดความเข้มแข็งเป็นพลังทางสังคมไม่รอคอยให้ผู้อื่นแก้ปัญหาให้กับ ตน เอง ซึ่งการที่บุคคลจะสำนึกถึงพลังของตน ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการ การเรียนรู้ร่วมกัน ของสังคม 3) ความรัก เอื้ออาทร สามัคคี การรวมกลุ่มของบุคคลในสังคมมีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องสร้างขึ้นบนฐานแห่ง ความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีความ แตกต่างระหว่างบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้ ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นสิ่งดีและไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความ แตกแยกเสมอไป ดังนั้นเงื่อนไขแห่งความรักสมานฉันท์จะเป็นส่วนเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมือ อย่างมีพลัง 4) การเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติร่วมกัน สำนึกสาธารณะนั้นเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถ บังคับให้เกิดได้ ดังนั้นต้องสร้างเงื่อนไขหรือกิจกรรมร่วมกันที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง 5) การมีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน

การเรียนรู้ สื่อสารและเครือข่ายเป็นส่วนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทางนำไปเกิดจิตสาธารณะ

ยุทธาน วรณปิติ (2542 : 181 – 183) กล่าวถึงบุคคลที่มีจิตสาธารณะว่าต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. การทุ่มเทและอุทิศตน สิทธิของพลเมืองจะต้องสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้บริการแก่บุคคลอื่น เพื่อพัฒนาสังคมด้วย อาทิ ถ้าต้องการให้ผู้แทนราษฎรมีความรับผิดชอบต่อความต้องการและประโยชน์ของ ประชาชน ประชาชนก็ต้องให้ความใส่ใจและติดตาม ไม่เพียงทำการหย่อนบัตรเลือกตั้งเท่านั้น ต้องเสียสละเวลาให้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองระดับท้องถิ่นและในสถาบันต่าง ๆ

2. เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกชนนิยม ส่งผลให้คนในสังคมมีลักษณะปิดกั้นตัวเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เลือคบเฉพาะกลุ่มที่มีความเหมือนกัน ไม่สนใจการเมือง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจเพื่อสังคมเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เกิดข้อขัดแย้ง การยุติข้อขัดแย้งโดยฟังเสียงข้างมาก ไม่นำไปสู่ประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้นผู้มีจิตสาธารณะต้องเป็นพลเมืองในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมือง สมัยใหม่ มีความอดทน ตระหนักว่าการมีส่วนร่วมไม่ทำให้ได้อย่างที่ตนต้องการเสมอไป ต้องเคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้งโดยการแสวงหาทางออกร่วมกัน การจำแนกประเด็นปัญหา การใช้เหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจ ต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันให้มากที่สุดเพื่อหาข้อยุติ สร้างการเข้าร่วมรับรู้ ตัดสินใจและผนึกกำลัง เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย

3. กำเนินถึงผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม คนในสังคมต้องคิดถึงการเมืองในฐานะกิจการเพื่อส่วนรวมและเพื่อคุณธรรมมาก ขึ้น 4) การลงมือกระทำ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้นต้องลงมือกระทำ โดยเริ่มจากครอบครัวในการวางพื้นฐานให้การอบรมด้านการ จริยธรรมของพลเมือง มหาวิทยาลัยไม่เพียงเป็นสถานที่ฝึกทักษะและให้ความรู้ต้องรับช่วงต่อการ สร้างค่านิยมที่เหมาะสมต่อจากครอบครัว รวมทั้งเครือข่ายสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างเพื่อนบ้าน ที่ทำงาน สโมสร สมาคมต่างๆ เชื่อมโยงบุคคลที่สนใจเรื่องของตนเข้าเป็นกลุ่มที่ใส่ใจผู้อื่นช่วยดำรง รักษาประชาคม สังคม และกฎจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคมคือสถาบันศาสนาและสื่อมวลชนนับว่ามี บทบาทสำคัญในการร่วมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง

เจษฎา หนูรุ่น (2551 : 4) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจิตสาธารณะจะต้องพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจหรือ พฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) การใช้ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนในการใช้ของส่วนรวม การรักษาทรัพย์สิน การดูแลรักษาความ

สะดวกการไม่ทำลายทรัพย์สินที่เป็นสาธารณะสมบัติในโรงเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ให้เกิดความชำรุดเสียหาย โดยแสดงออกดังนี้ (1) ทำตามหน้าที่และเคารพกฎระเบียบที่กำหนด (2) รับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวมคอยสอดส่องดูแลสาธารณะสมบัติของ ส่วนรวม (3) การเคารพสิทธิ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม การไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น โดยแสดงออกดังนี้ (1) ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตน (2) แบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม

2.4 รูปแบบของจิตสาธารณะ

รูปแบบของจิตสาธารณะหรือจิตสำนึกสาธารณะนั้น มีการแบ่งรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามระดับของอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งแบ่งรูปแบบของจิตสำนึกไว้ ดังนี้

สมพงษ์ สิงหะพล (2542 : 15-16) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่ามีอยู่ 3 ด้านหลักๆ คือ 1) จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self Consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้การศึกษาไทยมุ่งมั่นปลูกฝังมานาน เกิดบ้างไม่เกิดบ้างไปตามสภาพการณ์ เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ปลูกฝังและมีมานานตามสภาพสังคมไทย 2) จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่ง สังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นต้น จิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรม ไทยอยู่แล้ว ซึ่งสร้างกันได้ไม่ยากนัก 3) จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social or Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่คนไทยยังไม่ค่อยมีและขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทย สมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้นโดยเร็ว เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้านสุขภาพ เป็นต้น

3. หลักการเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude)

3.1 ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ เป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญมากแนวทาง จิตวิทยาสังคม และการสื่อสาร และมีการใช้ คำนี้กันอย่างแพร่หลาย สำหรับการนิยามคำว่า ทัศนคติ นั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ให้ความหมายไว้ดังนี้

โรเจอร์ (Roger , 1978 : 208 – 209 อ้างถึงใน สุรพงษ์ โสธนะเสถียร , 2533 : 122) ได้กล่าวถึง ทัศนคติ ว่า เป็นดัชนีชี้ว่า บุคคลนั้น คิดและรู้สึกอย่างไร กับคนรอบข้าง วัตถุหรือ สิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดย ทัศนคติ นั้นมีรากฐานมาจาก ความเชื่อที่อาจส่งผลถึง พฤติกรรม ในอนาคตได้ ทัศนคติ จึงเป็นเพียง ความพร้อม ที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็น มิติของ การประเมิน เพื่อแสดงว่า ชอบหรือไม่ชอบ ต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสาร ภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจาก การรับสาร อันจะมีผลต่อ พฤติกรรม ต่อไป

เดโซ สวานานท์ (2512 : 28) กล่าวถึง ทัศนคติ ว่าเป็นบุคลิกภาพที่สร้างขึ้นได้ เปลี่ยนแปลง ได้และเป็น แรงจูงใจ ที่กำหนด พฤติกรรม ของบุคคล ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531 : 2) กล่าวถึง ทัศนคติ ที่เชื่อมโยงไปถึง พฤติกรรมของบุคคล ว่า ทัศนคติ หมายถึง

1. ความสลับซับซ้อนของความรู้สึก หรือการมีอคติของบุคคล ในการที่จะ สร้าง ความพร้อม ที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามประสบการณ์ของบุคคลนั้น ที่ได้รับมา
2. ความโน้มเอียง ที่จะปฏิบัติกริยาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีหรือ ต่อต้าน สิ่งแวดล้อม ที่จะมาถึงทางหนึ่งทางใด
3. ในด้าน พฤติกรรม หมายถึง การเตรียมตัว หรือความพร้อมที่จะตอบสนอง จากคำจำกัดความต่าง ๆ เหล่านี้ จะเห็นได้ว่ามีประเด็นร่วมที่สำคัญดังนี้คือ
 1. ความรู้สึกภายใน
 2. ความพร้อม หรือ แนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมในทางใดทางหนึ่ง

สรุปจากแนวคิดของผู้วิจัย จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น ทัศนคติ หมายถึง เป็น ความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก และความเชื่อ หรือการรู้ของบุคคล กับแนวโน้มที่จะ มี พฤติกรรมใดตอบ ในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของ ทัศนคติ นั้นโดยสรุป ทัศนคติ ในงานที่นี้ เป็นเรื่องของจิตใจ ทำให้ ความรู้สึกนึกคิด และความโน้มเอียงของบุคคล ที่มีต่อข้อมูลข่าวสาร และการเปิดรับ รายการกรองสถานการณ์ ที่ได้รับมา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ทัศนคติ

มีผลให้มีการแสดง พฤติกรรม ออกมา จะเห็นได้ว่า ทักษะคติ ประกอบด้วย ความคิดที่มีผลต่อ อารมณ์ และความรู้สึกนั้น ออกมาโดยทางพฤติกรรม

3.2 องค์ประกอบของทักษะคติ

องค์ประกอบของ ทักษะคติ ได้ 3 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (The Cognitive Component) คือ ส่วนที่เป็นความเชื่อ ของบุคคล ที่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทั่วไปทั้งที่ชอบ และไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้ หรือคิดว่าสิ่งใดดี มักจะมี ทักษะคติ ที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่หากมีความรู้มาก่อนว่า สิ่งใดไม่ดี ก็จะมี ทักษะคติ ที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component) คือ ส่วนที่เกี่ยวข้อง กับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตาม บุคลิกภาพ ของคนนั้น เป็นลักษณะที่ เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavioral Component) คือ การแสดงออก ของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจาก องค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และ ความรู้สึกจะเห็นได้ว่า การที่บุคคลมี ทักษะคติ ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างกัน ก็เนื่องมาจาก บุคคลมีความ เข้าใจ มีความรู้สึก หรือมี แนวความคิด แตกต่างกันนั่นเองดังนั้น ส่วนประกอบทาง ด้านความคิด หรือ ความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบ ชั้นพื้นฐาน ของ ทักษะคติ และส่วนประกอบ นี้ จะเกี่ยวข้อง สัมพันธ์ กับ ความรู้สึกของบุคคล อาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกัน ทั้งในทางบวก และทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ และ การเรียนรู้

3.3 การเกิดทักษะคติ (Attitude Formation)

Gordon Allport (1975 : 25-30) ได้ให้ความเห็นเรื่อง ทักษะคติ ว่าอาจเกิดขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เกิดจากการเรียนรู้ เด็กเกิดใหม่จะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับ วัฒนธรรม และประเพณีจากบิดามารดา ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อม ตลอดจนได้เห็นแนวการปฏิบัติของพ่อแม่แล้ว รับมาปฏิบัติต่อไป

2. เกิดจากความสามารถในการแยกแยะความแตกต่าง คือ แยกสิ่งใดดี ไม่ดี เช่น ผู้ใหญ่กับเด็กจะมีการกระทำที่แตกต่างกัน

3. เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันออกไป เช่น บางคนมี ทักษะคติ ไม่ดีต่อครู เพราะเคยตำหนิตน แต่บางคน มี ทักษะคติ ที่ดีต่อครูคนเดียวกันนั้น เพราะเคยชมเชย

4. เกิดจากการเลียนแบบ หรือ รับเอา ทักษคติ ของผู้อื่นมาเป็นของตน เช่น เด็ก
อาจรับ ทักษคติ ของบิดามารดา หรือ ครูที่ตนนิยมชมชอบ มาเป็น ทักษคติ ของตนได้

Krech and Crutchfield (1948 : 13) ได้ให้ความเห็นว่า ทักษคติ อาจเกิดขึ้นจาก

1. การตอบสนองความต้องการของบุคคล นั่นคือ สิ่งใดตอบสนองความต้องการของ
ตนได้ บุคคลนั้นก็มี ทักษคติ ที่ดีต่อสิ่งนั้น หากสิ่งใดตอบสนองความต้องการของตนไม่ได้บุคคล
นั้นก็จะมี ทักษคติ ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. การได้เรียนรู้ความจริงต่าง ๆ อาจโดยการอ่าน หรือ จากคำบอกเล่าของผู้อื่นก็ได้
ฉะนั้น บางคนจึงอาจเกิด ทักษคติ ไม่ดีต่อผู้อื่น จากการฟังคำติฉินที่ใคร ๆ มาบอกไว้ก่อนก็ได้

3. การเข้าไปเป็นสมาชิก หรือสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง คนส่วนมากมักยอมรับเอา
ทักษคติ ของกลุ่มมาเป็นของตน หาก ทักษคติ นั้นไม่ขัดแย้งกับ ทักษคติ ของตนเกินไป

4. ทักษคติ ส่วนสำคัญกับบุคลิกภาพของบุคคลนั้นด้วย คือ ผู้ที่มีบุคลิกภาพ
สมบูรณ์มักมองผู้อื่นในแง่ดี ส่วนผู้ปรับตัวยากจะมี ทักษคติ ในทางตรงข้าม คือ มักมองว่า มีคนคอย
อิจฉาริษยา หรือคิดร้ายต่าง ๆ ต่อตน

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 64 – 65) กล่าวถึงการเกิด ทักษคติ ว่า ทักษคติ เป็นสิ่งที่เกิด
จากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่ง ทักษคติ (Source of Attitude) ต่าง ๆ ที่อยู่มากมาย และแหล่งที่
ทำให้คนเกิด ทักษคติ ที่สำคัญคือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์
เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิด ทักษคติ ต่อสิ่งนั้นไปในทางที่ดี
หรือไม่ดี จะทำให้เกิด ทักษคติ ต่อสิ่งนั้นไปในทิศทางที่เขาเคยมีประสบการณ์มาก่อน

2. การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น (Communication from others) จะทำให้เกิด
ทักษคติ จากการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่น ได้ เช่น เด็กที่ได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่จะเกิด
ทักษคติ ต่อการกระทำต่าง ๆ ตามที่เคยรับรู้มา

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิด ทักษคติ ขึ้นได้ เช่น
เด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ จะเลียนแบบการแสดงท่าชอบ หรือ ไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่งตามไปด้วย

4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทักษคติ หลายอย่างของ
บุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หรือหน่วยงาน เป็นต้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 166 – 167) กล่าวว่า ทักษคติ ก่อตัวเกิดขึ้นมา และเปลี่ยนแปลงไป
เนื่องจากปัจจัย หลายประการ ด้วยกัน คือ

1. การจูงใจทางร่างกาย (Biological Motivation) ทักษะคติ จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง กำลังดำเนินการตอบสนองตามความต้องการ หรือแรงผลักดันทางร่างกาย ตัวบุคคลจะสร้าง ทักษะคติ ที่ดีต่อบุคคลหรือสิ่งของ ที่สามารถช่วยให้เขามีโอกาสตอบสนองความต้องการของตนได้

2. ข่าวสารข้อมูล (Information) ทักษะคติ จะมีพื้นฐานมาจากชนิดและขนาดของข่าวสารที่ได้รับรวมทั้งลักษณะของแหล่งที่มา ของข่าวสาร ด้วย กลไกของการเลือกเฟ้นในการมองเห็นและเข้าใจปัญหาต่าง ๆ (Selective Perception) ข่าวสารข้อมูลบางส่วนที่เข้ามาสู่บุคคลนั้น จะทำให้บุคคลนั้นเก็บไปคิด และสร้างเป็น ทักษะคติ ขึ้นมาได้

3. การเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่ม (Group Affiliation) ทักษะคติ บางอย่างอาจมาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่บุคคลเกี่ยวข้องอยู่ทั้งโดยตรงและทางอ้อม เช่น ครอบครัว วัด กลุ่มเพื่อนร่วมงาน กลุ่มกีฬา กลุ่มสังคมต่าง ๆ โดยกลุ่มเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งรวมของค่านิยมต่าง ๆ แต่ยังมีการถ่ายทอดข้อมูลให้แก่บุคคลในกลุ่ม ซึ่งทำให้สามารถสร้าง ทักษะคติ ขึ้นได้ โดยเฉพาะครอบครัวและกลุ่มเพื่อนร่วมงาน เป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุด (Primary Group) ที่จะเป็แหล่งสร้าง ทักษะคติ ให้แก่บุคคลได้

4. ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์ของคนที่มีต่อวัตถุสิ่งของ ย่อมเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลต่าง ๆ ตีค่าสิ่งที่เขาได้มี ประสบการณ์มาจนกลายเป็น ทักษะคติ ได้

5. ลักษณะท่าทาง (Personality) ลักษณะท่าทางหลายประการต่างก็มีส่วนทางอ้อมที่สำคัญในการสร้าง ทักษะคติ ให้กับตัวบุคคล

จากสิ่งที่ Gordon Allport (1975 : 25 - 30), Krech and Crutchfield (1948 : 13), ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 64 - 65), ชงชัย สันติวงษ์ (2539 : 166 - 167) ได้อธิบายการเกิดทักษะคติ สามารถประมวลได้ว่า การเกิดทักษะคติ เกิดขึ้นจาก

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง ซึ่งเกิดขึ้นโดยตรงกับบุคคล
2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เพื่อน หรืออิทธิพลของสื่อสารมวลชน โดยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
3. รูปแบบ (Model) คือ การเฝ้าดู และการเลียนแบบ
4. องค์ประกอบของสถาบัน เช่น โรงเรียนเป็นที่อบรมสั่งสอนเด็กให้เป็นคนดี และพัฒนาบุคคลในสังคม

3.4 ประเภทของทัศนคติ

ทัศนคติแบ่งออกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ทัศนคติ ทางเชิงบวก เป็น ทัศนคติ ที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึก หรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบ ในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือ เรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้ง หน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนิน กิจกรรมของ องค์กร อื่น ๆ เช่น กลุ่มชาวเกษตรกร ข่อมมี ทัศนคติ ทางบวก หรือ มีความรู้สึกที่ดีต่อสหกรณ์การเกษตร และให้ความสนับสนุนร่วมมือด้วย การเข้าเป็นสมาชิก และร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ เป็นต้น

2. ทัศนคติทางลบ หรือ ไม่ดี คือ ทัศนคติ ที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเลื่อม เสียมไม่ได้รับความเชื่อถือ หรือ ไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการ ดำเนินกิจกรรมขององค์กร และอื่น ๆ เช่น พนักงาน เจ้าหน้าที่บางคน อาจมี ทัศนคติ เชิงลบต่อ บริษัท ก่อให้เกิดอคติขึ้น ในจิตใจของเขา จนพยายาม ประพุดติ และปฏิบัติต่อต้าน กฎระเบียบของ บริษัท อยู่เสมอ

3. ประเภทที่สาม ซึ่งเป็นประเภทสุดท้าย คือ ทัศนคติ ที่บุคคลไม่แสดงความ คิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กร และอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง เช่น นักศึกษาบางคนอาจมี ทัศนคติ นิ่งเฉยอย่าง ไม่มีความคิดเห็น ต่อปัญหาใดได้ถึง เรื่องกฎระเบียบว่า ด้วยเครื่องแบบของนักศึกษา

ทัศนคติ ทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประการเดียวหรือหลายประการก็ได้ ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมอื่น ๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การ กระทำ หรือสถานการณ์

4. หลักการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์

4.1 ความหมายของการประชาสัมพันธ์

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ไว้ อาทิ เช่น

“การประชาสัมพันธ์” มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษ คือ “Public Relations”

“Public” หมายถึง หมู่คน ประชาชน หรือสาธารณชน

“Relations” หมายถึง การสัมพันธ์

ดังนั้น ถ้าแปลความหมายแล้ว การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) หมายถึง การสัมพันธ์กับคนหมู่มาก

เสรี วรณัฒนา (2547 : 20) ให้ความหมายว่า “การ ประชาสัมพันธ์เป็นความพยายามที่มี การวางแผนในการที่จะมีอิทธิพลเหนือความคิด จิตใจของสาธารณชนที่เกี่ยวข้อง โดยกระทำสิ่งที่ดี ที่มีคุณค่ากับสังคม เพื่อให้สาธารณชนเหล่านั้นมีทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงาน องค์กร บริษัท ห้างร้าน หรือสมาคม ตลอดจนมีภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อให้หน่วยงานได้รับการ สนับสนุนและความร่วมมือที่ดีจากสาธารณชนที่เกี่ยวข้องในระยะยาวต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ”

สะอาด ดันตุภผล (2554 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า “การประชาสัมพันธ์ คือ วิธีการของ สถาบันอันมีแผนการและกระทำต่อเนื่องกันไป ในอันที่จะสร้างหรือยังให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับ กลุ่มประชาชน เพื่อให้สถาบันและกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจ และให้การ สนับสนุนร่วมมือกันและกัน อันจะเป็นประโยชน์ให้สถาบันนั้นดำเนินงานไปได้ผลดีสมความมุ่ง หมาย โดยมีประชาคมดีเป็นแนวบรรทัดฐานอันสำคัญด้วย”

สรุปจากแนวคิดของผู้วิจัย จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน หรือองค์กรและกลุ่มประชาชนเป้าหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจ อันถูกต้องในอันที่จะสร้างความเชื่อถือ ทัศนคติที่ดี และความร่วมมือตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่ง จะช่วยให้การดำเนินงานของหน่วยงานนั้นๆ บรรลุเป้าหมาย

4.2 ความสำคัญของการประชาสัมพันธ์

ความสำคัญของการประชาสัมพันธ์จำแนกได้ดังนี้ (ความสำคัญของการประชาสัมพันธ์, 2554 : ออนไลน์)

4.2.1 ความสำคัญต่อองค์กรธุรกิจ องค์กรธุรกิจโดยส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นโดยมี วัตถุประสงค์ในการสร้างกำไรแต่เนื่องจากในปัจจุบันนี้ อัตราการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจมี ความรุนแรงมากการหวังผลกำไรเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ธุรกิจดำรงอยู่ได้ เพราะกระแส สังคมต้องการให้ธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้น ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จใน ปัจจุบันจำเป็นต้องทำความเข้าใจและสร้างภาพพจน์ที่ดีให้สังคมยอมรับ โดยใช้การประชาสัมพันธ์ เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

4.2.2 ความสำคัญต่อองค์กรของรัฐและรัฐวิสาหกิจ

องค์กรของรัฐและรัฐวิสาหกิจเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาโดยไม่ได้มุ่งหวังผลกำไร แต่จะดำเนิน กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยส่วนรวม เช่น โรงพยาบาล สถาบันการศึกษา สถานีดารวจ สถานีอนามัย เป็นต้น แม้องค์กรของรัฐและรัฐวิสาหกิจจะไม่ได้ มุ่งผลกำไร แต่การดำเนินกิจการ ต่างๆ จะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับหมู่ประชาชนที่เกี่ยวข้องจึงจะได้รับความร่วมมือ และให้การสนับสนุน ซึ่งจะต้องใช้วิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่และชักจูงให้ประชาชน ยอมรับและให้ความร่วมมือ

4.2.3 ความสำคัญต่อระบบการเมือง

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องมือการประชาสัมพันธ์เพื่อณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการปกครอง และเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นในหมู่ของประชาชน เป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ทำความเข้าใจ และชี้แจงข้อเท็จจริงทางการเมืองกับประชาชน และการประชาสัมพันธ์ก็เป็นเครื่องมือที่ประชาชนใช้สื่อสารกับรัฐบาลโดยอาจดำเนิน การในลักษณะของประชาตซึ่งหมายถึงความคิดเห็นโดยรวมของประชาชนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งดังนั้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้จะต้องใช้การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับประชาชน

4.2.4 ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ

การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะหากประชาสัมพันธ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ข้องยอมเกิดความเชื่อถือและส่งผลทำให้ระบบเศรษฐกิจมีความแข็งแกร่ง ดังนั้น การทำความเข้าใจหรือการชี้แจงภาวะเศรษฐกิจ ให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ จะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือในระบบเศรษฐกิจของประเทศได้

4.2.4 ความสำคัญต่อประเทศ

การดำรงอยู่ของประเทศต่างๆ ในโลกจะต้องอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เพราะไม่มีประเทศใดในโลกที่จะอยู่ได้อย่าง โดดเดี่ยว การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือการสร้างภาพพจน์ที่ดีของแต่ละประเทศ ต้องใช้วิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

4.3 เครื่องมือการประชาสัมพันธ์

พิทักษ์ ชุมงคล (2554 : ออนไลน์) เครื่องมือการประชาสัมพันธ์ (Public Relations Tools) นั้นปัจจุบันมีหลากหลายมากมาย จนไม่อาจระบุจำนวนที่แน่นอนได้ อีกทั้งมีการพัฒนาไปเรื่อยๆ นักประชาสัมพันธ์ที่ดีจะต้องศึกษาและติดตามพัฒนาการเหล่านั้นอย่างใกล้ชิด เพื่อสามารถเลือกช่องทางที่มีความเหมาะสมที่สุดสำหรับองค์กรและกลุ่มประชาชนเป้าหมาย (Public) เครื่องมือการประชาสัมพันธ์ (Public Relations Tools) หมายถึง เครื่องมือที่ชักนำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ และมีความนิยมชมชอบต่อบุคคลหรือหน่วยงาน1

ดังนั้น ในการประชาสัมพันธ์นั้น คำว่า เครื่องมือการประชาสัมพันธ์นั้น ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงสื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อใหม่ หรือการจัดกิจกรรมสาธารณะเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงวิธีการที่มีรูปแบบเพื่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นกับกลุ่มประชาชนเป้าหมาย อาทิ งานชุมชนสัมพันธ์ งานสื่อมวลชนสัมพันธ์ งานนักลงทุนสัมพันธ์ งานรัฐบาลสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือและวิธีการจะผันเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้น เครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ อาจแบ่งได้ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ขององค์กร เช่น โบปลิว รายงานประจำปี แผ่นพับ วารสารภายใน มีข้อดี คือสามารถกำหนดเนื้อหาได้ให้เป็นไปตามที่ต้องการ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ส่งถึงเป้าหมายได้โดยตรงทำให้อัตราการสูญเสียลดลง ช่วยยืดหยุ่นความทรงจำ มักมีกำหนดการออกที่แน่นอน แต่มีข้อจำกัดตรงที่ค่าใช้จ่ายต่อหัวสูง และบางครั้งอาจส่งไม่ถึงมือกลุ่มเป้าหมาย

2. สื่อนอกสถานที่ ปัจจุบันเรามักพบเห็นสื่อแปลกๆ ใหม่ๆ มากมายที่สามารถกระตุ้นการรับรู้ได้เมื่อออกนอกบ้าน สื่อดังกล่าวกำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันอย่างมาก เช่น บิลบอร์ดตามถนน ป้ายรถเมล์ สื่อที่ติดบนตึก รถตู้ รถเมล์ รถไฟฟ้า เครื่องบิน (Transit poster) บันได เสา โทรทัศน์บนรถโดยสาร ป้ายอัจฉริยะ จอ LED ตามห้างสรรพสินค้าหรือตามชั้นวางสินค้า หรือรถบรรทุกจอ LED เคลื่อนที่ ทีวียักษ์ ตามสี่แยกและที่ที่มีรถติดมาก ข้อดี คือ เห็นได้ชัด ดึงดูดความสนใจได้มาก อัตราคนที่ได้พบเห็นมีสูง ข้อด้อย คือ ถูกกล่าวหาว่าทำให้ทัศนียภาพไม่สวยงาม ไม่เหมาะกับการสื่อสารเนื้อหาที่ซับซ้อนเพราะเป็นสื่อที่คนเห็นขณะเคลื่อนที่ อาจชำรุดง่ายต้อง

3. เว็บไซต์ขององค์กร ให้ข้อมูลองค์กรในด้านต่างๆ ทั้งประวัติ การให้บริการ ผลการประกอบการ กิจกรรม การติดต่อ อีกทั้งยังเป็นช่องทางการติดต่อระหว่างผู้ชมกับองค์กรได้อีกด้วย มีข้อดี สามารถเข้าถึงได้ 24 ชม. เป็นสื่อสองทาง ค่าใช้จ่ายน้อย แต่มีข้อด้อยคือ ไม่ครอบคลุมไปถึงผู้ไม่มีหรือไม่ใช่คอมพิวเตอร์ นอกจากสร้างเว็บไซต์ของตัวเองขึ้นมาแล้วองค์กรยังสามารถใช้วิธีการสมัครเข้าเป็นสมาชิกในโครงข่าย Social network ต่างๆ เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารได้ เช่น Twister , Facebook , Hi5 เป็นต้น

4. มือถือ นอกจากการสื่อสารด้วยการพูดผ่านมือถือแล้ว ยังสามารถส่งข้อความสั้น ภาพทั้งที่เป็นข้อมูลการให้บริการ หรือแจ้งค่าใช้จ่ายบริการต่างๆ ได้ ข้อดีคือสามารถสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง แต่จะสามารถเข้าถึงเฉพาะคนที่ใช้มือถือเท่านั้น นอกจากนี้ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้ Application บนมือถือ smart phone ในปัจจุบันก็สามารถนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ได้

5. สื่อบุคคล สื่อในที่นี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน 1. พนักงานขององค์กร สามารถสื่อสารผ่านการให้บริการ ผ่านการบรรยาย สนทนา 2.บุคคลนอกองค์กร อาทิ ผู้มีชื่อเสียงในด้านต่างๆ หรือนักแสดงมา ที่องค์กรมอบหมายให้ทำหน้าที่ผู้ส่งสาร อาทิกรณิการประชาสัมพันธ์ของโทรศัพท์มือถือของ Back Berry ที่เปิดตัวด้วยการให้ผู้มีชื่อเสียงและนักแสดงใช้และช่วยแนะนำสินค้าผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ของสินค้าอย่างมากมาย ข้อดีคือสามารถปรับวิธีการสื่อสารให้เข้ากับผู้รับสารได้ทันที แต่ก็มีข้อจำกัดที่ไม่มีความคงทน และหากผู้ส่งสารขาดทักษะในการสื่อสารแล้วโอกาสประสบความสำเร็จก็จะลดน้อยลงไป

6. สื่ออื่นๆ อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ เช่น นามบัตร ปากกา สมุด ร่ม พวงกุญแจ เสื้อ ที่สามารถใช้เป็นของชำร่วยที่ช่วยสื่อสารสร้างการรับรู้ถึงองค์กรได้

7. สื่อหนังสือพิมพ์ สามารถแบ่งออกเป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติ และ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งได้ตามเนื้อ เช่น หนังสือพิมพ์ธุรกิจ หนังสือพิมพ์ กีฬา หนังสือพิมพ์บันเทิง เป็นต้น ข้อดีคือ สามารถให้รายละเอียดได้ดี ราคาไม่สูงมาก สามารถอ่าน ทบทวนได้ แต่มีข้อจำกัด คือ ไม่น่าสนใจอันเนื่องมาจากคุณภาพการพิมพ์ ข่าวสารมีอายุสั้น เข้าไม่ถึงผู้รู้หนังสือ

8. นิตยสาร ปัจจุบันนิตยสารแบ่งออกไปได้หลายประเภทและมีมากมายหลาย ฉบับ ทั้งนิตยสารท่องเที่ยว การเมือง บันเทิง สุขภาพ มีข้อดี คือ มีรูปเล่มสวยงาม สามารถเข้าถึง กลุ่มเป้าหมายได้เฉพาะเจาะจง ลดการสูญเปล่า มาอายุยืนยาวกว่าสิ่งพิมพ์อื่น ข้อด้อย ใช้เวลานาน ในการออกแต่ละเล่ม ราคาแพง

9. สื่อวิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อที่เข้าถึงพื้นที่กว้างขวาง นำเสนอทั้งข่าว ดนตรี และสารประโยชน์ต่างๆ มีราคาไม่แพงที่จะเข้าถึง ปัจจุบันมีสถานีวิทยุชุมชนที่นับว่าเป็นสื่อที่เข้ามา มีอิทธิพลมากในแต่ละพื้นที่ รายการวิทยุที่ผู้ฟังมักมีความภักดีต่อรายการที่ฟังสูง เวลาฟังมักจะทำ กิจกรรมอื่นไปด้วยได้ วิทยุสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างกว้างขวาง มีความรวดเร็วในการรายงาน แต่ก็มีข้อจำกัดที่ไม่มีภาพ เวลาสื่อสารต้องใช้คำพูดง่ายๆ มีประเด็นไม่ซับซ้อน

10. สื่อโทรทัศน์ นับเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมในการใช้เผยแพร่ข่าวสารมากกว่า สื่ออื่นๆ เนื่องจากประสิทธิภาพในการสื่อสารได้ทั้งภาพและเสียง นอกจากโทรทัศน์ระดับชาติแล้ว ปัจจุบันเคเบิลทีวีท้องถิ่นก็เข้ามามีบทบาทไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันจากจำนวนสมาชิกที่เพิ่มสูงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง สื่อโทรทัศน์นี้มีข้อจำกัดคือ มีราคาสูง อายุการรับรู้สั้น แต่ก็สามารถสร้างความ ประทับใจ และความน่าเชื่อถือได้มากกว่าสื่ออื่นอีกทั้งสามารถให้รายละเอียดได้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ

5. หลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ปัจจุบัน แนวคิดการมีส่วนร่วมได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ในงานพัฒนาทุกภาคส่วน เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผลในกิจกรรม โครงการของชุมชน อีกทั้ง ยังเป็นการสร้าง ปลุกฝังจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของกิจกรรมหรือโครงการ และได้มีผู้ให้แนวคิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้หลากหลาย ดังนี้

Batten ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า ต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ โดยถือเสมือนว่าเป็นแบบฝึกหัดในการพัฒนาคน ให้ต้องใช้ความคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการเองอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นหนทางทำให้สมองของคนเกิดการพัฒนา รวมทั้งต้องยึดหลักต่อไปนี่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Batten 1985 อ้างถึงในถนนอม สุขสง่าเจริญ 2526 : 25) ได้แก่

1. หลักการช่วยตนเอง
2. หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม
3. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 :14) ให้แนวคิดว่าการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตย และหลักการเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม คือ การตัดสินใจใดก็ตามที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลเหล่านั้นควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น โดยหลักการนี้ การมีส่วนร่วมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่าบุคคลแต่ละคนย่อมทราบดีว่า ตนต้องการอะไร เพราะฉะนั้นการที่เหตุการณ์ใดก็ตามจะส่งผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลนั้นย่อมทราบดีว่าเขาต้องการหรือไม่ ต้องการอะไร และอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ดังนั้น เพื่อความยุติธรรม บุคคลนั้นควรจะต้องมีสิทธิในการกำหนดให้เหตุการณ์นั้นเป็นไปอย่างที่เขาต้องการ เพื่อให้ผลที่ตามมาเป็นไปตามที่เขากำหนดไว้ การที่จะให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จึงต้องเกี่ยวข้องกับการได้รับอำนาจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อวิถีชีวิตของเขา

การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ (สากล สถิติวิทยานันท์ 2532 : 166 - 167)

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญเห็นพ้องต้องกันและกลายเป็นความสนใจ ความห่วงกังวลร่วมกันของสังคม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น เป็นสิ่งผลักดันที่นำไปสู่การรวมกลุ่ม การวางแผน และการร่วมมือทำงานร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันในการที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา โดยการตัดสินใจร่วมกันต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มและกระทำที่สนองต่อความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

เสกสรรค์ กุลพานิช (2550ก :15) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา(People Participation For Development) ได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนากระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับการริเริ่มหรือการวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็จนั้น อยู่ที่ประชาชนในชุมชนที่มีวัตถุประสงค์การเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่ม

จะเป็นปัจจัยสำคัญให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย นอกจากนี้การพัฒนาจำเป็นต้องมีพลังในลักษณะเบญจภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการและประชาชนเพื่อร่วมกัน แก้ปัญหาของท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมเป็นคำกล่าวที่แพร่หลายมากในงานพัฒนา แต่ความหมายของการมีส่วนร่วมมักถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือโครงการที่เจ้าหน้าที่กำหนดไว้มากกว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายที่แท้จริง

สรุปจากแนวคิดของผู้วิจัย จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น การมีส่วนร่วมเป็นการให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาโครงการหรือชุมชน โดยการร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกันปฏิบัติ แก้ไข เสี่ยงสละแรงกาย กำลังทรัพย์และเวลา เนื่องจากประชาชนจะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) จากโครงการนั้น ๆ และการมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้การดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จ

5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

เนื่องจากการมีส่วนร่วมมีหลายมิติ หลายเหตุการณ์ และมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่หลากหลาย จึงมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ประเวศ วะสี (2537 : 22) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นความคิดริเริ่มของท้องถิ่นในการทำให้เกิดการจัดการองค์การ และเกิดการปรากฏขึ้นของผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำทางธรรมชาติอาจเป็นชาวบ้าน พระ ผู้ใหญ่ กำนัน ครู จะเป็นใครก็ตามแต่สถานการณ์

พัชรี ลิโรต (2546ก : 1-5) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจของรัฐ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถทำได้ในหลายรูปแบบหลายระดับ คือ

1. การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้รับทราบข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน
2. การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นหรือให้ข้อมูล
3. การร่วมปรึกษาหารือ
4. การให้อำนาจแก่ประชาชนในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ถวิลวดี บุรีกุล (2551ก : 2) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาเป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน “กรณีที่ต้องรุนแรง” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชนรวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญ และความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน

United Nations (อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร 2540ก : 12) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

Craton (วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล และ เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, ผู้แปล, 2551ก : 5) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (participation) มีความหมายต่าง ๆ กันมากมาย บางคนใช้คำนี้ราวกับว่าเป็นคำเดียวกับการให้ข้อมูลต่อสาธารณะชน (public information programs) กล่าวคือเป็นการทำให้ข้อมูลไปถึงสาธารณะชน บ่อยครั้งที่มีการใช้คำนี้อธิบายถึง การประชาพิจารณ์ (public hearings) ซึ่งเปิดโอกาสให้สาธารณะชนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่องค์การประสงค์จะดำเนินการ คำนี้ยังใช้เพื่อแสดงนัยถึงการบรรลุข้อตกลงร่วมกันกับสาธารณะชนที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการนั้น

Erwin (1976 : 138) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชนให้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับวิทยาการที่เหมาะสม

สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วมในทัศนะอื่น ๆ มีดังนี้ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา 2547 : 1-2)

การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา คือการเข้าไปมีส่วนแบ่งในอำนาจการตัดสินใจในการกำหนดสิ่งที่ชุมชนหรือสังคมนั้นปรารถนา แล้วร่วมกันหาสภาพปัญหาของชุมชน จากนั้นกำหนดแนวทางเลือกที่จะทำให้ได้สิ่งที่ปรารถนานั้น แล้วร่วมปฏิบัติ จากนั้นร่วมกันประเมินผล และรับผลประโยชน์จากผลที่เกิดขึ้นต่อไป

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยที่ประชาชนผู้มีส่วนร่วมจะเป็นผู้ให้ข้อมูล รับข้อมูล ร่วมกันวางแผน ตัดสินใจและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ

5.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ (Ramos & Fletcher 1983 : 13)

1. เป็นเครื่องชี้ว่า การตัดสินใจของรัฐบาลมาจากความต้องการของประชาชน
2. เพิ่มความรับผิดชอบ และเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบได้ของรัฐที่มีต่อประชาชน
3. ช่วยในการสร้างแผนต่าง ๆ ที่ดีกว่าเดิม
4. เพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
5. สร้างการสนับสนุนให้แก่หน่วยวางแผน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา เพราะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนให้เกิดความศรัทธาในตัวเอง (Self Reliance) เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง (Self Confidence) และความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ซึ่งการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน จะนำไปสู่ความสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้ ด้วยการให้ประชาชนได้มีโอกาสบริหารงานต่าง ๆ ด้วยตนเองตามหลักประชาธิปไตย (ประพัฒน์ อธิปัญญพงษ์ 2552 : 30)

สาเหตุที่ว่าทำไมการมีส่วนร่วมจึงสำคัญ (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม ม.ป.ป. อ้างถึงใน สุดใจ สะอาดยิ่ง และคณะ 2550 : 14)

1. ความซับซ้อนของระบบสังคม กับผลกระทบของนโยบาย
2. การปฏิรูปการเมือง หลังปี 2535 เป็นต้นมา
3. ความกังวลของสังคมต่อระบบนิเวศวิทยา
4. การเติบโตของชนชั้นกลาง กับความเข้มแข็งของภาคสังคม
5. อิทธิพลขององค์กรระหว่างประเทศ

เหตุผลของความจำเป็นในการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปได้ดังนี้ (สถาบันสันติศึกษา ม.ป.ป. อ้างถึงใน นรินทร์ชัย พัฒนพงศา 2547 : 10 - 11) ได้ให้

1. ประชาชนอยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ รับทราบและเผชิญปัญหานั้น ๆ เอง เช่น เหตุการณ์รณรงค์ลดปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ใช้สิ่งสาธารณะประโยชน์ ทุจริตการเลือกตั้ง การคอร์รัปชัน ฯลฯ

2. เมื่อเข้าร่วมวิเคราะห์ปัญหาแล้ว ต่อไปก็คิดแก้ไขโดยมักพึ่งตนเอง
 3. ทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่จำกัด ทุกคนมีความห่วงใย จึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมทำให้ประหยัดงบประมาณลงได้
 4. เป็นหลักการบริหารบนพื้นฐานของความจริงใจ และยุติธรรม ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยการให้มีส่วนร่วมจากประชาชนเสมือนการให้ตรวจสอบ การทำงานของหน่วยงาน นอกจากนี้การที่ชนกลุ่มต่าง ๆ มีส่วนร่วม โดยร่วมในการค้นหาปัญหาร่วมวางแผน ฯลฯ หมายถึงการได้ให้ความเป็นธรรมที่จะให้พวกเขาได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น
 5. ทำให้เกิดฉันทามติที่คนทั้งหลายทราบเหตุผลของกันและกัน ก็มักเห็นพ้องที่จะเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด
 6. จำเป็นต้องมีตัวแทนประชาชนหลายฝ่าย ร่วมดูแลผลประโยชน์ของตนเพราะที่ผ่านมาผลประโยชน์จากการพัฒนา มักตกถึงเฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น
 7. เพื่อให้ชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ สนับสนุนต่อผลการตัดสินใจนั้น ๆ หรือ ในบางกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่อยู่ในสถานะที่จะบังคับใช้การตัดสินใจนั้น ๆ ได้ หรือต้องได้รับความสนใจสนับสนุนจากคนส่วนใหญ่ของชุมชน จึงจะสามารถดำเนินการได้ มิฉะนั้นกลุ่มที่คัดค้านอาจทำให้โครงการล้มเลิกไปได้ จึงต้องให้ชุมชนสนับสนุนโครงการให้มาก โครงการจึงจะยั่งยืน
 8. เมื่อต้องตัดสินใจอย่างไรแล้ว จะเกิดผลกระทบที่สำคัญต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้ จึงต้องรับทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขให้รอบด้าน เช่น จะสร้างอ่างเก็บน้ำ แล้วต้องอพยพบุคคลจำนวนมากออกจากสถานที่ก่อสร้าง จะแก้ไขอย่างไรที่แต่ละฝ่ายพอใจ
 9. ประชาชนอาจเป็นต้นเหตุของความล้มเหลวของโครงการได้ ถ้าไม่ให้มีส่วนร่วม เพราะประชาชนต้องเป็นผู้ปฏิบัติ เช่นการรณรงค์ลดปริมาณขยะ ให้งดสูบบุหรี่ – เลิกดื่มสุรา ฯลฯ
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2552ก : 13) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทิศทางการเมือง คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน และส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงาน หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น เพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร และทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง สำหรับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น นอกจากการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นเงื่อนไขหลักของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ยังจะช่วยให้กระบวนการ

ตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นไปด้วยความรอบคอบลดความขัดแย้งในสังคม บังเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งแก่ชุมชนและประเทศชาติ ทำให้คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีเป้าหมายสำคัญ คือ นำค่านิยม ความคิดเห็นของสาธารณชนเข้าสู่การตัดสินใจเพื่อปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจที่สำคัญ แก้ปัญหาความขัดแย้งจากความต้องการที่เหมือนกัน การสร้างความเชื่อมั่น ให้การศึกษาและให้ข้อมูลแก่สาธารณชน

สรุปจากแนวคิดของผู้วิจัย จากความสำคัญต่าง ๆ ข้างต้น การมีส่วนร่วมดังกล่าว จะช่วยให้เกิดผลดีในการดำเนินโครงการ กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น มีผู้รับฟังและความคิดเห็นถูกนำไปปฏิบัติ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเป็นพลังในการขับเคลื่อน ช่วยให้โครงการเป็นไปอย่างรวดเร็วและถูกต้อง

5.3 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

พัชรี ลิโรต (2546ข : 2) ได้สรุปองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่าย องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำครั้งเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายหรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ถวิลวดี บุรีกุล (2552ข : 16) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมไว้ 3 ด้าน คือ

1. ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่ง ๆ จะต้องมีความชัดเจน และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2. ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

3. ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่งไรก็ตาม โดยทั่วไปกลุ่มบุคคล เป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

สรุปจากแนวคิดของผู้วิจัย จากแนวคิดต่าง ๆ ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. สิทธิของผู้มีส่วนร่วม ไม่เพียงแต่การร่วมแสดงความคิดเห็นเท่านั้น แต่ประชาชนผู้มีส่วนร่วมต้องมีส่วนในการทำหน้าที่ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของโครงการด้วย
2. ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินงานของโครงการ
3. กระบวนการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการรับฟังความคิดเห็น แบ่งปันผลประโยชน์ และการปฏิบัติอย่างสมัครใจ

5.4 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้ (วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล และ เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, ผู้แปล, 2551 ก : 5)

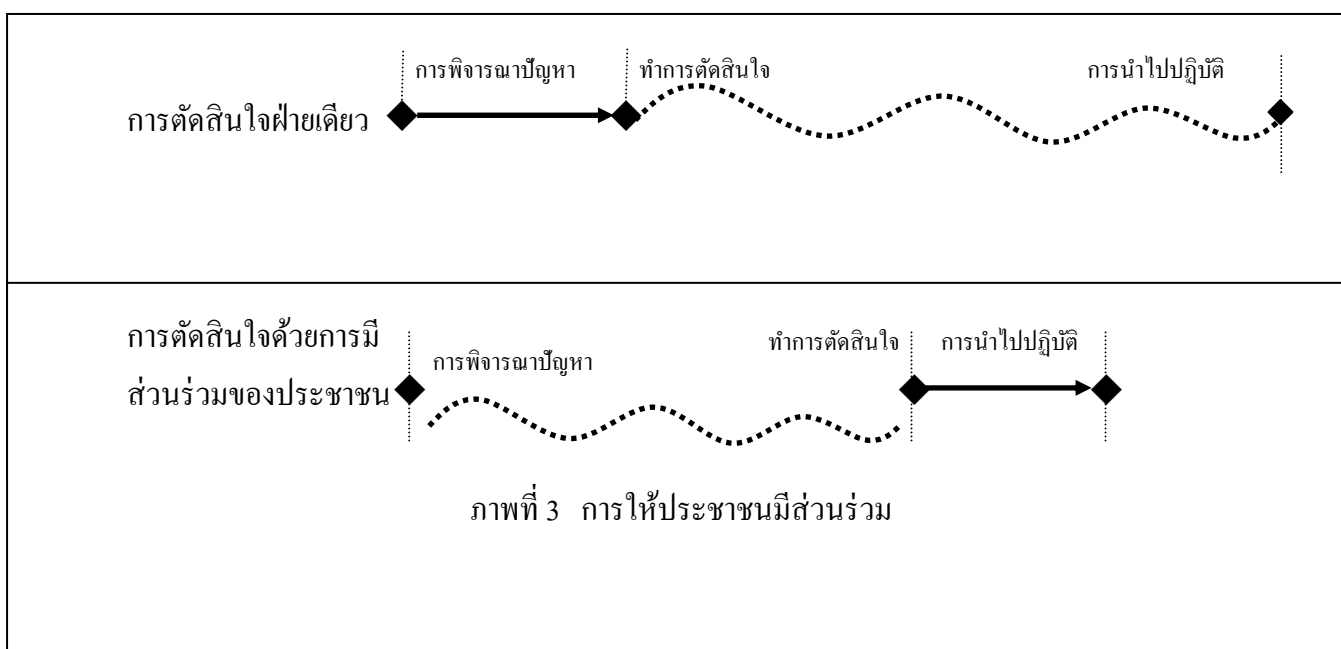
1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น
บ่อยครั้งที่กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย สาธารณชนสามารถผลักดันให้เกิดการคิดทบทวนสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งอาจทำให้มองไม่เห็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ นอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับเวลาที่เสียไป จากวิธีการที่ได้ใช้มาก่อนในอดีต บ่อยครั้งที่สาธารณชนมีข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่หรือเกี่ยวกับการนำการตัดสินใจไปดำเนินการอย่างไร ทำให้เกิดความแตกต่าง ระหว่างโครงการที่สำเร็จและไม่สำเร็จ
2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง
การมีส่วนร่วมของประชาชนใช้เวลามากขึ้นก็จริง การตัดสินใจฝ่ายเดียวอาจจะเร็วที่สุดแต่ในที่สุดแล้วจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ในการดำเนินการ ดังภาพที่ได้มีการเปรียบเทียบระยะเวลาการตัดสินใจแต่ฝ่ายเดียว กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

5.5 ข้อดีของการมีส่วนร่วม

อรทัย ก๊กผล (2546 : 2-2) พบว่าการมีส่วนร่วมมีข้อดีคือ

1. ช่วยเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น

2. ช่วยลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. ช่วยเสริมงานตามมติ ลดความขัดแย้ง
4. ช่วยเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ ให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน
6. ช่วยพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ

ที่มา : ปราณี พันธุมสินชัย, “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” เอกสารประกอบการสัมมนา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ครั้งที่ 4, 2536.

3. การสร้างฉันทามติ

โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

4. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น

การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกรับรู้ของการเป็นเจ้าของของการตัดสินใจนั้น

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด

พื้นที่ที่ข้อโต้แย้งดูเดือดร้อน และแบ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกัน จะทำให้เกิดความยากในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชนเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลโดยปราศจากการเป็นฝ่ายตรงข้าม

6. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม

วิถีทางที่จะบรรลุ และคงไว้ซึ่งความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน ก็คือ การดำเนินการตามกระบวนการ การตัดสินใจที่โปร่งใสและมีความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน และมีสาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วม

7. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน

8. การพัฒนาภาคประชาชนสังคม

5.6 กระบวนการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมจำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้ (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2540 ข : 2-3)

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือโดยการบริหารงานและประสานงานตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

4. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการที่พวกเขาดำเนินการนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (formative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผล

ความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม (summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ 4 ขั้นตอน

รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม ที่สมบูรณ์แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน (องค์การอนามัยโลก อ้างถึงในไพรัช อรรถกามานนท์และมัทนา โชควรวัฒนกร 2545 : 10 – 11) ดังนี้

1. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และประการสำคัญคือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง
2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน
3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มการพึ่งพาตนเองและความคุมทางสังคม
4. การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับผลประโยชน์ในชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือในรูปวัตถุก็ได้

ประเภทของการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน

ประเภทของการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน (Cohen & Uphoff 1980 : 219 - 222) คือ

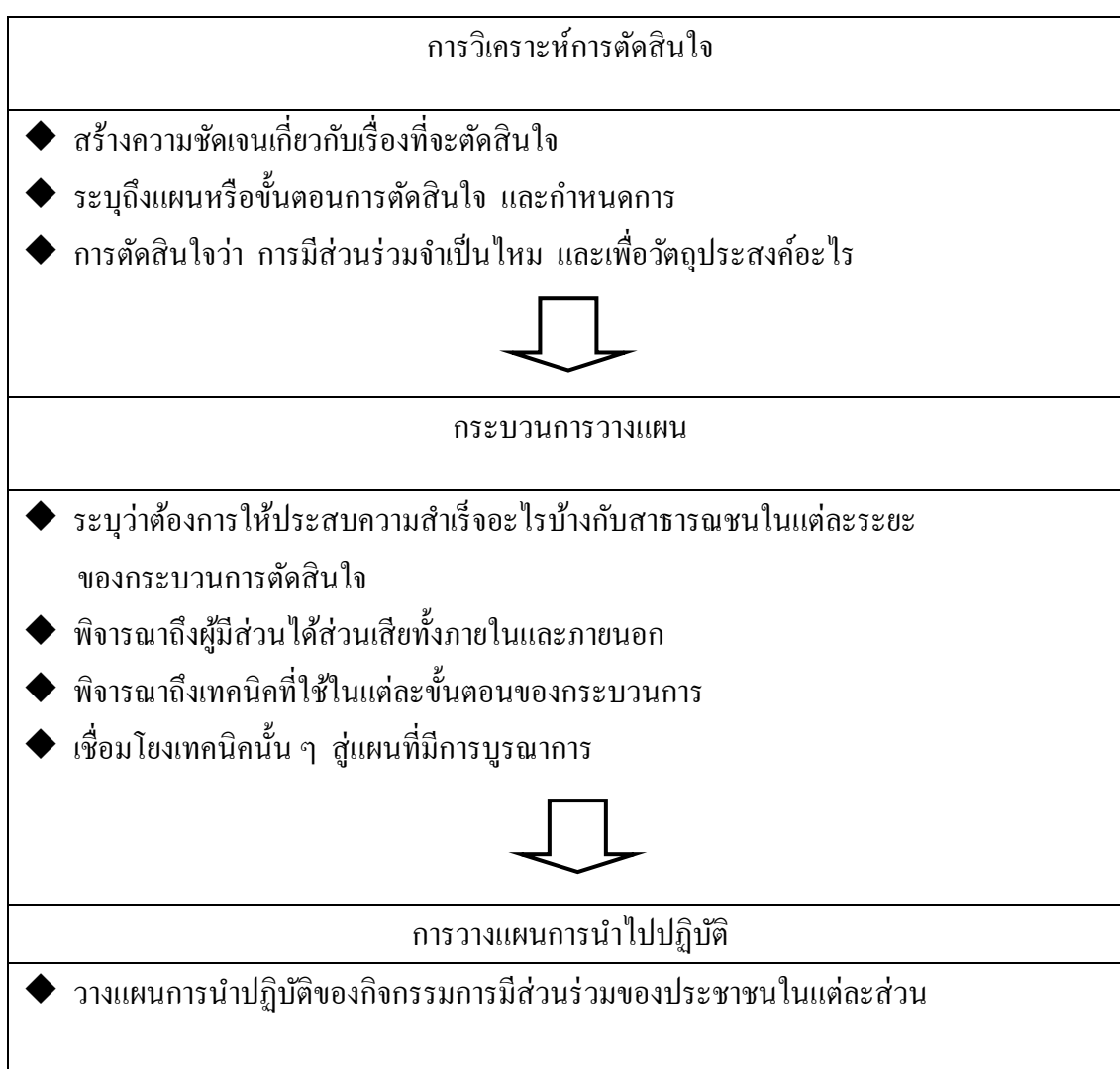
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

ลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วม มี 3 ขั้นตอน

ลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วม นั้นเป็นกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินการ กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วมมี 3 ขั้นตอนหลัก ๆ คือ (พระมหาขวัณยีน อิมอุรา 2551 : 12)

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ การตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ หรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย
2. การมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตามและประเมินผล ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด ประกอบด้วย การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมประสานขอความร่วมมือ
3. การคิด การศึกษา การเข้าร่วมในการบริหาร วางนโยบายหรือแผนงานโครงการหรือกิจกรรม เพื่อลดและแก้ไขปัญหา ตลอดจนความต้องการของชุมชน

สำหรับโครงร่างการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังภาพ

ภาพที่ 4 ระยะการวางแผนการมีส่วนร่วม

ที่มา : เจมส์ แอล. เกรย์ตัน, “คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม”, 2551.

กระบวนการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้น คือ (ถวิลวดี บุรีกุล 2551 : 20)

ขั้นที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผน

ประกอบด้วยการรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและร่วมวางแผน
และร่วมวางแผนกิจกรรม

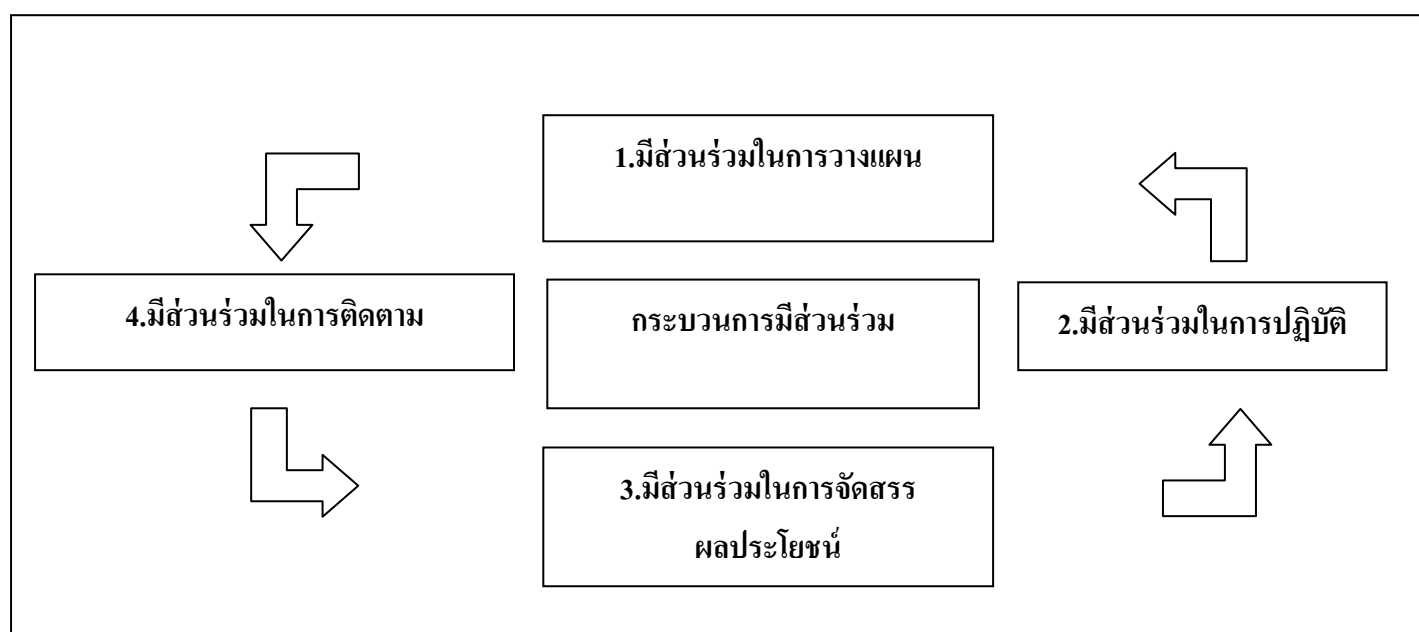
ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ

ประกอบด้วยการเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และ การ
ตัดสินใจ

ขั้นที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์

เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรมหรือผล
ของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ภาพที่ 5 กระบวนการมีส่วนร่วม

ที่มา : ถวิล บุรีกุล และคณะ, “รางวัลแห่งความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”, 2551.

จากกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการได้ 4 ขั้นตอน
ดังนี้

1. ขั้นวางแผน คือ ขั้นที่ผู้มีส่วนร่วม ร่วมกันแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล
รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของโครงการ ค้นหาวิธีการปฏิบัติงาน

2. **ขั้นตัดสินใจ** คือ ขั้นที่ผู้มีส่วนร่วม ร่วมกันตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางปฏิบัติ
3. **ขั้นปฏิบัติ** คือ ขั้นที่ผู้มีส่วนร่วม ร่วมกันดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานที่ได้วางไว้ให้ บรรลุเป้าหมายของโครงการ
4. **ขั้นประเมินผล** คือ ขั้นที่ผู้มีส่วนร่วม ร่วมกันติดตามประเมินผล ว่าโครงการที่ได้ ดำเนินการไปนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

การมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการกลุ่ม

กนกวรรณพร ภัคมาน (2551 : 91-92) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อเสนอแนะการอนุรักษ์ และฟื้นฟูย่านพาณิชย์กรรมเก่าชุมชนเมืองจะเชิงเทราบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่ง ได้เสนอแนวคิดหลักการมีส่วนร่วม โดยการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (group dynamic)

1. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ + การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มมีลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน (2) เป็นการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่จะต้องทำกิจกรรมตลอดเวลา (3) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน (4) การมีปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่าย ความรู้ ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง (5) อาศัยการสื่อสารทุกรูปแบบ

2. การเรียนรู้ด้วย กระบวนการกลุ่ม (group process) จะต้องมีการกำหนด กิจกรรมที่ชัดเจน (2) การกำหนดบทบาทของกลุ่ม หรือสมาชิกให้ชัดเจนและ (3) การกำหนด โครงสร้างของงาน บอกรายละเอียดของกิจกรรมและบทบาท มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้กลุ่มทำงาน เสร็จ โดยมีกรอบตารางที่ชัดเจน

ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม (group dynamic) ให้ความสำคัญอยู่ที่ลักษณะกลุ่มไม่เป็นทางการ เป็นกระบวนการที่เกิดจากการรวมกลุ่มเล็ก ๆ แล้วค่อยขยายไปกลุ่มใหญ่ และช่วยปรับสภาพของ มนุษย์ ให้ลดความเป็นตัวตนลงเป็นขั้นตอนที่จะสามารถ ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดี ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การสลายพฤติกรรม
- 2) การสร้างมนุษย์สัมพันธ์ การปฏิสัมพันธ์
- 3) การระดมความคิด
- 4) การประเมินผล

6. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้กำหนดไว้เพื่อเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานของรัฐและประชาชน และเป็นแนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการของรัฐอย่างกว้างขวาง ซึ่งโครงการของรัฐ หมายความว่า การดำเนินการโครงการของหน่วยงานของรัฐอันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจหรือสังคม ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐหรือโดยวิธีการให้สัมปทานหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นทำ ทั้งนี้ บรรดาที่มีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือส่วนได้เสียเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หน่วยงานของรัฐต้องประกาศให้ประชาชนทราบถึงวิธีการรับฟังความคิดเห็น ระยะเวลา สถานที่ ตลอดจนรายละเอียดอื่นที่เพียงพอแก่การที่ประชาชนจะเข้าใจและสามารถแสดงความคิดเห็น เมื่อดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และประกาศให้ประชาชนทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่เสร็จสิ้นการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี 2554 : Online)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชวนชัย จรุงกิจสุวรรณ (2551 : ง) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาทัศนคติการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่โครงการนำร่องจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติการมีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดิน กรณีศึกษาพื้นที่โครงการนำร่องการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดน่าน และเพื่อนำผลการศึกษามาเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงาน โครงการนำร่องในจังหวัดอื่น ๆ โดยดำเนินงานวิจัยแบบสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้และความเข้าใจในงานจัดรูปที่ดิน ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ที่น้อยอยู่ และจากการศึกษาด้านทัศนคติการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับความพึงพอใจ พบว่าประชาชนในพื้นที่โครงการมีความพึงพอใจในงานจัดรูปที่ดิน ส่วนการศึกษาทางด้านปัญหาและอุปสรรคด้านข้อมูลข่าวสาร ยังมีปัญหาในเรื่องของการได้รับข้อมูลข่าวสารที่น้อยอยู่ โดยประชาชนในพื้นที่ยังต้องการข้อมูล ข่าวสาร และแผนการดำเนินงานจากเจ้าหน้าที่ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

กนกวรรณพร ภัคมาน (2551 : ง) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อเสนอแนะการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านพาณิชย์กรรมเก่าชุมชนเมืองละเซิงเทราบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีและแนวคิดในการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านพาณิชย์กรรมเก่าชุมชน

เมืองและเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชน นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ รวมทั้งเพื่อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูอาคารตึกแถวในย่านพาณิชย์กรรมเก่าชุมชนเมืองฉะเชิงเทราบนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมแบบกระบวนการเรียนรู้ โดยดำเนินงานวิจัยแบบสำรวจความคิดเห็นและสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่มีความยินดีและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์เป็นอย่างดี แต่ยังคงความเข้มแข็ง อาจเป็นเพราะไม่มีสถานที่ที่เอื้อให้มีการรวมกลุ่มกัน รวมทั้งลักษณะการประกอบอาชีพที่ส่งผลให้ประชาชนต่างคนต่างอยู่ ดังนั้นการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจึงน่าจะเหมาะสมมากที่สุด โดยนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เกิดการเรียนรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ ที่สร้างผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากกิจกรรมในพื้นที่

จารุวรรณ สายพิณ (2551 : ง) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางผังเมือง/ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางผังเมืองรวมในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองทั้งในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและพื้นที่อื่น ๆ ในการที่จะประยุกต์นำผลการวิจัยไปปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยดำเนินงานวิจัยแบบเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการวางผังเมืองรวมยังไม่เหมาะสม จึงส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญในเรื่องของการวางผังเมืองรวม

รุ่งทิwa นิยมเยี่ยม (2548 : ง) ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการการวางผังเมืองรวมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีส่วนร่วมคิดวางแผน การร่วมคิดตัดสินใจกำหนดทางเลือก การร่วมปฏิบัติ และการร่วมตรวจสอบและประเมินผลในการวางผังเมืองรวมชุมชนมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงค่อนข้างน้อย และในขั้นตอนการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการวางผังเมืองและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทนที่เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการเท่านั้น ทำให้ประชาชนไม่มีโอกาสเข้ามาชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ที่อาศัยอยู่ ปัญหา และความต้องการของชุมชนที่จะทำให้การวางผังเมืองนั้นตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง อุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมาจากการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง และไม่เพียงพอทำให้ประชาชนไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการวางผังเมือง

เสกสรร กุลพานิช (2550ข : ง) ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองชุมชน ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองชุมชนตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยดำเนินงานวิจัยแบบเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและเสนอความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (ดำเนินการ) และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งหมดมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกรายการ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกรายการ

พัชรพร จำปาเรือง และคณะ (2549 : ง) การศึกษาและสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่อง “กระบวนการในการจัดทำผังเมืองรวมและการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษาการจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร” การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการสังเคราะห์องค์ความรู้ในเรื่องกระบวนการจัดทำผังเมืองรวมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนและกระบวนการของการจัดทำผังเมืองรวมโดยได้เลือกกรณีศึกษาผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางการปกครองระดับประเทศ และเป็นเมืองหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยที่จะต้องเป็นผู้วางผังเมืองรวมเอง ตลอดจนการศึกษาเพื่อทราบถึงโอกาสและช่องทางที่จะเอื้ออำนวยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำผังเมืองในทุกขั้นตอน และทราบข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดทำผังเมืองที่ประชาชนพึงพอใจ

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการวางแผนและผังเมืองของไทยได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่หลายขั้นตอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักวางแผนและผังเมืองของไทยด้วยว่าจะสามารถใช้ช่องทางที่ให้โดยกฎหมายดำเนินการใช้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการวางแผนและผังเมืองได้อย่างไรจึงจะสัมฤทธิ์ผลไม่ทำให้เป็นการเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์

กิตติ สุขสว่างรุ่งโรจน์ (2548 : ง) วัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการจัดรูปที่ดินและปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้การดำเนินโครงการจัดรูปที่ดิน บริเวณสวนหลวง ร.9 กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้การดำเนินโครงการล่าช้าได้แบ่งเป็น 3 ปัญหาหลัก ได้แก่ 1. ปัญหาด้านความร่วมมือ 2. ปัญหาด้านการดำเนินงาน 3. ปัญหาด้านกฎหมาย ซึ่งปัญหาหลักที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการคือ ปัญหาความร่วมมือในเรื่องการแสดงเจตจำนงเข้าร่วมโครงการที่เจ้าของที่ดินบางรายยังไม่ตัดสินใจเข้าร่วม ซึ่งมีผลมาจากอัตราการปันส่วนที่ดินเป็นสำคัญ จากการดำเนินการที่ผ่านมาได้มีความพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ด้วยการเจรจา ทำความเข้าใจ และเสนอผังแนวความคิดออกมาในหลายรูปแบบ แต่ยังไม่สามารถทำให้เจ้าของที่ดินทุกรายตัดสินใจเข้าร่วมโครงการได้ จากการศึกษากระบวนการและ

ปัญหาที่ทำให้การดำเนินโครงการจัดรูปที่ดินล่าช้าขึ้น สามารถวิเคราะห์และหาข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการ แบ่งเป็น 3 ด้านหลักได้แก่ 1. เจ้าของที่ดินในโครงการควรมีการรวมตัวประชุมกลุ่มย่อย 2. เจ้าหน้าที่ควรทำความเข้าใจ รายละเอียดต่างๆของการจัดรูปที่ดินอย่างชัดเจน ต่อเจ้าของที่ดินมากขึ้น 3. ภาครัฐบาลควรมีการสนับสนุนอย่างจริงจังและเร่งดำเนินการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดรูปที่ดิน ที่ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการ

ปัทมา อ้นวงศ์ (2545 : ง) ได้ทำวิจัยเรื่องแนวทางการจัดรูปที่ดินเพื่อรองรับการพัฒนาบริเวณศูนย์กลางคมนาคมท่าพระ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและสาเหตุของปัญหาของพื้นที่ชุมชนและศึกษาหลักการ ขั้นตอนการจัดรูปที่ดิน รวมทั้งเสนอแนวทางการจัดรูปที่ดิน เพื่อพัฒนาพื้นที่ศึกษาและผลที่มีต่อชุมชน เป็นวิธีการพัฒนาที่ดิน ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ด้วยการรวบรวมแปลงที่ดินหลายๆ แปลงเพื่อนำมาจัดรูปแปลงที่ดินใหม่ และพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งการจัดรูปที่ดินเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ศึกษาเนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ตาบอด ไม่มีทางเข้าออกสู่ถนน และเป็นพื้นที่ชานเมืองที่รอการพัฒนา โดยสภาพพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ที่มีพื้นที่รกร้างแทรกตัวอยู่ มีแปลงที่ดินขนาดใหญ่ การสัญจรไปมาไม่สะดวก เนื่องจากไม่มีถนนที่ใช้ในการเดินทางภายในและระหว่างพื้นที่ ถนนส่วนใหญ่เป็นเพียงทางสายเล็กๆ ที่มีช่องทางแคบ ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการขาดแคลนสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จำเป็นและส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ของประชาชนในพื้นที่ด้วย การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ศึกษานั้น เน้นที่การกำหนดผังแนวความคิด อันได้แก่ แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนโครงข่ายคมนาคม และแผนโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูล สํารวจ และสอบถามประชาชนในพื้นที่ จึงนำมากำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง อีกทั้งมีการวางระบบถนนและเสนอแนะ โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นให้กับพื้นที่ เพื่อรองรับการพัฒนาและการเติบโตของประชาชนในอนาคต โดยผลจากแผนดังกล่าวจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน และอาคารในรูปแบบของแหล่งธุรกิจการค้าสำนักงาน ที่จะพัฒนาขึ้นในบริเวณที่ไม่ใช้ประโยชน์ แต่มีศักยภาพในการพัฒนาสูงคือ บริเวณพื้นที่ที่ติดกับถนนตากสิน-เพชรเกษม โดยเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับพื้นที่พาณิชยกรรม ของศูนย์กลางคมนาคมกรุงเทพฯ ด้านใต้ ซึ่งจะทำให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น และเป็นการเพิ่มแหล่งงานให้กับชุมชนใกล้เคียงด้วย และในบริเวณที่พักอาศัยทางตอนใต้ของถนนโครงการสาย2 (พระราม2-บางค้อ) ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่มีบ้านเรือนกระจายตัวอย่างเบาบาง และมีการขยายตัวของการตั้งถิ่นฐานมาจากบริเวณชุมชนสวนหลวงและวัดศาลาครืนที่อยู่ทางด้านใต้ โดยจะพัฒนาให้เป็นชุมชนพักอาศัยที่สมบูรณ์แบบ มีโครงข่ายถนนที่เชื่อมโยงการเดินทางทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ มีระบบบริการ

พื้นที่ที่ครอบคลุมและเพียงพอ มีสวนสาธารณะตั้งอยู่ใกล้แหล่งที่พัก ซึ่งจะทำให้เกิดสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ดีและน่าอยู่อาศัย นอกจากนี้การกำหนดแผนพัฒนาดังกล่าวยังทำให้แปลงที่ดินมีความเป็นระเบียบ เรียบร้อย มีการเพิ่มสูงขึ้นของมูลค่าที่ดิน มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ได้มาตรฐานและเพียงพอ อันจะส่งผลให้ประชาชนมีมาตรฐานคุณภาพชีวิต ที่ดี อีกทั้งยังทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนที่ดีขึ้น

แนวความคิดจากผู้วิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหา อุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษา โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลก บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน การวางแผนผังเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดรูปที่ดิน เพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่า ปัญหา อุปสรรคของกระบวนการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจากทฤษฎีของดร. อรรถัย กักผล (2546 : 2-2) พบว่าการมีส่วนร่วมมีผลดีคือ

1. ช่วยเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
2. ช่วยลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. ช่วยสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้ง
4. ช่วยเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ ให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน
6. ช่วยพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ

และนอกจากนั้นเพื่อเป็นการสนับสนุนผลดีของการมีส่วนร่วม จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วม ไว้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดผลดีในการดำเนินโครงการ กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น มีผู้รับฟังและความคิดเห็นถูกนำไปปฏิบัติ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเป็นพลังในการขับเคลื่อน ช่วยให้โครงการเป็นไปอย่างรวดเร็วและถูกต้อง

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนเมืองที่พบว่าการมีส่วนร่วมมีผลดี ได้แก่ ชวนชัย จรุงกิจสุวรรณ (2551 : ง) พบว่าประชาชนในพื้นที่โครงการมีความพึงพอใจในงานจัดรูปที่ดิน และกนการรณพร ภัคมาน (2551 : ง) พบว่าการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และเสกสรร กุลพานิช (2550 : ง) พบว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (ดำเนินการ) และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

ส่วนปัญหาหรือผลเสียของการมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยพบว่า ชวนชัย จรุงกิจสุวรรณ (2551 : ง) ปัญหาและอุปสรรคด้านข้อมูลข่าวสาร ยังมีปัญหาในเรื่องของการได้รับข้อมูลข่าวสารที่น้อยอยู่ โดยประชาชนในพื้นที่ยังต้องการข้อมูล ข่าวสาร และแผนการดำเนินงานจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ตรงกันกับงานวิจัยของจากรุวรรณ สายพิน (2551 : ง) ที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการวางแผนเมืองยังไม่เหมาะสม จึงส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญในเรื่องของการวางแผนเมือง และนอกจากนั้นรุ่งทิพา นิยมเยี่ยม (2552 : ง) อุปสรรคอุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมาจากการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง และไม่เพียงพอทำให้ประชาชนไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนเมือง

ในขณะที่เดียวกันปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดรูปที่ดินกิตติ สุขสว่างรุ่งโรจน์ (2548 : ง) ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการการจัดรูปที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย : กรณีศึกษา โครงการบริเวณสวนหลวง ร. 9 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้การดำเนินโครงการล่าช้าได้แบ่งเป็น 3 ปัญหาหลัก ได้แก่ 1. ปัญหาด้านความร่วมมือ 2. ปัญหาด้านการดำเนินงาน 3. ปัญหาด้านกฎหมาย ซึ่งปัญหาหลักที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการคือ ปัญหาความร่วมมือ ในเรื่องการแสดงเจตจำนงเข้าร่วมโครงการที่เจ้าของที่ดินบางรายยังไม่ตัดสินใจเข้าร่วม ซึ่งมีผลมาจากอัตราการปันส่วนที่ดินเป็นสำคัญ จากการดำเนินการที่ผ่านมาได้มีความพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ด้วยการเจรจา ทำความเข้าใจ และเสนอผังแนวความคิดออกมาในหลายรูปแบบ แต่ยังไม่สามารถทำให้เจ้าของที่ดินทุกรายตัดสินใจเข้าร่วมโครงการได้ นอกจากนี้ ปัทมา อ้นวงศ์ (2545: 34-35) ได้สรุปข้อเสียของการจัดรูปที่ดินไว้ว่า

1. ในการจัดทำโครงการจัดรูปที่ดินส ☐ วนใหญ่ ☐ จะอาศัยระยะเวลาที่นานมากถ ☐ าเป็นโครงการขนาดใหญ่ ☐ โดยเฉลี่ยแล ☐ ะ โครงการจัดรูปที่ดินจะใช ☐ เวลาประมาณ 6 ป ☐
2. เจ ☐ าชของที่ดินที่มีฐานะมักจะมีอิทธิพลต ☐ อเจ ☐ าชหน ☐ าชของรัฐที่จะพยายามผลักดันให้ ☐ มีการพัฒนาในพื้นที่ยังไม่ ☐ มีความเหมาะสม

3. ในกรณีที่ดินที่สงวนไว้ (Reserved Land) ต่อบุคคลและภาระคอกเบี้ยจะตกอยู่กับผู้บริหารจัดการโครงการ ซึ่งอาจเป็นเทศบาลหรือเจ้าของที่ดิน

4. แม้ว่าการจัดรูปที่ดินจะสามารถได้มาซึ่งที่ดินในราคาถูก แต่ที่ดินทั้งหมดยังเปราะบางของเอกชน จึงไม่สามารถควบคุมไม่ให้มีการเก็งกำไรที่ดินได้

5. ในประเทศกำลังพัฒนา การบริหารงานของฝ่ายท้องถิ่นอาจถูกจำกัดขอบข่ายความรับผิดชอบการปฏิบัติงานต้องทำตามที่ยกบนกำหนดทำให้แผนงานบางอย่างไม่สามารถปฏิบัติได้นอกจากนั้นยังมีปัญหาทางค่านิยมเงินทุนซึ่งอาจทำให้การบริหารโครงการจัดรูปที่ดินอาจหยุดชะงักและขาดประสิทธิภาพได้

6. ผลประโยชน์ที่จะได้รับภายหลังจากการพัฒนาโดยวิธีการจัดรูปที่ดินซึ่งนำไปปฏิบัติการโดยฝ่ายรัฐบาล มีข้อจำกัด ดังนี้ ผลประโยชน์ที่ย้อนกลับจะมีขอบเขตจำกัดเพียงแต่ภายในพื้นที่โครงการเท่านั้น ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างพื้นที่ที่อยู่ในโครงการจัดรูปที่ดินกับพื้นที่ที่อยู่ในภายนอกโครงการ

ซึ่งจากปัญหา อุปสรรค ของการมีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดิน ดังที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาปัญหา อุปสรรคของกระบวนการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งศึกษาในกรอบแนวคิดตามตัวแปรด้านการประชาสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจทัศนคติโดยรวมถึงจิตสาธารณะ รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะทราบถึงปัญหา อุปสรรคของกระบวนการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องมากที่สุด

สรุปแนวคิด หลักการทั้งหมด เพื่อสร้างกรอบทฤษฎี

จากการศึกษาแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคจากกระบวนการมีส่วนร่วมจากแนวคิดทั้งหลายที่กล่าวมา ได้แก่ ปัญหาของชนชั้นจตุรภพวรรณ (2551 : ง) ปัญหาอุปสรรคด้านข้อมูลข่าวสารยังมีปัญหาในเรื่องของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับงานของจตุรภพวรรณ สายพิณ พบว่าประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวางผังเมือง ซึ่งสามารถนำไปใช้ขั้นตอนต่อไป เช่น ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม การสร้างแบบสัมภาษณ์ ในการเสนอแนะอีกต่อไป

บทที่ 3

การออกแบบการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้การศึกษابรรลุผลวัตถุประสงค์ ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการศึกษาดังนี้

1. กรอบทฤษฎีหรือแนวความคิดหลักในการวิจัย (Main Concept)

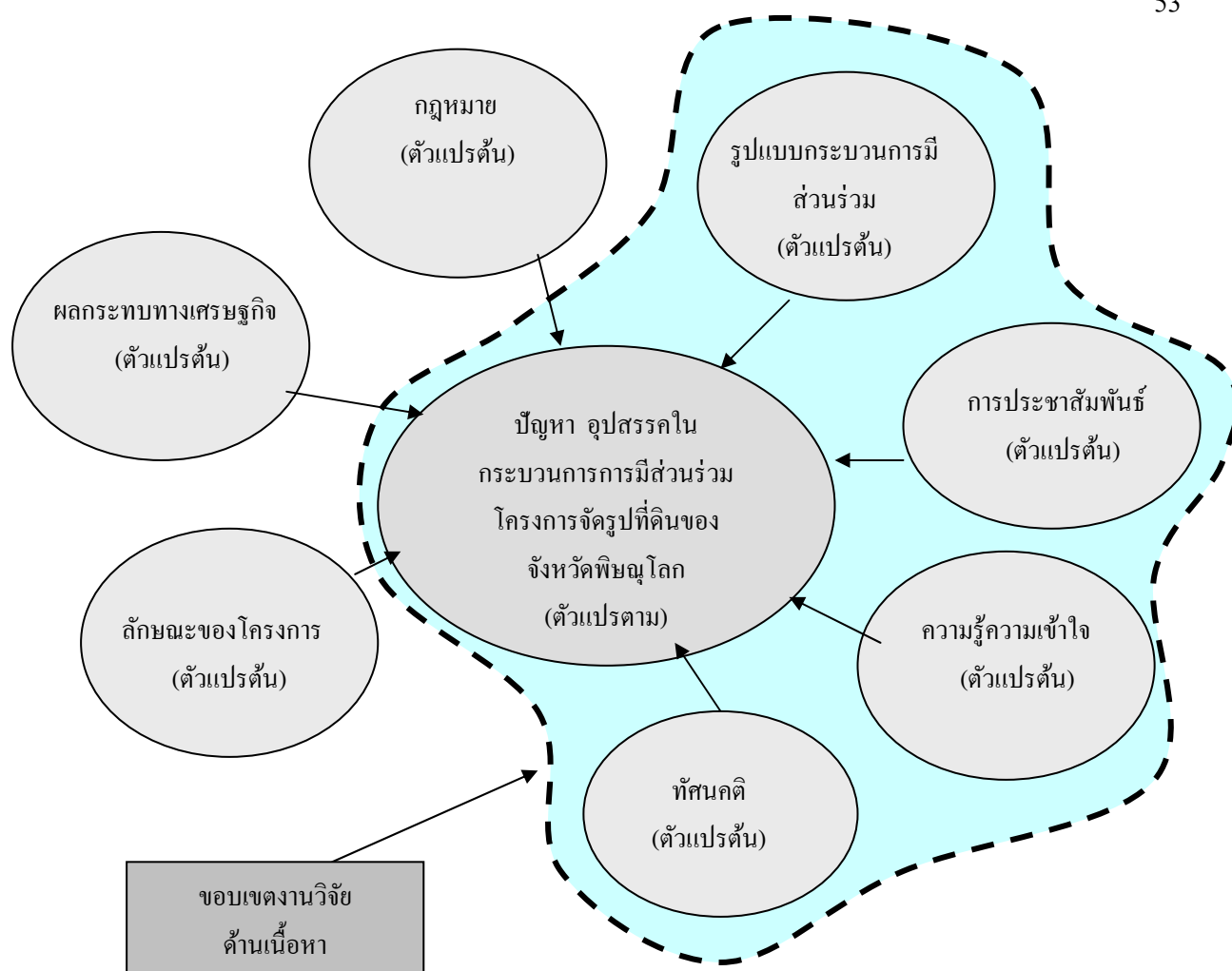
การศึกษาเรื่องปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของ จังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษา “โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลก บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)” เพื่อให้การศึกษابรรลุผลวัตถุประสงค์นั้นผู้วิจัยได้ศึกษาจาก งานวิจัยต่างๆดังนี้การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดิน ของจังหวัดพิษณุโลก กรณีศึกษาโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลก บริเวณ ตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน การมี ส่วนร่วมของประชาชน จิตสาธารณะ ทศนคติ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดรูปที่ดิน เพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่า ปัญหา อุปสรรคของกระบวนการการมี ส่วนร่วม โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่อะไรบ้าง ตลอดจนแนวทางในการ แก้ไขปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ควรเป็นอย่างไร

สำหรับปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยพบว่า ชวนชัย จรุง กิจสุวรรณ (2551 : ง) ปัญหาและอุปสรรคด้านข้อมูลข่าวสาร ยังมีปัญหาในเรื่องของการได้รับ ข้อมูลข่าวสารที่น้อยอยู่ โดยประชาชนในพื้นที่ยังต้องการข้อมูล ข่าวสาร และแผนการดำเนินงาน จากเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ตรงกันกับงานวิจัยของจารุวรรณ สายพิน (2551 : ง) ที่พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการวางผังเมืองรวม ยังไม่เหมาะสม จึงส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญในเรื่องของการวางผังเมือง และ นอกจากนั้นรุ่งทิwa นิยมเยี่ยม (2552 : ง) อุปสรรคอุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนมาจากการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง และไม่เพียงพอทำให้ประชาชนไม่มีความรู้ และ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน

จากผลการวิจัยของทั้ง 3 ท่านจึงสรุปได้ปัญหาและอุปสรรคในการจัดรูปที่ดินได้แก่ด้าน ข้อมูลข่าวสาร ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน

และนอกจากนั้นในด้านทัศนคติและจิตสาธารณะถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างมากโดยไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจร (2543 : 22 – 29) ได้กล่าวไว้ว่า การที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบพึ่งพากัน คนในสังคมซึ่งมี บทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป ถ้าคนในสังคมขาดจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กรแล้ว การขาดจิตสำนึกสาธารณะยังมีผลกระทบต่อชุมชนระดับประเทศ และระดับโลก ซึ่ง ยุทธนา วรณปิติ (2542 : 181 – 183) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีจิตสาธารณะว่าต้องมีคุณลักษณะดังนี้ การทุ่มเทและอุทิศตน เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จำเป็นเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการการมีส่วนร่วม โดยจะช่วยให้เกิดผลดีในการดำเนินโครงการ กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น มีผู้รับฟังและความคิดเห็นถูกนำไปปฏิบัติ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเป็นพลังในการขับเคลื่อน ช่วยให้โครงการเป็นไปอย่างรวดเร็วและถูกต้อง

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรที่จะศึกษา 5 ตัวแปรคือ การประชาสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติซึ่งรวมถึงจิตสาธารณะ รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม และปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก โดยแสดงตามจากแผนภูมิที่กำหนดไว้ดังนี้

ภาพที่ 6 แผนภูมิ แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรการวิจัยและขอบเขตการวิจัยทางด้านเนื้อหา

2. กระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยมีขั้นตอนต่างๆ ในการทำวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การกำหนดปัญหาการวิจัย

การกำหนดปัญหาคำถามหรือข้อสงสัยของนักวิจัยเพื่อที่จะค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องที่จะวิจัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นปัญหาคือ

2.1.1 ปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่อะไรบ้าง

2.2.2 แนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินในอนาคตที่ได้เรียนรู้จากโครงการของจังหวัดพิษณุโลก ควรเป็นอย่างไร

2.2 การกำหนดตัวแปรและคำนิยาม

การกำหนดตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตามและการกำหนดนิยามของตัวแปรนั้น ๆ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ตามตัวแปรคือ ตัวแปรต้น 4 ตัวแปรคือ การประชาสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิดซึ่งรวมถึงจิตสาธารณะ รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม และตัวแปรตาม 1 ตัวแปร คือ ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

2.3 กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือ

2.3.1 กลุ่มประชาชนที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน และผู้ที่อาศัยบริเวณพื้นที่โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) จำนวน 49 ราย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงกำหนดประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยทั้งหมดโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2.3.2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนเมืองจังหวัดพิษณุโลกจำนวน 5 ท่าน ซึ่งแต่ละท่านเป็นผู้มีส่วนร่วมในโครงการและมีประสบการณ์ด้านการมีส่วนร่วม เป็นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

2.4 การออกแบบสอบถาม

การดำเนินการสร้างแบบสอบถามประชาชน และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.4.1 ศึกษาตามประเด็นที่กำหนดไว้ตามกรอบการวิจัยดังนี้ ปัญหา อุปสรรค ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ทักษะคิดของประชาชนที่มีส่วนร่วม ความรู้ความเข้าใจของประชาชน การประชาสัมพันธ์ ในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

2.4.2 ศึกษาบริบทของโครงการจัดรูปที่ดิน และกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดิน

2.4.3 กำหนดโครงร่างแบบสอบถามตามประเด็นปัญหาด้านต่างๆ ตามแผนภูมิที่ 1

2.4.4 นำข้อมูลที่ได้มาร่างเป็นแบบสอบถาม

2.4.5 ปรับปรุงแบบสอบถามและนำไปใช้จริง

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นดังนี้

2.5.1 ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร โครงการที่เป็นกรณีศึกษา การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

2.5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยไปยังบ้านพักของผู้ที่มีส่วนร่วมในโครงการกรณีอาศัยอยู่บริเวณนั้น หลังจากนั้นเมื่อเก็บข้อมูลได้แล้วใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้มาตรวัดแบบสเกล ซึ่งประกอบด้วย 5 ระดับตัวเลือก

2.5.3 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการโดย นักวิจัยและทีมผู้ช่วยนักวิจัยไปช่วยเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งจะนัดเวลาก่อนล่วงหน้าพร้อมกับแจ้งประเด็นและวัตถุประสงค์ของการเข้าพบล่วงหน้า เพื่อความสะดวกในการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีสรุปปัญหาของประชาชนในกระบวนการการมีส่วนร่วม แล้วตั้งเป็นข้อคำถามว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยอย่างไร

2.6 การอภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

การอภิปรายผลความหมายของผลการการวิจัยว่ามีความหมายอย่างไร เกี่ยวกับงานวิจัย และสรุปผลงานวิจัยทั้งหมดที่ได้ดำเนินงาน

3. การเลือกพื้นที่กรณีศึกษาสำหรับดำเนินการวิจัย

ในการเลือกพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) เนื่องจากเป็นพื้นที่นาร่องการจัดรูปที่ดินครั้งแรกของประเทศไทย อาจเกิดปัญหาที่การดำเนินงาน มีความล่าช้า ทางผู้วิจัยจึงมาดำเนินการทำวิจัยเนื่องจากทราบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในโครงการมีปัญหาทำให้เกิดความล่าช้า เป็นเหตุให้ผู้วิจัยดำเนินการโครงการนี้

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

4.1 กลุ่มประชาชนที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินและผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณพื้นที่โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) จำนวน 49 รายซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงกำหนดประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยทั้งหมดโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4.2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลกจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามและ แบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยได้แบ่งการใช้เครื่องมือการวิจัยดังนี้

5.1 แบบสัมภาษณ์ ใช้กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดิน จังหวัดพิษณุโลกจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ทราบข้อมูลตรงประเด็นที่ต้องการศึกษาและวิธีสังเกต บริบทของชุมชนผู้ศึกษากำหนดประเด็นหลักในแบบสัมภาษณ์คือความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดินโดยมีรายชื่อเจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญผู้ตอบสัมภาษณ์

1. คุณสุชมาลย์ คำภีรพงษ์	นักวิเคราะห์ผังเมืองชำนาญการ/หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ
ผังเมือง
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2554
2. คุณหทัยรัตน์ ไชยบูรณ์	นักผังเมืองปฏิบัติการ
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2554
3. คุณวรางคณา ศรีบรรณ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ผังเมือง
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2554
4. คุณสมิต เสรณนิภารัตน์	หัวหน้าฝ่ายวิศวกรโยธา เทศบาลนครพิษณุโลก
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2554
5. ผศ.สมบัติ พรหมแสน	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2554

5.2 แบบสอบถาม ใช้กับประชาชนที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินบริเวณโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1	แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2	ปัญหา อุปสรรค ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ทศนคติ
ของประชาชนที่มีส่วนร่วม ความรู้ความเข้าใจของประชาชน การประชาสัมพันธ์ ในโครงการจัด
รูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นดังนี้

6.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามประชาชน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คำถามเกี่ยวกับมาตราส่วนประเมินค่า มาตรวัดแบบสเกล ซึ่งประกอบด้วย 5 ระดับตัวเลือก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ประมวลผลข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows

ระดับความคิดเห็นที่พบว่ามีปัญหา อุปสรรคมากที่สุด	มีค่า	5	คะแนน
ระดับความคิดเห็นที่พบว่ามีปัญหา อุปสรรคมาก	มีค่า	4	คะแนน
ระดับความคิดเห็นที่พบว่ามีปัญหา อุปสรรคปานกลาง	มีค่า	3	คะแนน
ระดับความคิดเห็นที่พบว่ามีปัญหา อุปสรรคน้อย	มีค่า	2	คะแนน
ระดับความคิดเห็นที่พบว่ามีปัญหา อุปสรรคน้อยที่สุด	มีค่า	1	คะแนน

แปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ประเมินค่าดังนี้

0.00 – 1.49	หมายถึง	มีปัญหา อุปสรรคน้อยที่สุด
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีปัญหา อุปสรรคน้อย
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีปัญหา อุปสรรคปานกลาง
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีปัญหา อุปสรรคมาก
4.50 – 5.00	หมายถึง	มีปัญหา อุปสรรคมากที่สุด

6.2 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการโดยมีทีมผู้ช่วยนักวิจัยไปช่วยเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เป็นเชิงพรรณนา และจัดหมวดหมู่การวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

บทที่ 4

กรณีศึกษา โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ในบทนี้จะกล่าวถึงพื้นที่ กรณีศึกษา คือโครงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) รายละเอียดในการดำเนินการวิจัย และผลการสำรวจเอกสาร ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) มีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของโครงการ

ชื่อโครงการ

โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

พื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ตั้งอยู่ภายในบริเวณพื้นที่ชุมชนเมือง ทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ห่างจากศาลากลางจังหวัดพิษณุโลกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร ทางด้านเหนือของโครงการอยู่ติดกับตลาดสดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)ทางด้านใต้ติดกับถนนคูส่งน้ำ ซึ่งเป็นขอบเขตของพื้นที่โครงการ มีขนาดพื้นที่โครงการ 0.197 ตารางกิโลเมตร

การเข้าถึงโครงการสามารถเข้าถึงได้สองช่องทางคือ บริเวณด้านหลังตลาดบ้านคลองและถนนพระลือซอย 1 การใช้ประโยชน์ดินเป็นพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก แต่สภาพพื้นที่จริงเป็นพื้นที่โล่งน้ำท่วมขัง ยังขาดการพัฒนา ซึ่งในพื้นที่โครงการไม่มีประชาชนอาศัยอยู่

ระบบสาธารณูปโภค

ปัจจุบันพื้นที่โครงการมีระบบสาธารณูปโภคที่เพียงพอและครอบคลุม เพราะพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก การพัฒนาโดยรอบบริเวณมีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการครบถ้วน แต่ยังขาดในเรื่องของการระบายน้ำในโครงการ

2. ความเป็นมาของโครงการ

การจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ เป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่รูปแบบหนึ่งที่เน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยนำที่ดินหลายๆ แปลงที่อยู่ในพื้นที่ที่มีปัญหาในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ เช่น พื้นที่ตาบอด โดยการนำแปลงที่ดินมารวมกันและจัดระเบียบแปลงที่ดินใหม่ พร้อมกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อทุกแปลงที่ดินที่เข้าร่วมโครงการเป็นการเพิ่มมูลค่าของที่ดิน และลดปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นวิธีที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้วยความยุติธรรม ในงบประมาณการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ประหยัด บนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง จังหวัดพิษณุโลกได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ 2542 โดยสำนักงานโครงการพัฒนาวิธีการพัฒนาเมือง (DMUD – Project) กรมการผังเมือง(เดิม) ได้กำหนดให้มีโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาวิธีการพัฒนาเมือง โดยให้สำนักงานผังเมืองจังหวัดพิษณุโลกในขณะนั้น ร่วมกับคณะผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่นและคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ดำเนินการศึกษาวิธีการพัฒนาเมือง โดยเน้นการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง (Land Readjustment)

ต่อมาในปีงบประมาณ 2546 กรมโยธาธิการและผังเมือง ได้จัดให้มีการประชุมเชิงสัมมนาขึ้นในหัวข้อเรื่อง “ การจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ ” ที่จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2546 เพื่อให้ความรู้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งได้เชิญเจ้าของที่ดินในบริเวณพื้นที่โครงการเป้าหมาย มาร่วมรับฟังความรู้และร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งการสัมมนาครั้งนี้ หน่วยงานท้องถิ่นได้ให้ความสนใจ และต้องการให้มีการจัดทำโครงการจัดรูปที่ดินฯ ขึ้น ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก เนื่องจากเห็นว่าวิธีการจัดรูปที่ดินเป็นวิธีการพัฒนาเมืองที่ก่อประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม ซึ่งต่อมาสำนักงานเทศบาลนครพิษณุโลก ร่วมกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลกได้คัดเลือกพื้นที่ว่างบริเวณหลังตลาดสดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นโครงการนำร่องการจัดรูปที่ดินฯ ของจังหวัดพิษณุโลก

3. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากที่ดินบริเวณหลังตลาดสดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นที่ดินว่างเปล่าที่ยังไม่มีการพัฒนาหรือใช้ประโยชน์ที่ดิน ประกอบกับรูปแปลงที่ดินที่ไม่เป็นระเบียบทางด้านผังเมือง และยังไม่มียุทธศาสตร์ภาพเข้าสู่ถึง ตลอดจนเป็นพื้นที่ตาบอด (Blind Area) ไม่มีทางเข้าออก ปัจจุบันที่ดินยังใช้ประโยชน์ได้ไม่คุ้มค่า อีกทั้งมีปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ในช่วงฤดูฝนของทุกปี สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเมืองอย่างอิสระ ซึ่งยากต่อการแก้ไข หากมีการนำวิธีการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะทำให้

5. แนวทางการดำเนินการ

การพัฒนาพื้นที่โครงการ ใช้แนวทางการประสานความร่วมมือในทุกๆด้าน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (เจ้าของที่ดิน) โดยเน้นการเจรจาหารือ และแก้ไขปัญหา ร่วมกัน การพัฒนาดังกล่าวจะคงไว้ซึ่งกรรมสิทธิ์และสิทธิของเจ้าของที่ดินในการอยู่อาศัยในบริเวณเดิม หรือใกล้เคียงบริเวณเดิมต่อไปได้ และเจ้าของที่ดินทุกรายในโครงการจะมีส่วนร่วมด้วยวิธีการ แบ่งปันที่ดินและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม และเสมอภาคตามหลักประชาธิปไตย

6. องค์การรับผิดชอบดำเนินการ

การจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองในปัจจุบัน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง ซึ่งมีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน และอธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นเลขานุการ โดยมีสำนักงานจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองฯ กรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินการ การดำเนินโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองในเขตผังเมืองรวมเมืองพิษณุโลกมีหน่วยงานท้องถิ่น คือ เทศบาลนครพิษณุโลก เป็นหน่วยงานหลัก รับผิดชอบการดำเนินโครงการ โดยความร่วมมือและสนับสนุนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลก และหน่วยงานต่างๆในจังหวัดพิษณุโลก รูปแบบการดำเนินโครงการนำร่องการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีลักษณะดังนี้

6.1 หน่วยงานท้องถิ่น คือ สำนักงานเทศบาลนครพิษณุโลก เป็นผู้ดำเนินโครงการในรูปของคณะทำงาน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานช่าง เป็นหัวหน้าคณะทำงาน หัวหน้าส่วนราชการภายในและเจ้าหน้าที่หน่วยงานทั้งเทศบาล จังหวัด และส่วนกลางที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะทำงานภายใต้การกำกับดูแลของคณะที่ปรึกษาการจัดรูปที่ดินฯ ของจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และหัวหน้าส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองในจังหวัดพิษณุโลก และส่วนกลาง เป็นกรรมการ โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลกเป็นเลขานุการ

6.2 หน่วยงานส่วนกลาง คือ กรมโยธาธิการและผังเมือง โดยสำนักงานจัดรูปที่ดินฯ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลก และองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (JICA) ร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และสนับสนุนการดำเนินโครงการนำร่องการจัดรูปที่ดินฯ ของเทศบาลนครพิษณุโลก ภายใต้การกำกับดูแลและการสนับสนุนจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมือง กระทรวงมหาดไทย

7. ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

1. ตรวจสอบพื้นที่และจัดเตรียมโครงการเบื้องต้น
 - 1.1 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าของที่ดิน
 - 1.2 รวบรวมข้อมูล ภาพถ่าย เศรษฐกิจ สังคม
 - 1.3 ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และความเป็นไปได้เบื้องต้นในการดำเนินโครงการ
2. จัดตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานในพื้นที่ดำเนินโครงการ
3. ประชุมรับฟังความคิดเห็นของเจ้าของที่ดิน
4. จัดตั้งสมาคมจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ (กรณีที่ดินดำเนินโครงการโดยสมาคม)
5. เสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่ออนุมัติโครงการเบื้องต้น
6. สำรวจสภาพพื้นที่และกรรมสิทธิ์แปลงที่ดิน (จ้างที่ปรึกษา)
 - 6.1 สำรวจสภาพพื้นที่ปัจจุบัน
 - 6.2 สำรวจรังวัด สอบเขตแปลงที่ดิน
7. สำรวจประเมินราคาที่ดิน อาคาร และสิ่งปลูกสร้างก่อนโครงการ (จ้างที่ปรึกษา)
8. กำหนดนโยบายและจัดทำแนวความคิดในการพัฒนา
 - 8.1 วัตถุประสงค์และแนวคิดในการพัฒนา
 - 8.2 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน
 - 8.3 ผังโครงข่ายสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
 - 8.4 ประชุมรับฟังความคิดเห็นของเจ้าของที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
9. กำหนดแผนผังและรายละเอียดโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
 - 9.1 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน
 - 9.2 ผังโครงข่ายสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
 - 9.3 รายละเอียดแผนการพัฒนาและแผนการเงิน
 - 9.4 ประชุมรับฟังความคิดเห็นของเจ้าของที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
10. ออกแบบผังจัดรูปแปลงที่ดินใหม่เบื้องต้น
 - 10.1 ประเมินมูลค่าที่ดินเพื่อการจัดรูปแปลงที่ดินใหม่
 - 10.2 ออกแบบผังจัดรูปแปลงที่ดินใหม่
 - 10.3 ประชุมรับฟังความคิดเห็นของเจ้าของที่ดิน
11. เสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่อนุมัติโครงการ
12. กำหนดจัดรูปแปลงที่ดินใหม่ชั่วคราว
 - 12.1 ประชุมรับฟังความคิดเห็นของเจ้าของที่ดิน

13. รั้ววัดแบ่งแปลงที่ดินใหม่
14. ตกลงชำระค่าชดเชย
15. รื้อย้ายอาคารสิ่งปลูกสร้าง
16. ก่อสร้างโครงการ
17. ประเมินราคาที่ดิน อาคาร และสิ่งปลูกสร้างหลังโครงการ
18. ชำระมูลค่าเพิ่ม หรือ ลด
19. ออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินใหม่

8. รายละเอียดการพัฒนาโครงการ

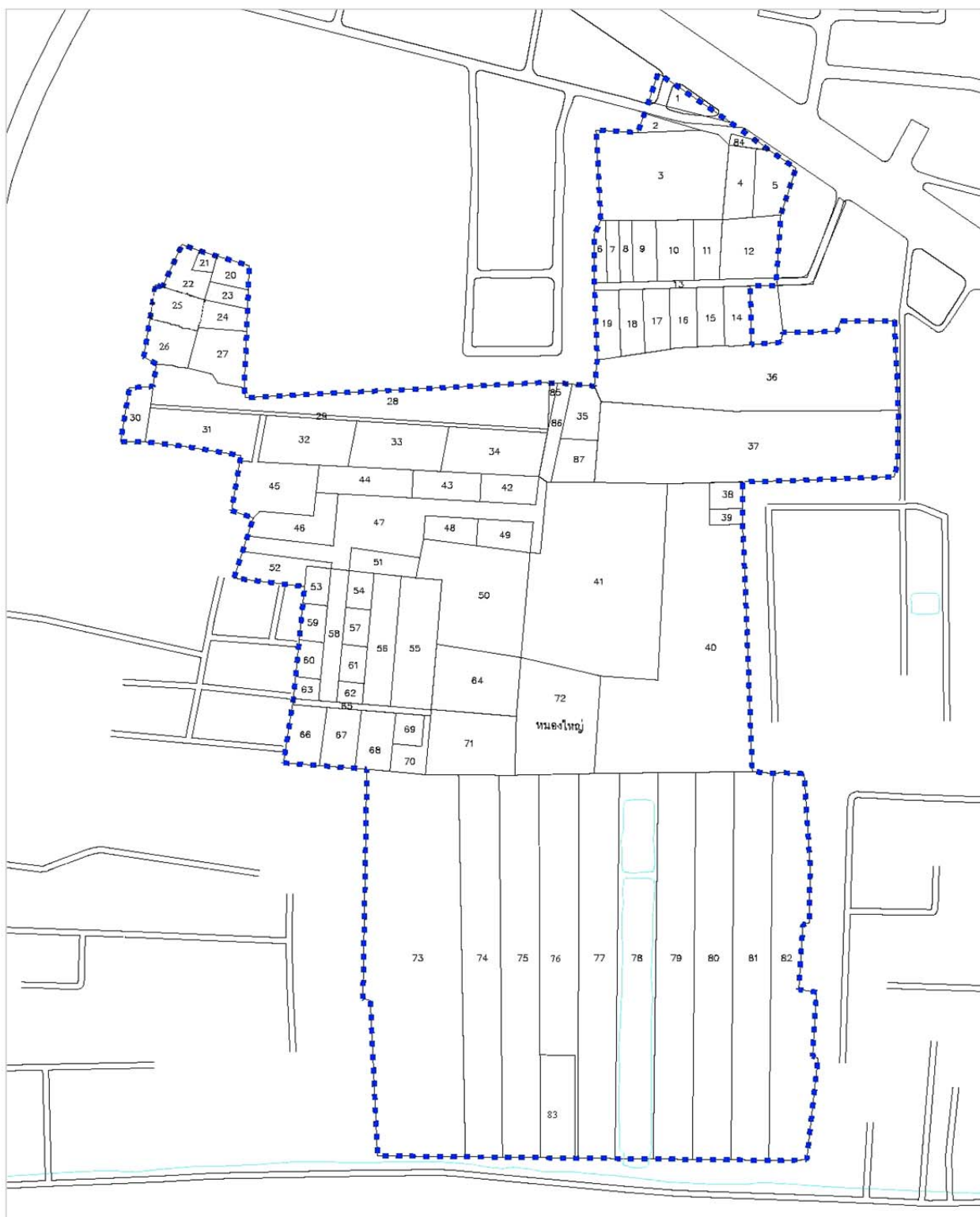
การพัฒนาพื้นที่โครงการ ประกอบด้วย การจัดระเบียบแปลงที่ดินใหม่ การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ สวนสาธารณะ และอื่นๆ รวมทั้งกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ที่สอดคล้องตามนโยบายและแผนการพัฒนาของจังหวัดพิษณุโลก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ถนน
2. สวนสาธารณะ
3. ที่ดินจัดหาประโยชน์ (Reserved Land)

ปัจจุบันจังหวัดพิษณุโลกได้ทำการแต่งตั้ง คณะที่ปรึกษาและคณะทำงาน เพื่อปฏิบัติงานในโครงการจัดรูปที่ดินฯ ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ประกอบด้วยหน่วยงานหลัก คือ

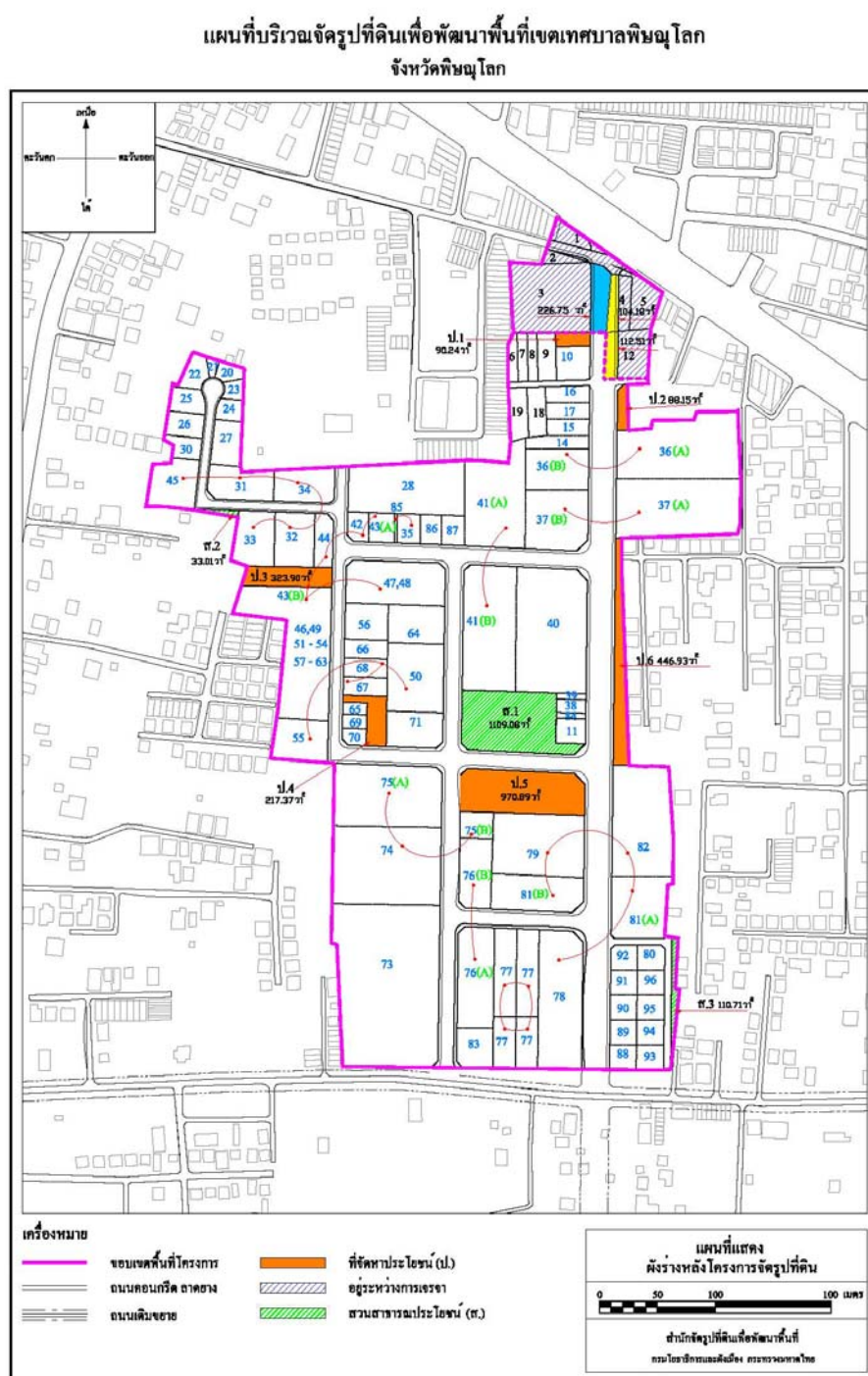
เทศบาลนครพิษณุโลก สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานจัดรูปที่ดินฯ กรมโยธาธิการและผังเมือง และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดประชุมคณะที่ปรึกษาและคณะทำงาน เป็นระยะๆ

**ผังโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลก
บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)**

ภาพที่ 8 แสดงผังโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลก, 2554.

ภาพที่ 9 แสดงแผนที่บริเวณจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิษณุโลก, 2554.

การประชุมเชิงสัมมนาหัวข้อเรื่อง “การจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่”
 เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2546 เพื่อให้ความรู้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งได้เชิญเจ้าของที่ดินบริเวณพื้นที่โครงการ
 มาร่วมรับฟังความรู้ และร่วมแสดงความคิดเห็น

ภาพที่ 10 ประธานที่ปรึกษาโครงการกล่าวแนวคิดการดำเนินโครงการ
 พลเอก ดร.ศิริ ทิวะพันธ์ (ประธานที่ปรึกษาโครงการ)

ภาพที่ 11 ผู้เชี่ยวชาญงานวิจัย ผศ. สมบัติ พรหมเสน ร่วมแสดงแนวคิดการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 12 วิศวกรโยธาจากเทศบาลนครพิษณุโลกร่วมแสดงแนวคิดการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 13 บรรณาสการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 14 บรรณาสการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 15 บรรณาสภาการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 16 บรรณาสภาการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 17 ป้ายโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 18 ป้ายโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 19 ป้ายโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 20 สำนักงานโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 21 สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 22 สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 23 สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 24 สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 25 สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 26 สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 27 สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

ภาพที่ 28 สถานที่ดำเนินโครงการสำนักงานโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่
บริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง)

บทที่ 5

บทวิเคราะห์

การวิเคราะห์แบบสอบถาม

การศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้การศึกษابรรลุผลวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือ 1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก และ 2. เพื่อศึกษาแนวทางและการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ดังนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแบบออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 แบบสอบถามจากประชาชนที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน และส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ในกรอบการวิจัย โดยมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามจากประชาชนที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน

โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมี

ส่วนร่วม ด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วม ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชน ด้านการประชาสัมพันธ์ในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	ความถี่ (Frequency)	ร้อยละ (Percent)
ชาย	19	38.8
หญิง	30	61.2
	49	100.00

จากตารางแสดงว่า จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 49 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 61.2 และเพศชาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8

ตารางที่ 2 แสดงกลุ่มประชากรจำแนกตามอายุ

อายุ	ความถี่ (Frequency)	ร้อยละ (Percent)
ต่ำกว่า 20 ปี	3	6.2
20-35 ปี	23	46.9
36-50 ปี	15	30.6
50 ปีขึ้นไป	8	16.3
รวม	49	100

จากตารางแสดงว่า จากกลุ่มประชากรทั้งหมด 49 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.9 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงอายุ 36-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.6 ช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 16.3 และต่ำกว่า 26 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.2

ตารางที่ 3 แสดงกลุ่มประชากรจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ความถี่ (Frequency)	ร้อยละ (Percent)
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	6	12.2
พนักงานบริษัทเอกชน	18	36.7
ธุรกิจส่วนตัว	8	16.3
นักเรียน / นักศึกษา	3	6.1
ลูกจ้าง / รับจ้าง	9	18.4
ค้าขาย	1	2.0
แม่บ้าน	4	8.2
รวม	49	100

จากตารางแสดงว่า จากกลุ่มประชากรทั้งหมด 49 คน พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาเป็นลูกจ้าง / รับจ้างจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 18.4 และธุรกิจส่วนตัว จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3

ตารางที่ 4 แสดงกลุ่มประชากรจำแนกตามวุฒิการศึกษา

สถานภาพ	ความถี่ (Frequency)	ร้อยละ (Percent)
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	1	2.0
มัธยมศึกษาหรือ ปวช.	6	12.2
ปวส. หรือ อนุปริญญา	7	14.3
ปริญญาตรี	15	30.6
สูงกว่าปริญญาตรี	18	36.7
ไม่ได้รับการศึกษา	2	4.1
รวม	49	100.00

จากตารางแสดงว่า จากกลุ่มประชากรทั้งหมด 49 คน พบว่าส่วนใหญ่จบสูงกว่าปริญญาตรี มีถึง 18 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 และวุฒิการศึกษา ปวส. หรืออนุปริญญาจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3

ตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรค เรื่องรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม ทศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วม ความรู้ความเข้าใจของประชาชน การประชาสัมพันธ์ ในโครงการ จัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 5 ปัญหา อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

- มีปัญหา ร้อยละ 100

ข้อที่	ปัญหา อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนในโครงการจัดรูปที่ดิน ของจังหวัดพิษณุโลก	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ			
1	สถานที่ในการจัดประชุม	0	0.00	7	14.3	16	32.7	17	34.7	9	18.4	2.42	0.95	น้อย
2	วิธีการดำเนินงานในการจัดประชุม	2	4.1	8	16.3	7	14.3	10	20.4	22	44.9	2.14	1.27	น้อย
3	เวลาในการจัดประชุม	21	42.9	23	46.9	4	8.2	1	2.0	0	0.00	4.36	0.71	มาก
4	รูปแบบในการจัดประชุม	24	49.0	15	30.6	9	18.4	1	2.0	0	0.00	4.26	0.83	มาก
โดยภาพรวม												3.28	0.49	ปาน กลาง

จากตารางแสดงว่า ประชากรทั้งหมด 49 คน พบว่า มีปัญหา อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.28$) คิดเป็นร้อยละ 65.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชากรมีความเห็นว่าปัญหา อุปสรรคที่มีระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เรื่องเวลาในการจัดประชุมโดยเฉลี่ยครั้งละ 3 ชั่วโมง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ประชาชนยังไม่สามารถหาข้อสรุป และตัดสินใจร่วมกันได้ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.36$) คิดเป็นร้อยละ 87.2 ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก

รวมกันจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80 รองลงมาคือเรื่อง รูปแบบในการจัดประชุมขาดการวางแผนในกระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินกิจกรรมในการประชุมมีความล่าช้า ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.26$) คิดเป็นร้อยละ 85.20 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 79.60

และนอกจากนั้นยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จำนวน 2 ท่าน ที่มีความคิดเห็นในเรื่องรูปแบบในการจัดประชุมว่าเนื้อหาที่เข้าประชุมต้องรวบรัด ไม่เยิ่นเย้อ กระชับ จะได้ไม่มีข้อขัดแย้ง ตลอดจน ช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม ทำให้การอภิปรายต้องใช้เวลา

ตารางที่ 6 ปัญหา อุปสรรคด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

- มีปัญหา ร้อยละ 100

ข้อที่	ปัญหา อุปสรรคด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ			
1	ความพึงพอใจที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดิน	1	2.0	9	18.4	10	20.4	16	32.7	13	26.5	2.36	1.13	น้อย
2	ท่านมีความเห็นว่าการเสียสละเวลาพื้นที่ส่วนบุคคลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมซึ่งมีความสำคัญต่อพื้นที่สาธารณะ	26	53.1	19	38.8	4	8.2	0	0.00	0	0.00	4.44	0.64	มาก
3	ท่านให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อให้โครงการจัดรูปที่ดินสำเร็จลุล่วง	13	26.5	26	53.1	10	20.4	0	0.00	0	0.00	4.06	0.68	มาก
4	ในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นในโครงการจัดรูปที่ดินท่านมีความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น	1	2.0	7	14.3	13	26.5	18	36.7	10	20.4	2.40	1.03	น้อย
โดยภาพรวม												3.32	0.41	ปานกลาง

จากตารางแสดงว่า ประชากรทั้งหมด 49 คน มีปัญหา อุปสรรค ด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.32$) คิดเป็นร้อยละ 66.4 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นว่าปัญหา อุปสรรคที่มีระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เรื่อง การเสียสละพื้นที่ส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.44$) คิดเป็นร้อยละ 88.8 ซึ่งมีประชากรมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก

รวมกันจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 91.90 รองลงมาคือเรื่อง การให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อให้โครงการจัดรูปที่ดินสำเร็จลุล่วง ($\bar{x} = 4.06$) คิดเป็นร้อยละ 81.2 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 79.60

และนอกจากนั้นประชากรจำนวน 3 ท่าน ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องทัศนคติของกระบวนการมีส่วนร่วมว่าการทำความเข้าใจ กับกลุ่มเจ้าของที่ดินยังเข้าไม่ถึงกัน บางคนไม่พอใจ ไม่พร้อม ไม่อยากเข้าร่วมโครงการ ตลอดจนการใช้พื้นที่ส่วนกลางเพื่อให้งานจัดรูปที่ดินเป็นไปด้วยความล่าช้า และประชาชนยังไม่ยอมรับการให้พื้นที่ส่วนกลางเพื่อไปพัฒนาทำประโยชน์ รวมถึงประชาชนใช้เวลามากในการตัดสินใจเกี่ยวกับการให้พื้นที่สาธารณะส่วนกลาง

ตารางที่ 7 ปัญหา อุปสรรคด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

- มีปัญหา ร้อยละ 100

ข้อที่	ปัญหา อุปสรรคด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ			
1	ความรู้ความเข้าใจในหลักการ การมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดิน	20	40.8	21	42.9	7	14.3	1	2.0	0	0.00	4.22	0.77	มาก
2	ความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนของโครงการจัดรูปที่ดิน	1	2.0	11	22.4	12	24.5	12	24.5	13	26.5	2.48	1.17	น้อย
3	ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมของโครงการจัดรูปที่ดิน	32	65.3	13	26.5	3	6.1	1	2.0	0	0.00	4.55	0.70	มากที่สุด
4	ความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ผลดี- ผลเสีย ต่อกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดิน	5	10.2	5	10.2	11	22.4	15	30.6	13	26.5	2.46	1.27	น้อย
โดยภาพรวม												3.43	0.53	ปานกลาง

จากตารางแสดงว่า ประชากรทั้งหมด 49 คน พบว่า ประชากรมีปัญหา อุปสรรค ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.43$) คิดเป็นร้อยละ 68.6 เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชากรมีความเห็นว่าปัญหา อุปสรรคที่มีระดับมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือเรื่องความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมของโครงการจัดรูปที่ดิน ($\bar{x} = 4.55$) คิดเป็นร้อยละ 91.00 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก

รวมกันจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 91.80 รองลงมาคือเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในหลักการการมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดิน ($\bar{x} = 4.22$) คิดเป็นร้อยละ 84.40 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 83.70 และนอกจากนั้นประชากรยังแสดงความคิดเห็นว่า ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อกระบวนการการมีส่วนร่วม

ตารางที่ 8 ปัญหา อุปสรรคด้านการประชาสัมพันธ์โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

- มีปัญหา ร้อยละ 100

ข้อที่	ปัญหา อุปสรรคด้านการประชาสัมพันธ์โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
1	เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์	20	40.8	24	49.0	3	6.1	2	4.1	0	0.00	4.26	0.75	มาก
2	การประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงโครงการจัดรูปที่ดินฯ	13	26.5	23	46.9	11	22.4	2	4.1	0	0.00	3.95	0.81	มาก

ตารางที่ 8 (ต่อ) ปัญหา อุปสรรคด้านการประชาสัมพันธ์โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

3. ท่านคิดว่าควรได้รับข่าวสารการจัดรูปที่ดิน ใน โครงการของท่านจากที่ใด	Frequency	Percent
- ปิดประกาศ	28	63.1
- วิทยุชุมชน	4	8.2
- เพื่อนบ้าน	3	6.1
- หนังสือพิมพ์	3	6.1
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง	6	11.3
- เทศบาลนครพิษณุโลก	4	8.2
4. การประชาสัมพันธ์โดยวิธีใดที่สามารถให้ ข้อมูลแก่ท่านได้ครบถ้วนและสะดวกมากที่สุด	Frequency	Percent
- แผ่นพับ	22	34.9
- วิทยุ	23	36.6
- ปิดประกาศ	7	14.2
- หนังสือพิมพ์	3	6.1
- อื่นๆ (ตัวต่อตัว)	4	8.2

จากตารางแสดงว่า ประชากรทั้งหมด 49 คน พบว่า ประชากรมีปัญหา อุปสรรคด้านการประชาสัมพันธ์โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องเกี่ยวกับการขาดเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.26$) คิดเป็นร้อยละ 85.20 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80 และการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงโครงการจัดรูปที่ดินฯ ($\bar{x} = 3.95$) คิดเป็นร้อยละ 79.00 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 73.40 และนอกจากนั้นประชากรต้องการได้รับข่าวสารการจัดรูปที่ดินจากการปิดประกาศร้อยละ 63.1 รองลงมาคือจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมือง ร้อยละ 11.3

ส่วนวิธีการประชาสัมพันธ์ที่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วนและสะดวกมากที่สุดคือวิทยุ ร้อยละ 36.6 รองลงมาคือแผ่นพับ ร้อยละ 34.9

ส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบสัมภาษณ์ ใช้นักกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดิน จังหวัดพิษณุโลกจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ทราบข้อมูลตรงประเด็นที่ต้องการศึกษาและวิธีสังเกต บริบทของชุมชนผู้ศึกษากำหนดประเด็นหลักในแบบสัมภาษณ์คือความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนร่วมในการจัดรูปที่ดิน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ลำดับปัญหาอุปสรรคที่ผู้เชี่ยวชาญพบในกระบวนการมีส่วนร่วม ตามประเด็นต่างๆ คือ ปัญหา อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม ด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วม ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชน ด้านการประชาสัมพันธ์ในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งแสดงผลการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ตารางที่ ๑ ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก (ผู้เชี่ยวชาญ)

ด้านที่	ปัญหา อุปสรรค	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ปัญหา อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม	4	80	1	20	-	-	-	-	-	-
2	ปัญหา อุปสรรคด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วม	-	-	4	80	1	20	-	-	-	-
3	ปัญหา อุปสรรคด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชน	4	80	1	20	-	-	-	-	-	-
4	ปัญหา อุปสรรคด้านการประชาสัมพันธ์ในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก	-	-	1	20	4	80	-	-	-	-

โดยภาพรวมสรุปว่าปัญหาอุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของ จังหวัดพิษณุโลก คือ

ปัญหาหลัก

1. ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมของโครงการจัดรูปที่ดิน ($\bar{x} = 4.55$) คิดเป็นร้อยละ 91.00 ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 91.80
2. การเสียสละพื้นที่ส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.44$) คิดเป็นร้อยละ 88.8 ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 91.90
3. เวลาในการจัดประชุมโดยเฉลี่ยครั้ง 3 ชั่วโมง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ประชาชนยังไม่สามารถหาข้อสรุป และตัดสินใจร่วมกันได้ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.36$) คิดเป็นร้อยละ 87.2 ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80
4. รูปแบบในการจัดประชุมขาดการวางแผนในกระบวนการการมีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินกิจกรรมในการประชุมมีความล่าช้า ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.26$) คิดเป็นร้อยละ 85.20 ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 79.60
5. การประชาสัมพันธ์โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลกเกี่ยวกับการขาดเนื้อหาที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.26$) คิดเป็นร้อยละ 85.20 ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80

ปัญหารอง

1. การให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อให้โครงการจัดรูปที่ดินสำเร็จ
ลุล่วง ($\bar{x} = 4.06$) คิดเป็นร้อยละ 81.2 ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 79.60

สำหรับความคิดเห็นที่เห็นร่วมกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับประชาชนต่อปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก คือ

ปัญหาหลักที่เห็นสอดคล้องกัน

1. การให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมของโครงการจัดรูปที่ดินต้องใช้ระยะเวลามากก่อนที่จะให้ประชาชนตัดสินใจเข้าร่วมโครงการได้ แต่เนื่องจากระบบการทำงานของราชการ มีรูปแบบและระยะเวลาชัดเจนไม่สามารถจะให้ประชาชนใช้เวลานานในการทำ ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมได้

2. ในเรื่องของการเสียสละพื้นที่ส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม เนื่องจากพื้นที่ในโครงการเป็นพื้นที่ใจกลางเมืองเพื่อรองรับธุรกิจต่างๆ มีผลให้เกิดการแข่งขันทางราคาที่ดิน เช่น การลงทุนต่างๆ ให้เกิดประโยชน์นั้นๆ ทำให้ประชาชนยอมเสียสละพื้นที่ส่วนกลางเพื่อทำสาธารณะเป็นส่วนน้อย

3. ด้านการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงโครงการจัดรูปที่ดินฯ และการประชาสัมพันธ์ที่ขาดเนื้อหาที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากโครงการของรัฐจัดทำในรูปแบบประชาสัมพันธ์เป็นเฉพาะในพื้นที่โครงการ ไม่ได้ให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจมากนัก จึงทำให้ประชาชนไม่เข้าร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ

4. รูปแบบในการจัดประชุมขาดการวางแผนในกระบวนการการมีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินกิจกรรมในการประชุมมีความล่าช้า ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ เพราะเนื่องจากในช่วงเวลาที่เริ่มต้นโครงการประชาชนยังไม่ฟังการนำเสนอการจัดรูปแบบการประชุมทำให้ไม่ได้รับข้อมูลอย่างเต็มที่ เพราะประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ดี ต่อหน่วยงานภาครัฐที่จะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้เกิดการปิดกั้นทางข้อมูลข่าวสารระหว่างภาครัฐและประชาชน

ปัญหารองที่เห็นสอดคล้องกัน

การให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อให้โครงการจัดรูปที่ดินสำเร็จลุล่วง เพราะเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องริบเร่งดำเนินการในโครงการให้สำเร็จลุล่วงโดยที่ประชาชนจะเป็นผู้เข้าร่วมใกล้ชิดผลประโยชน์กันเอง เนื่องจากพอเสร็จโครงการดังกล่าวแล้วประชาชนสามารถดำเนินธุรกิจต่างๆ ที่ในโครงการได้อย่างรวดเร็ว จึงทำให้โครงการนี้ประชาชนเป็นส่วนผลักดันให้โครงการสำเร็จไปได้โดยมีปัญหาน้อยที่สุด

ปัญหาหลักที่เห็นต่างกัน

เวลาในการจัดประชุมโดยเฉลี่ยครั้ง 3 ชั่วโมง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ประชาชนยังไม่สามารถหาข้อสรุป และตัดสินใจร่วมกันได้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่ต่างกับที่ประชาชนเสนอแนะปัญหา มาเนื่องจากระยะเวลาต่างๆ ที่โครงการให้เวลาแล้วเหมาะสมกับการทำงานในทุกครั้งที่จัดประชุม เพราะส่วนมากที่ประชาชนเข้ามาประชุมก็เพื่อจะมารักษาผลประโยชน์ของตนเอง

บทที่ 6

การอภิปรายผลงานวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลสรุปจากการวิเคราะห์ในบทที่ 5 ซึ่งในบทนี้อภิปรายผลการวิจัย ถึงเหตุผลของผลการวิจัยที่ได้ โดยนำหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน การมีส่วนร่วมของประชาชน จิตสาธารณะ ทศนคติ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดรูปที่ดิน เพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่า ปัญหา อุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วม โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่อะไรบ้าง ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินในอนาคตควรเป็นอย่างไร

1. การอภิปรายผล

ในการอภิปรายผลครั้งนี้ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของปัญหาการวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดิน จังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโครงการเพื่อหาแนวทางที่ดีและถูกต้องหรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินในอนาคตสามารถใช้ประโยชน์ได้ดียิ่งขึ้น

1. ปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ได้นำประเด็นหลักๆ ที่เห็นร่วมกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับประชาชน ต่อปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ในปัญหาอุปสรรค หลักๆคือ

1.1 ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมของโครงการจัดรูปที่ดินคือการให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมของโครงการจัดรูปที่ดินต้องใช้ระยะเวลานานก่อนที่จะให้ประชาชนตัดสินใจเข้าร่วมโครงการได้ แต่เนื่องจากระบบการทำงานของราชการมีรูปแบบและระยะเวลาชัดเจนไม่สามารถจะให้ประชาชนใช้เวลานานในการทำความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจากรุวรรณ สายพิน (2551 : บทคัดย่อ) ที่ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางผังเมือง/ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจ

1.2 การเสียดสีพื้นที่ส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม เนื่องจากพื้นที่ในโครงการเป็นพื้นที่ใจกลางเมืองเพื่อรองรับธุรกิจต่างๆ มีผลให้เกิดการแข่งขันทางราคาที่ดินเช่น

การลงทุนต่างๆ ให้เกิดประโยชน์นั้นๆ ทำให้ประชาชนยอมเสียสละพื้นที่ส่วนกลางเพื่อทำสาธารณะเป็นส่วนน้อยซึ่งในมุมมองของปัญหาทางด้านนี้อาจจะนำประเด็นด้านจิตสาธารณะของ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัญจร (2543 : 22 – 29) ที่มีมุมมองว่าการที่คนมาอยู่รวมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบพึ่งพากัน คนในสังคมซึ่งมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป ถ้าคนในสังคมขาดจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อบุคคลรอบครัว องค์กรแล้ว การขาดจิตสำนึกสาธารณะยังมีผลกระทบต่อชุมชนระดับประเทศ และระดับโลก

1.3 การประชาสัมพันธ์โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลกเกี่ยวกับการขาดเนื้อหาที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงโครงการจัดรูปที่ดินฯ และการประชาสัมพันธ์ที่ขาดเนื้อหาที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากโครงการของรัฐจัดทำในรูปแบบประชาสัมพันธ์เป็นเฉพาะในพื้นที่โครงการ ไม่ได้ให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจมากนัก จึงทำให้ประชาชนไม่เข้าร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยพบว่า ชวนชัย จรุงกิจสุวรรณ (2551 : ง) ปัญหาและอุปสรรคด้านข้อมูลข่าวสาร ยังมีปัญหาในเรื่องของการได้รับข้อมูลข่าวสารที่น้อยอยู่ โดยประชาชนในพื้นที่ยังต้องการข้อมูล ข่าวสาร และแผนการดำเนินงานจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ตรงกันกับงานวิจัยของจากรุวรรณ สายพิน (2551 : ง) ที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการวางผังเมืองรวมยังไม่เหมาะสม จึงส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญในเรื่องของการวางผังเมือง และนอกจากนั้นรุ่งทิวา จิมแยม (2552 : ง) อุปสรรคอุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมาจากการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง และไม่เพียงพอทำให้ประชาชนไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน

จากผลการวิจัยของทั้ง 3 ท่านจึงสรุปได้ปัญหาและอุปสรรคในการจัดรูปที่ดิน ได้แก่ด้านข้อมูลข่าวสาร ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน

1.4 รูปแบบในการจัดประชุมขาดการวางแผนในกระบวนการการมีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินกิจกรรมในการประชุมมีความล่าช้า ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ เนื่องรูปแบบในการจัดประชุมขาดการวางแผนในกระบวนการการมีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินกิจกรรมในการประชุมมีความล่าช้า ประชาชนไม่เข้าใจ เพราะเนื่องจากในช่วงเวลาที่เริ่มต้นโครงการ ประชาชนยังไม่ฟังการนำเสนอการจัดรูปแบบการประชุมทำให้ไม่ได้รับข้อมูลอย่างเต็มที่

เพราะประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ดี ต่อหน่วยงานภาครัฐที่จะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้เกิดการปิดกั้นทางข้อมูลข่าวสารระหว่างภาครัฐและประชาชน

2. แนวทางและการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินในอนาคต

แนวทางและการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินในอนาคตที่มีโครงการที่จังหวัดพิษณุโลกเป็นกรณีตัวอย่าง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีกระบวนการคือการรับฟังความคิดเห็น ของประชาชน การสำรวจความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์ และให้ความสำคัญในการเปิดช่องทางการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ เช่น ผู้รับเรื่องโครงการ และผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการโดยตรง และนอกจากนั้นกระบวนการในการมีส่วนร่วมจะต้องวางแผนในเรื่องการเพิ่มระยะเวลาดำเนินการ มีกระบวนการเผยแพร่ข่าวสาร การให้ข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจ การใช้สื่อในการเผยแพร่อย่างทั่วถึงและเหมาะสม การชั่งน้ำหนักข้อมูลด้วยเหตุและผล สำหรับผู้มีส่วนได้เสียของผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 2-3) ที่กล่าวไว้ว่าขั้นตอนต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมจำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ และนอกจากนั้น ควรสร้างหลักการมีส่วนร่วม โดยการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (กนกวรรณพร ภัคมาน, 2551 : 92) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อเสนอแนะการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านพาณิชยกรรมเก่าชุมชนเมืองจะเชิงเทราบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งได้เสนอแนวคิดว่าการมีส่วนร่วมโดยการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (group dynamic) เพื่อส่งผลทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ที่ดี ควรมีรูปแบบดังนี้ 1. ละลายพฤติกรรม ที่เป็นขั้นตอนลดความเป็นตัวเอง 2. การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การปฏิสัมพันธ์ ขั้นตอนนี้คือขั้นตอนที่ทำให้รู้สึกเป็นพวกเดียวกัน โดยมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพูดคุย ส่งผลทำให้เกิดการไว้วางใจ 3. การระดมความคิด คือขั้นตอนที่จะทำให้รู้จักคิดและรู้จักความคิดเห็นของคนอื่น 4. ประเมินผล คือขั้นตอนที่ได้กระทำมาแต่ละขั้นตอนเพื่อพิจารณาตัดสินใจที่จะไปใช้ในกระบวนการขั้นตอนต่อไป ซึ่งกระบวนการดังกล่าวตามแนวคิดของกนกวรรณพร ภัคมาน จะช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน กับหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบกระบวนการมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อแนวทางเพื่อแก้ปัญหา อุปสรรคในกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดิน

1. เรื่องของสถานที่ประชุมเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสถานที่ในการประชุมควรเป็นสถานที่ ที่ใกล้เคียงกับพื้นที่โครงการ เช่น ที่ตั้งของโครงการ เพื่อความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมการประชุมและสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง
 2. ด้านการประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมโครงการการมีส่วนร่วมควรประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วม ให้กับประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นระยะ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และลดปัญหาความขัดแย้งภายหลัง
 3. การให้ข้อมูลข่าวสารควรให้ความสำคัญการให้ความรู้ความเข้าใจควรนำเสนอข้อมูลทุกระยะเวลาอย่างต่อเนื่อง
 4. ควรให้ความรู้ความเข้าใจในการนำเสนอข้อมูลจากสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานวิชาการที่สามารถให้ข้อมูลทางวิชาการและเป็นที่ยอมรับ
3. ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อแนวทางเพื่อแก้ปัญหา อุปสรรคในกระบวนการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดิน
1. แนวทางการมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ หรือ เอกชน และต้องให้ความสำคัญการรณรงค์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกในกระบวนการมีส่วนร่วมให้มากที่สุด
 2. การให้ความสำคัญของกระบวนการ การร่วมแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ควรจัดให้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก่อนที่จะเสนอกิจกรรมการมีส่วนร่วมให้สำเร็จได้เนื่องจากการให้รายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ สามารถทำได้โดยให้ประชาชนเข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ นี้ได้ลึกซึ้ง
 3. ควรรณรงค์ ส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมมีส่วนร่วมในชุมชนให้เข้มแข็งสามัคคี เพราะสามารถทำให้กิจกรรมในสถานการณ์นี้ไม่ว่าโครงการใดสามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น

บทที่ 7

บทสรุป

บทสุดท้ายของการวิจัยจะเป็นการสรุปสาระสำคัญของทฤษฎีและผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ค้นหาปัญหาอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก และศึกษาแนวทางและการแก้ไขปัญหาอุปสรรค ของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก นอกจากนั้นผู้วิจัยยังจะได้เสนอแนะแนวทางสำหรับผู้สนใจที่จะทำการวิจัยในเรื่องของการจัดมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดิน เพื่อใช้ในการจัดรูปที่ดินของประเทศไทยต่อไป

1. สรุปสาระสำคัญและผลการวิจัย

1.1 สรุปสาระสำคัญของทฤษฎีและการมีส่วนร่วม

การวิจัยเรื่อง ปัญหาอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก และเพื่อศึกษาแนวทางและการแก้ไขปัญหา อุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วม ความสำคัญของการมีส่วนร่วม องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วม ด้านทัศนคติและจิตสาธารณะ ดังนี้

สำหรับทฤษฎีที่นำมาใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้คือ ทฤษฎีของพัทรี ลิโรส (2546: 2-3) ที่ได้อธิบายถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น ตลอดจนช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยการมีส่วนร่วมในการวางผังเมืองของจังหวัดพิษณุโลก ประชาชนมีความเห็นด้วยในระดับมาก ซึ่งการมีส่วนร่วมเป็นผลดีต่อการพัฒนาบ้านเมือง และควรจัดสรรองค์ให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องการวางผังเมือง และ เรื่องการมีส่วนร่วมทำให้เมืองดีขึ้น และนอกจากนั้นยังเป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจที่สอดคล้องกับการปกครองตามหลัก

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ให้กับท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนเมือง และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การสำรวจความคิดเห็น การทำ ประชาพิจารณ์ และให้ความสำคัญในการเปิดช่องทางการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ เช่น ผู้รับเรื่องโครงการ และผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการโดยตรง

ส่วนทฤษฎีที่เกี่ยวกับแนวทางและกระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดรูปที่ดิน สอดคล้องกับแนวคิดของชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 2-3) ที่กล่าวว่าไว้ว่าขั้นตอนต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วม จำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยแนวทางการมีส่วนร่วมในการวางแผนเมือง คือการรับฟังความคิดเห็น ของประชาชน การสำรวจความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์ และให้ความสำคัญในการเปิดช่องทางการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ เช่น ผู้รับเรื่องโครงการ และผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการโดยตรง และนอกจากนั้นกระบวนการในการมีส่วนร่วมจะต้องวางแผนในเรื่องการเพิ่มระยะเวลาดำเนินการ มีกระบวนการเผยแพร่ข่าวสาร การให้ข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจ การใช้สื่อในการเผยแพร่อย่างทั่วถึงและเหมาะสม การชั่งน้ำหนักข้อมูลด้วยเหตุและผล สำหรับผู้มีส่วนได้เสียของผลประโยชน์

และนอกจากนั้นในด้านทัศนคติและจิตสาธารณะถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างมากโดยไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจกร (2543 : 22 – 29) ได้กล่าวไว้ว่า การที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบพึ่งพากัน คนในสังคมซึ่งมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป ถ้าคนในสังคมขาดจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กรแล้ว การขาดจิตสำนึกสาธารณะยังมีผลกระทบต่อชุมชนระดับประเทศ และระดับโลก ซึ่ง ยุทธนา วรณปิติ (2542 : 181 – 183) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีจิตสาธารณะว่า ต้องมีคุณลักษณะดังนี้ การทุ่มเทและอุทิศตน เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล กำนึ่งถึงผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จำเป็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการการมีส่วนร่วม โดยจะช่วยให้เกิดผลดีในการดำเนินโครงการ กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นมีผู้รับฟังและความคิดเห็นถูกนำไปปฏิบัติ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเป็นพลังในการขับเคลื่อน ช่วยให้โครงการเป็นไปอย่างรวดเร็วและถูกต้อง

พื้นที่โครงการที่ศึกษาเป็นที่ดินบริเวณหลังตลาดสดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมือง เป็นที่ดินว่างเปล่าที่ยังไม่มีการพัฒนาหรือใช้ประโยชน์ที่ดิน ประกอบกับรูปแปลงที่ดินที่ไม่เป็นระเบียบทางด้านผังเมือง และยังไม่มียระบบสาธารณูปโภคเข้าถึง ตลอดจนเป็นพื้นที่ตาบอด(Blind Area) ไม่มีทางเข้าออก ปัจจุบันที่ดินยังใช้ประโยชน์ได้ไม่คุ้มค่า อีกทั้งมีปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ในช่วงฤดูฝนของทุกปี สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเมืองอย่างอิสระเสรี ซึ่งขาดต่อการแก้ไข หากมีการนำวิธีการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะทำให้พื้นที่บริเวณโครงการซึ่งได้รับการจัดรูปที่ดินใหม่ สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และแปลงที่ดินที่ได้รับการจัดแปลงที่ดินใหม่จะมีระเบียบและสวยงามพร้อม ทั้งกำหนดให้มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และบริการสาธารณะต่างๆที่ได้มาตรฐานอย่างครบถ้วน เพียงพอ

กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ได้ร่วมกับองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) ได้จัดให้มีโครงการพัฒนาวิธีการพัฒนาเมือง ซึ่งได้สนับสนุนให้มีการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองขึ้น โดยกำหนดให้เทศบาลนครพิษณุโลกเป็นเทศบาลในพื้นที่ที่เตรียมความพร้อมเป็นโครงการนำร่อง ซึ่งได้ประสานงานกันเบื้องต้นแล้ว และได้มีการประชุมคณะทำงานฯ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ พื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะศึกษาเพื่อดำเนินโครงการจัดรูปที่ดินต่อไป ขอบเขตและที่ตั้งโครงการมีขนาดพื้นที่โครงการ 0.197 ตารางกิโลเมตร

1.2 สรุปผลการวิจัย

จากจำนวนผู้ที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกบริเวณตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) จำนวน 49 คน และผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์และสอบถามสรุปได้ดังนี้

โดยภาพรวมสรุปว่าปัญหาอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก คือ

ปัญหาหลัก

1. ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมของโครงการจัดรูปที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 91.00 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและ ระดับมากรวมกันจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 91.80
2. การเสียสละพื้นที่ส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.44$) คิดเป็นร้อยละ 88.8 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 91.90
3. เวลาในการจัดประชุมโดยเฉลี่ยครั้ง 3 ชั่วโมง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ประชาชนยังไม่สามารถหาข้อสรุป และตัดสินใจร่วมกันได้ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.36$) คิดเป็นร้อยละ 87.2 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80
4. รูปแบบในการจัดประชุมขาดการวางแผนในกระบวนการการมีส่วนร่วมทำให้การดำเนินกิจกรรมในการประชุมมีความล่าช้า ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.26$) คิดเป็นร้อยละ 85.20 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 79.60
5. การประชาสัมพันธ์โครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลกเกี่ยวกับการขาดเนื้อหาที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.26$) คิดเป็นร้อยละ 85.20 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80

ปัญหารอง

1. การให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อให้โครงการจัดรูปที่ดินสำเร็จ ลุล่วง ($\bar{x} = 4.06$) คิดเป็นร้อยละ 81.2 ซึ่งมีประชากรเลือกตอบมีปัญหาในระดับมากที่สุดและระดับมาก รวมกันจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 79.60

สำหรับความคิดเห็นที่เห็นร่วมกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับประชาชนต่อปัญหา อุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก คือ

ปัญหาหลักที่เห็นสอดคล้องกัน

1. การให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมของโครงการจัดรูปที่ดินต้องใช้ระยะเวลามากก่อนที่จะให้ประชาชนตัดสินใจเข้าร่วมโครงการได้ แต่เนื่องจากระบบการทำงานของราชการ มีรูปแบบและระยะเวลาชัดเจนไม่สามารถจะให้ประชาชนใช้เวลานานในการทำ ความเข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมได้

2. ในเรื่องของการเสียสละพื้นที่ส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม เนื่องจากพื้นที่ในโครงการเป็นพื้นที่ใจกลางเมืองเพื่อรองรับธุรกิจต่างๆ มีผลให้เกิดการแข่งขันทางราคาที่ดิน เช่น การลงทุนต่างๆ ให้เกิดประโยชน์นั้นๆ ทำให้ประชาชนยอมเสียสละพื้นที่ส่วนกลางเพื่อทำสาธารณะเป็นส่วนน้อย

3. ด้านการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงโครงการจัดรูปที่ดินฯ และการประชาสัมพันธ์ที่ขาดเนื้อหาที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากโครงการของรัฐจัดทำในรูปแบบประชาสัมพันธ์เป็นเฉพาะในพื้นที่โครงการ ไม่ได้ให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจมากนัก จึงทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ

4. รูปแบบในการจัดประชุมขาดการวางแผนในกระบวนการการมีส่วนร่วมทำให้การดำเนินกิจกรรมในการประชุมมีความล่าช้า ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ เพราะเนื่องจากในช่วงเวลาที่เริ่มต้นโครงการประชาชนยังไม่ฟังการนำเสนอการจตุรูปแบบการประชุม ทำให้ไม่ได้รับข้อมูลอย่างเต็มที่ เพราะประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ดี ต่อหน่วยงานภาครัฐที่จะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้เกิดการปิดกั้นทางข้อมูลข่าวสารระหว่างภาครัฐและประชาชน

ปัญหารองที่เห็นสอดคล้องกัน

การให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อให้โครงการจัดรูปที่ดินสำเร็จลุล่วง เพราะเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องริบเร่งดำเนินการในโครงการให้สำเร็จลุล่วงโดยที่ประชาชนจะเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมใกล้ชิดผลประโยชน์กันเอง เนื่องจากพอเสร็จโครงการดังกล่าวแล้วประชาชนสามารถดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ที่ในโครงการได้อย่างรวดเร็ว จึงทำให้โครงการนี้ประชาชนเป็นส่วนผลักดันให้โครงการสำเร็จไปได้โดยมีปัญหาน้อยที่สุด

ปัญหาหลักที่เห็นต่างกัน

เวลาในการจัดประชุมโดยเฉลี่ยครั้ง 3 ชั่วโมง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ประชาชนยังไม่สามารถหาข้อสรุป และตัดสินใจร่วมกันได้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่ต่างกับที่ประชาชนเสนอแนะปัญหา มาเนื่องจากระยะเวลาต่างๆ ที่โครงการให้เวลาแล้วเหมาะสมกับการทำงานในทุกครั้งที่จัดประชุม เพราะส่วนมากที่ประชาชนเข้ามาประชุมก็เพื่อจะมารักษาผลประโยชน์ของตนเอง

1.3 ข้อบกพร่องในการวิจัย

ด้านแบบสอบถาม เนื่องจากแบบสอบถามมีประเด็นข้อคำถามที่กลุ่มประชากรที่ตอบแบบสอบถามอ่านแล้วยังไม่เข้าใจ ต้องอธิบายเพิ่มเพื่อชี้แจงในประเด็นต่างๆ อีกรอบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอแนะ 3 ประเด็นคือ

2.1 สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดรูปที่ดิน ขอเสนอแนะในเรื่องให้นำกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้เพราะการมีส่วนร่วมจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาบ้านเมือง และควรจัดรณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องการวางผังเมืองและเรื่องการมีส่วนร่วม และนอกจากนั้นยังเป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจที่สอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ให้กับท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางผังเมือง และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การสำรวจความคิดเห็นการทำประชาพิจารณ์ และให้ความสำคัญในการเปิดช่องทางการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ เช่น ผู้รับเรื่องโครงการ และผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการโดยตรง

2.2 ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เพราะถ้าประชาชนไม่ได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึงและข้อมูลที่แท้จริง จะทำให้เกิดมีความคิดที่แตกต่าง บางครั้ง หาข้อสรุปไม่ได้ จึงมีผลต่อเนื่อง กับการพัฒนาเพราะอาจเกิดความขัดแย้งทางความคิด

2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการประเมินผลโครงการโดยภาพรวมทั้งโครงการตั้งแต่กระบวนการแรกที่มีส่วนร่วม การดำเนินงานตามแผนโครงการ และผลสรุปสุดท้ายของโครงการเมื่อโครงการเสร็จสิ้น และใช้ประโยชน์ได้ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

บทสรุปความคิดเห็นของผู้วิจัย

การค้นคว้าอิสระเรื่องปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการนี้เป็นรายวิชาสุดท้ายของหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดบัณฑิต ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยและสำเร็จลุล่วงตามที่คาดหวังไว้คือเรื่อง 1. ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วม ซึ่งปัญหาหลักสำคัญคือความรู้ความเข้าใจที่ประชาชนมีต่อกระบวนการมีส่วนร่วม 2. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขของประชาชนและผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อกระบวนการมีส่วนร่วม

อย่างไรก็ตามการวิจัยยังมีข้อบกพร่อง เช่น แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญให้สามารถเสนอความคิดเห็น เห็นได้เต็มที่ แบบสัมภาษณ์ยังขาดประเด็นที่สำคัญทั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะหัวข้อวิจัยได้เสนอแนะหัวข้อวิจัยสำหรับผู้ที่มีความสนใจจะทำการวิจัยต่อไปอีก ซึ่งได้แก่ตัวแปรต้นที่กำหนดในแผนภูมิ เช่น กฎหมาย ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ลักษณะของโครงการ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กนกวรรณพร ภัคมาน. “การศึกษาเพื่อเสนอแนะการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านพาณิชย์กรรมเก่าชุมชนเมืองฉะเชิงเทราบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน”. การค้นคว้าอิสระสาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดำเนินการ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.

กรมโยธาธิการและผังเมือง. “พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518”. กรุงเทพฯ: จำไทยเพรส, 2547.

กรมโยธาธิการและผังเมือง. “ความรู้เรื่องประชากรและชุมชนเมือง”. (Online). 18 ธันวาคม 2553 เข้าถึงจาก <http://www.dtcp.go.th/Sub-web/itdb/txt/pop/urban4.htm>, 2548 ก.

-----, “การวางผังเมืองรวม”. [Online]. เข้าถึงเมื่อ 18 ธันวาคม 2553 เข้าถึงจาก <http://www.dpt.go.th/03serv/youknow.html>, 2548 ข.

-----, “ความสำคัญของการประชาสัมพันธ์”. (2554). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.kmitl.ac.th/agritech/nutthakorn/04090035_2202/multiweb/public/p2-6.html. เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2554

เกรย์ตัน, เจมส์ แอล. “คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน”. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์; ถวิลวดี บุรีกุล; และ เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2551ก.

-----, “คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน”. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์; ถวิลวดี บุรีกุล; และ เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2551ข.

จารุวรรณ สายพิน. “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางผังเมือง/ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. การค้นคว้าอิสระสาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดำเนินการ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551. “จิตสาธารณะคืออะไร”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://jarunee009.blogspot.com/2009/11/blog-post.html>. เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2554.

ชวนชัย จรุงกิจสุวรรณ. “การศึกษาทัศนคติการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่โครงการนำร่องจัดรูปที่ดิน” เพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดน่าน. การค้นคว้าอิสระสาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดำเนินการ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. “สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ”. กรุงเทพฯ : วิพริทธิ์, 2552.

ชูชาติ พวงสมจิตร. “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์
 ศาสตร์ศึกษาศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อุดมศึกษา, 2540ก.

-----, “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ศาสตรศึกษาศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อุดมศึกษา, 2540 ข.

-----, “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ศาสตรศึกษาศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อุดมศึกษา, 2540 ค.

ถนอม สุขสง่าเจริญ. “บทบาทของกรมการศึกษาต่อการพัฒนาโรงเรียนประชาบาล เขตจังหวัดสกลนคร”. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาวิทยาลัธยมศึกษา, 2526.

ถวิลวดี บุรีกุล. “รางวัลแห่งความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้าร่วมกับสำนักงาน ก.พ.ร., 2551 ก.

-----, “รางวัลแห่งความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้าร่วมกับสำนักงาน ก.พ.ร., 2551 ข.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. “รายงานการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย”. สถาบันพระปกเกล้า : นนทบุรี, 2552 ก.

-----, “รายงานการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย”. สถาบันพระปกเกล้า : นนทบุรี, 2552 ข.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. “การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง”. เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การพิมพ์, 2547ก.

-----, “การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง”. เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การพิมพ์, 2547 ข.

ประพัฒน์ อธิปัญญพงษ์. “การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดระยอง”. วิทยานิพนธ์ พัฒนาการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร, 2552.

ประภาพร สุวรรณ. “ทัศนคติ : การวัดความเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม”. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

- ประเวศ วะสี. “การปกครองท้องถิ่นที่ประชาสังคมมีส่วนร่วม”. กรุงเทพฯ : มูลนิธิส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและศูนย์ศึกษาและพัฒนากการปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- พระมหาขวัญชัย อัมมธรา. “การมีส่วนร่วมของครูพระในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่ดีงามของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. “วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์”. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543.
- พัชรี ลิโรส. “การมีส่วนร่วมของประชาชน”. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546 ก.
- , “การมีส่วนร่วมของประชาชน”. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546 ข.
- พัชรพร จำปาเรือง และคณะ. “รายงานการวิจัย การศึกษาและสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่อง “กระบวนการในการจัดทำผังเมืองรวมและการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษาการจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร”. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2549
- พิทักษ์ ชุมงคล. (2554). เครื่องมือการประชาสัมพันธ์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://elearning.siam.edu/course/view.php?id=298>. เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2554.
- ไพรัช อรรถกามานนท์, และมัทนา โชควัฒนกร. “การส่งเสริมชุมชนและท้องถิ่นในการปฏิรูปการศึกษา”. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545.
- รุ่งทิวา ฉิมแย้ม. “กระบวนการการวางผังเมืองรวมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนรอบมหาวิทยาลัย แม่ฟ้าหลวง”. การค้นคว้าอิสระสาขาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.
- วิรัช ฤทธิรัตน์กุล. “การประชาสัมพันธ์”. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์พัฒนศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต : บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.
- สะอาด ตันสุกพล. (2554). “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://images.onzone.multiply.multiplycontent.com>. เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2554.
- สากล สถิตวิทยานันท์. “ภูมิศาสตร์ชนบท”. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.
- สุชา จันทรเฒ. “จิตวิทยาสังคม”. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2534.

สุดใจ สะอาดยิ่ง และคณะ. “รายงานวิจัยการพัฒนาระบบการแสดงหุ่นประกอบการเล่านิทานเพื่อการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านเกี่ยวกับช้างในจังหวัดสุรินทร์”. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2550.

เสกสรร กุลพานิช. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองชุมชนตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง”. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550 ก.

----- . “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองชุมชนตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง”. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550 ข.

เสรี วงษ์มณฑา. “การประชาสัมพันธ์ : ทฤษฎีและปฏิบัติ”. กรุงเทพฯ : Dimond in Business World, 2542.สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี. (2554). “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘”. [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก <http://www.publicreport.opm.go.th/uploading/uploadfile/files/2007101132752regulation2.pdf>. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2554

อรทัย กึกผล. การมีส่วนร่วมของประชาชน. “ในคู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน”. พัชรลีโรต. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

อรรณณ ปิณฑน์โอวาท. “การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ”. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ภาษาอังกฤษ

Cohen, J.M.; & Uphoff, N.T. “Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. Rural Development Committee” Center for International Studies : Cornell University, 1981.

Erwin, William. “Participation Management : Concept Theory and Implementation”. Atlanta : Georgia State University, 1976.

Ramos, L.A.A.; & Fletcher, L.B. “Planning for Rural Development with Popular Participation”. Iowa : Department of Economics Iowa State University, 1982.

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อทำการศึกษาวิจัย**เรื่อง ปัญหาอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก****Problems of the process of participatory land consolidation project of Phitsanulok.**

แบบสอบถามชุดนี้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ข้อมูลต่างๆ เป็นการศึกษาทางวิชาการ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการจัดรูปที่ดิน และเพื่อให้เกิดแนวทางและกระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดรูปที่ดิน ของจังหวัดพิษณุโลกต่อไปในอนาคต

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน พร้อมทั้งขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นายณัฐกานต์ เกตุชาวนา

นักศึกษา หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

ภาควิชา การออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประจำปีการศึกษา 2554

แบบสอบถามเพื่อทำการศึกษาวิจัย

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม ทักษะของประชาชนที่มีส่วนร่วมความรู้ความเข้าใจของประชาชน การประชาสัมพันธ์ ในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หรือกรอกข้อมูลตามความเป็นจริง

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() ต่ำกว่า 20 ปี

() 20-35 ปี

() 36-50 ปี

() 50 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

() รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ

() พนักงานบริษัทเอกชน

() ธุรกิจส่วนตัว

() นักเรียน / นักศึกษา

() ลูกจ้าง / รับจ้าง

() ค้าขาย

() แม่บ้าน

() อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. วุฒิการศึกษา

() ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า () มัธยมศึกษาหรือ ปวช.

() ปวส. หรืออนุปริญญา () ปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี () ไม่ได้รับการศึกษา

ตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม ทศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วม ความรู้ความเข้าใจของประชาชน การประชาสัมพันธ์ ในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

การให้คะแนนระดับปัญหา

ระดับปัญหามากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
ระดับปัญหามาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
ระดับปัญหาปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
ระดับปัญหาน้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
ระดับปัญหาน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

ปัญหา อุปสรรคด้านรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม

1. ท่านคิดเห็นว่ารูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลกมีปัญหาหรือไม่

- [] มีปัญหา (ถ้าท่านตอบว่ามีกรุณาตอบประเด็นปัญหาในข้อที่ 2)
- [] ไม่มีปัญหา

ลำดับ	รายการ	ระดับปัญหา					
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่แสดงความคิดเห็น
2. ท่านคิดเห็นว่ารูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลกมีปัญหามากน้อยเพียงใด ในประเด็นต่างๆ เหล่านี้							
2.1	สถานที่ในการจัดประชุม						
2.2	วิธีการดำเนินงานในการจัดประชุม						
2.3	เวลาในการจัดประชุม						
2.4	รูปแบบในการจัดประชุม						
3. ท่านมีข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหายังไงบ้างในเรื่องรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดิน							
.....							
.....							

ปัญหา อุปสรรคด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วม

1. ท่านมีปัญหาทางด้านทัศนคติของประชาชนในกระบวนการมีส่วนร่วมหรือไม่
- [] มีปัญหา (ถ้าท่านตอบว่ามี กรุณาตอบประเด็นปัญหาในข้อที่ 2)
- [] ไม่มีปัญหา

ลำดับ	รายการ	ระดับปัญหา					
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่แสดงความคิดเห็น
2. ปัญหาด้านทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก							
2.1	ความพึงพอใจที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดิน						
2.2	ท่านมีความเห็นว่าการเสียสละเวลาพื้นที่ส่วนบุคคลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมซึ่งมีความสำคัญต่อพื้นที่สาธารณะ						
2.3	ท่านให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อให้โครงการจัดรูปที่ดินสำเร็จลุล่วง						
2.4	ในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นในโครงการจัดรูปที่ดินท่านมีความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น						
3. ท่านมีข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาอย่างไรบ้างในเรื่องทัศนคติของประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก							

แบบสัมภาษณ์เพื่อทำการศึกษาวิจัย

เรื่อง ปัญหาอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

Problems of the process of participatory land consolidation project of Phitsanulok.

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ข้อมูลต่างๆ เป็นการศึกษาทางวิชาการ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ในการส่งเสริมสนับสนุน ให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการการจัดรูปที่ดิน และเพื่อให้เกิดแนวทางและกระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดรูปที่ดิน ของจังหวัดพิษณุโลกต่อไปในอนาคต

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง และตามความคิดเห็นของท่าน พร้อมทั้งขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นายณัฐกานต์ เกตุชาวนา

นักศึกษา หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและภาพแวดล้อม

ภาควิชา การออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประจำปีการศึกษา 2554

ปัญหาอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

1. ท่านทำงานด้านการมีส่วนร่วมมาเป็นระยะเวลานานเท่าใด และมีปัญหา อุปสรรคในการทำงานบ้างหรือไม่

.....

.....

.....

2. กระบวนการในการจัดรูปที่ดินหรือกระบวนการการมีส่วนร่วมที่ประสบความสำเร็จคืออะไร

.....

.....

.....

3. ทักษะคติของท่านในกระบวนการจัดรูปที่ดินเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการจัดรูปที่ดิน

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

พ.ศ. ๒๕๔๘

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานของรัฐและประชาชน รวมตลอดทั้งเป็นแนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการของรัฐอย่างกว้างขวาง อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“โครงการของรัฐ” หมายความว่า การดำเนินโครงการของหน่วยงานของรัฐอันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจหรือสังคม ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐหรือโดยวิธีการให้สัมปทานหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นทำ ทั้งนี้ บรรดาที่มีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือส่วนได้เสียเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่นหน่วยงานอื่นใดของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ

“ผู้มีส่วนได้เสีย” หมายความว่า ผู้ซึ่งอาจได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายโดยตรงจากการดำเนินงานตามโครงการของรัฐ

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวง และให้หมายรวมถึงนายกรัฐมนตรี ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาของสำนักนายกรัฐมนตรีและส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมซึ่งไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง

ข้อ ๕ ก่อนเริ่มดำเนินการโครงการของรัฐ หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ต้องจัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลตามข้อ ๖ ให้ประชาชนทราบ และจะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีตามข้อ ๕ ด้วยก็ได้

หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการของรัฐที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประชาชน

เป็นส่วนรวมต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีตามข้อ ๕ ก่อนเริ่มดำเนินการ

ข้อ ๖ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมิได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนเริ่มดำเนินการโครงการของรัฐตามข้อ ๕ วรรคหนึ่ง เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ รัฐมนตรีสำหรับราชการส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับราชการส่วนภูมิภาคหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสำหรับราชการของกรุงเทพมหานคร จะสั่งหน่วยงานของรัฐให้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนก็ได้ ในกรณีเช่นนั้นให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยเร็ว

ข้อ ๗ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการของรัฐที่หน่วยงานของรัฐต้องเผยแพร่แก่ประชาชนอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

(๑) เหตุผลความจำเป็น และวัตถุประสงค์ของโครงการ

(๒) สาระสำคัญของโครงการ

(๓) ผู้ดำเนินการ

(๔) สถานที่ที่จะดำเนินการ

(๕) ขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการ

(๖) ผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ

(๗) ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชนที่อยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพอยู่ในสถานที่ที่จะดำเนินโครงการและพื้นที่ใกล้เคียง และประชาชนทั่วไป รวมทั้งมาตรการป้องกันแก้ไข หรือเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากผลกระทบดังกล่าว

(๘) ประมาณการค่าใช้จ่าย ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐจะเป็นผู้ดำเนินโครงการของรัฐเองให้ระบุที่มาของเงินที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำเนินโครงการนั้นด้วยให้หน่วยงานของรัฐประกาศข้อมูลที่ต้องเผยแพร่แก่ประชาชนตามวรรคหนึ่งในระบบเครือข่ายสารสนเทศที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจัดให้มีขึ้นตามระเบียบนี้ด้วย

ข้อ ๘ ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หน่วยงานของรัฐต้องมุ่งให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโครงการของรัฐ และรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการนั้นรวมตลอดทั้งความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชนด้วย หน่วยงานของรัฐจะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไปพร้อมกับการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชนก็ได้

ข้อ ๕ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามข้อ ๔ อาจใช้วิธีการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

(๑) การสำรวจความคิดเห็น ซึ่งอาจทำได้วิธีดังต่อไปนี้

(ก) การสัมภาษณ์รายบุคคล

(ข) การเปิดให้แสดงความคิดเห็นทางไปรษณีย์ ทางโทรศัพท์หรือโทรสาร ทางระบบเครือข่ายสารสนเทศ หรือทางอื่นใด

(ค) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมารับข้อมูลและแสดงความคิดเห็นต่อหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโครงการ

(ง) การสนทนากลุ่มย่อย

(๒) การประชุมปรึกษาหารือ ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีดังต่อไปนี้

(ก) การประชาพิจารณ์

(ข) การอภิปรายสาธารณะ

(ค) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

(ง) การประชุมเชิงปฏิบัติการ

(จ) การประชุมระดับตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสีย

(๓) วิธีอื่นที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนด

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นว่าการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยวิธีอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในข้อ ๕ จะทำให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนบรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อ ๔ หน่วยงานของรัฐจะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยวิธีนั้นก็ได้ แต่เมื่อดำเนินการแล้ว ให้แจ้งสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีทราบด้วย

ข้อ ๑๑ ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หน่วยงานของรัฐต้องประกาศให้ประชาชนทราบถึงวิธีการรับฟังความคิดเห็น ระยะเวลา สถานที่ ตลอดจนรายละเอียดอื่นที่เพียงพอแก่การที่ประชาชนจะเข้าใจและสามารถแสดงความคิดเห็นได้

ประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้ปิดไว้โดยเปิดเผย ณ สถานที่ปิดประกาศของหน่วยงานของรัฐ และสถานที่ที่จะดำเนินโครงการของรัฐนั้นเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนเริ่มดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และให้ประกาศในระบบเครือข่ายสารสนเทศที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจัดให้มีขึ้นตามระเบียบนี้ด้วย

ข้อ ๑๒ เมื่อดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำ

สรุปผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และประกาศให้ประชาชนทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่เสร็จสิ้นการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้นำความในข้อ ๑๑ วรรคสอง มาใช้บังคับแก่การประกาศตามข้อนี้โดยอนุโลม

ข้อ ๑๓ เมื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแล้วปรากฏว่าการดำเนินโครงการของรัฐโครงการใดอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนมากกว่าข้อมูลที่เผยแพร่แก่ประชาชนตามข้อ ๙ (๓) ถ้ายังมีความจำเป็นต้องดำเนินโครงการดังกล่าวต่อไป หน่วยงานของรัฐต้องกำหนดมาตรการป้องกันแก้ไข หรือเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากผลกระทบดังกล่าวเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสมก่อนเริ่มดำเนินการโครงการของรัฐนั้นและประกาศให้ประชาชนทราบให้นำความในข้อ ๑๑ วรรคสอง มาใช้บังคับแก่การประกาศตามข้อนี้โดยอนุโลม

ข้อ ๑๔ ระเบียบนี้ไม่ใช้บังคับแก่

(๑) โครงการของรัฐที่กฎหมายบัญญัติวิธีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียไว้เป็นการเฉพาะ

(๒) โครงการของรัฐที่เริ่มดำเนินการไปแล้วก่อนวันที่ระเบียบนี้มีผลใช้บังคับ

ข้อ ๑๕ ให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมีหน้าที่กำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือ และแนะนำหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการตามระเบียบนี้ รวมทั้งให้มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำและเผยแพร่แนวทางการเผยแพร่ข้อมูลและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้หน่วยงานของรัฐทราบ โดยจะจัดให้มีการสัมมนาหรือฝึกอบรมเป็นครั้งคราวด้วยก็ได้

(๒) ศึกษาหรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการให้ข้อมูลและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

(๓) จัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการประกาศ รวบรวม และให้บริการข้อมูลที่เผยแพร่แก่ประชาชนและข้อมูลเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามระเบียบนี้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายณัฐกานต์ เกตุชาวนา	
วัน เดือน ปีเกิด	10 กันยายน 2518	
สถานที่ทำงาน	งานออกแบบและวางผัง มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	
ประวัติการทำงาน	ปัจจุบันทำงานเป็นสถาปนิก งานออกแบบและวางผัง	
ที่อยู่	30/321 พระลือซอ 3 ถนนพระลือ อ. เมือง จ. พิษณุโลก 65000	
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2539	สำเร็จการศึกษานุปริญญา สถาปัตยกรรม จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคพายัพ
	พ.ศ. 2541	สำเร็จการศึกษาศาสตรบัณฑิต (สถาปัตยกรรม) จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
	พ.ศ. 2552	ศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหาร หลักสูตรการ วางแผนชุมชนและสภาพแวดล้อม มหาวิทยาลัยศิลปากร